

Nr.	Cuprins	Pagina
1.	Silviu GUGA - Destinul unei cărți	2
2.	Ion Pop – Poeme.....	5
3.	Cornel Ungureanu – Ce mai scrie Ion Vartic ?	7
4.	Al. Săndulescu – O epistolă manuscris a lui Paul Zarifopol	8
5.	Monica Pillat – Poeme	9
6.	Ioana Bogdan – Poeme	10
7.	Liliana Popa – Poeme	11
8.	Ioan Barb – Poeme	12
9.	Radu Ciobanu – Din jurnal 1979.....	14
10.	Carmen Brăgaru – In memoriam Paul Drumaru – Drum bun către stele !	18
11.	Leo Butnaru – Din poezia avangardei ucrainene	20
12.	Ioan Radu Văcărescu – Traduceri	23
13.	Felix Nicolau – Rezistența la hiperflexibilitate: adânciri	24
14.	Ilie Gyurcsik – Două din poemele "peste linie" ale lui Robert Șerban...	25
15.	Daniel Lăcătuș - Poem	26
16.	Mioara Bahna - Heraldica sacrificiului – Emilian Marcu: <i>Dansul pe eșafod</i>	27
17.	George Pașa – Poeme.....	29
18.	Al. Săndulescu – Memorii	30
19.	Radu Ciobanu – In memoriam Mircea Bâtcă.....	32
20.	Nuța Crăciun –Traduceri din poezia spaniolă	33
21.	Constantin Stancu – Predestinare și apă colorată	35
22.	Gheorghe GRÜN – Europa de azi... ..	37
23.	Violeta Deminescu – Poeme	40
24.	Marian Hotca – Poeme.....	40
25.	Nina Corduneanu – Poeme.....	41
26.	Daniela Sorian – Poeme	42
27.	Cornelia Filip – Poeme.....	43
28.	Viviana Milivoievici – Poeme.....	44
29.	Dorin-Gabriel Mureșan – Nu e nevoie de vindecare.....	45
30.	Dumitru Hurubă – Agent sub acoperire	47
31.	Siviu Guga – Cabinetul de lectură	49
32.	Semnal editorial	52

Silviu GUGA

Destinul unei cărți

Felurite sunt destinele cărților ca și ale oamenilor. Cărțile sunt dezavantajate pentru că destinul lor depinde de oameni, pe când, în rare împrejurări, destinul oamenilor, excluzând autorii, e schimbat de cărți. Cărțile acelea au o valoare incomensurabilă. Valoarea unei cărți stabilește, în cele mai multe cazuri, destinul ei. Dar și valoarea este schimbată adesea de la o perioadă la alta, uneori de la o generație la alta. Voi spune că unele cărți sunt „norocoase” și altele nu sunt și vreau să mă refer la una dintre cele din urmă.

Este vorba de „Istoria vieții mele” de Teodor Vârnăv. A avut ghinionul să fie scoasă în afara interesului editorilor, istoricilor și criticilor literari, deși această carte este primul roman din istoria literaturii noastre. N-a avut nimeni îndrăzneala să o numească așa pentru că o autobiografie se consideră că n-ar putea să fie un roman.

Această autobiografie a fost scrisă în 1845, dar Teodor Vârnăv nu și-a numit-o roman, ci „istorie”. A vrut să scrie o istorie adevărată, pentru că știa că romanul era desconsiderat. De altfel, unul dintre fondatorii romanului în literatura universală, Daniel Defoe, respinge orice asimilare a capodoperei sale la „acest subprodus literar” pe care îl consideră „cel mult bun pentru bătăranii”, într-un cuvânt, condamnat de public. Dacă ar fi să ne luăm după el, - spune, cu ușoară ironie, Marthe Robert - „Robinson Crusoe” nu trebuie considerat roman, ci „o istorie adevărată”. Teodor Vârnăv al nostru avea aceeași părere despre roman, pentru că la 1845, când „istoria” lui era scrisă, literatura noastră era lipsită de acest gen. În 1845 a apărut cu denumirea de *roman*, „Elvira sau

amorul fără de sfârșit”, dar autorul semnează doar cu inițialele D.F.B. pentru că „se sfa” să-și divulge numele. Romanul era judecat peiorativ la începuturile lui și mulți autori se rușinau să-și considere cărțile lor romane. Diderot, rușinat de a fi romancier, cum era de fapt, în „Jacques fatalistul”, este atât de pornit împotriva romanului încât în „Elogiul lui Richardson”, merge până acolo încât pretinde ca operele acestuia să fie denumite cu alt termen, acela de roman fiind socotit înjositor.

Mutatis mutandis, Teodor Vârnăv nu voia să scrie un *roman* al vieții sale, ci o *istorie* pentru că romanul era considerat atunci „divertisment și facilă potolire a imaginației sau a sensibilității”. Constatarea aceasta a „explicat-o” R.M. Alberes, autorul „Istoriei romanului modern” care vorbește despre „o lungă preistorie” a romanului. Situația de *început* a romanului, chiar dacă scriitorii și datele diferă de la o literatură/țară la alta, este aproape aceeași. „Istoria vieții mele” face parte din preistoria romanului românesc.

„Un roman e o viață considerată ca literatură. Orice viață are un epigraf, un titlu, un editor, un prolog, un text, note etc. Le are ori le poate avea”. Aceste gânduri ale lui Novalis se potrivesc și „Istoriei vieții” lui Teodor Vârnăv. El *devine* scriitor prin dorința de a istorisi întâmplările din propria-i viață pentru că le consideră demne de a fi scrise.

Poate că Teodor Vârnăv este *neștiutor* de talentul său, dar are conștiința literaturii. Nu-l putem considera „un scriitor fără voie”, ci doar un scriitor fără experiență. „Istoria vieții mele” nu este rodul unei elaborări îndelungate, dar nici o simplă improvizație; are o anumită structură narativă, o compoziție și chiar dacă acestea sunt rudimentare, dovedesc că autorul nu intenționa să dea cititorilor doar un *document*, ci un text literar pe care, desigur, nu-l numește roman. Cum putea să-i spună roman unei scrieri în care, cu sinceritate debordantă, își „dapănă” propria-i viață?

Am prezentat toate acestea pentru a-mi justifica încadrarea operei lui Teodor Vârnăv în preistoria romanului românesc, mai ales că nici un cercetător ale începuturilor romanului la noi nu o amintește. Nu era în „destinul” ei o asemenea atenție.

Teodor Vârnăv își scrie „istoria” în 1845, dar ea n-a fost publicată decât în 1893 de folcloristul Artur Gorovei în tipografia

revistei „Gazeta Săteanului” la Râmnicul Sărat. Dar această ediție princeps este considerată de Gh. Adamescu în „Contribuții la bibliografia românească”(1923) un „studiu” despre Teodor Vârnav al lui Artur Gorovei, probabil pentru prefața pe care o semnează folcloristul.

Cartea lui Vârnav nu s-a bucurat de nicio atenție cu toate că în prefață folcloristul, care avea și o mare pasiune pentru istoria literaturii, atrage atenția asupra valorii ei, „unul dintre puținele documente care luminează întunericul vieții noastre de la începutul secolului”(al XIX-lea). O singură mențiune despre apariția ei este făcută într-un „Calendar al săteanului” din 1894. Nota anonimă este făcută nu pentru a arăta importanța cărții, ci pentru a lăuda pe C.C. Datculescu, pe cheltuiala căruia s-a tipărit cartea.

Ediția de la Râmnicul Sărat nu s-a bucurat de nicio popularitate, e astăzi o raritate bibliofilă, nici nu este semnalată în, de altfel, documentatul „Dicționar al literaturii române de la origini până la 1900”. Perseverent, Artur Gorovei publică încă două ediții ale acestei cărți. Ediția a II-a o scoate în colecția „Biblioteca Minervei” no.8, Minerva, Institutul de Arte Grafice și Editură, București, 1908. Acum editorul dă o mai mare atenție manuscrisului primit de la Aleksandru Roadedeal, nepotul lui Vârnav, dezvoltă prefața și completează glosarul „Lămuririle unor cuvinte din această autobiografie”. Ediția a III-a este „o copie” a ediției precedente. A apărut datorită unei convenții editoriale cu editura „Cartea românească”, care publică aceeași colecție în condiții tipografice mai bune și într-un număr de exemplare sporit. Așadar, în aceeași „Biblioteca a Minervei”, cu același număr, (8), dar la editura Cartea românească se publică ediția a III-a, probabil după un scurt interval de timp; ediția e fără menționarea anului apariției. Față de ediția de la „Minerva”, nu există decât deosebiri de paginatie, datorită formatului cărții și al literei tipografice. Edițiile se confundă, dar nici acestea n-au avut ecoul pe care ar fi trebuit să-l aibă.

Putem spune că în destinul cărții lui Teodor Vârnav, după apariția edițiilor amintite, nu s-au „interpus” comentatori care să-i sublinieze valoarea. Dacă lăsăm la o parte însemnarea de câteva rânduri din revista de la

Fălticeni a editorului, „Șezătoarea”, doar o singură mențiune se face în presa vremii despre această carte. Rubrica „Recenzii” (din nr.11/1908) a revistei „Convorbiri literare” se deschide cu o scurtă consemnare despre „Istoria vieții mele”. Recenzistul semnează cu inițiala A și nu e exclus să fie chiar Artur Gorovei, inițiala fiind a prenumelui. Dacă bănuiala noastră este neîntemeiată, atunci autorul recenziei este al doilea, după Artur Gorovei, care vorbește despre importanța cărții lui Teodor Vârnav: „Autobiografia și memoriile sunt puțin cunoscute în literatura noastră. Suntem lipsiți astfel de un gen foarte atrăgător (s.n.) și folositor, căci volumele de istorie nu prețuiesc adesea cât un singur volumaș de biografie bine scrisă”. Apoi recenzistul semnalează și alte interese ce ar putea stârni cartea lui Vârnav: „Un deosebit interes vor afla...cei ce urmăresc dezvoltarea limbei noastre literare. Și mai mare folos vor scoate ...cei cu preocupări pedagogice. Viața boerului moldovean e o Odysee, ca în felul vieții lui J.J.Rousseau și chiar mărturisirile sale, cam libere uneori, amintesc pe copilul fără căpătîiu de la Geneva”.

Previziunile autorului recenziei din „Convorbiri literare” nu s-au adeverit, rândurile sale n-au schimbat destinul cărții, n-au incitat decât un interes târziu și, am spune, întâmplător. Abia în 1922, Ștefan Ciobanu, într-o efemeră revistă bisericească care apărea la Chișinău, „Cartea credinței” (nr.3), amintește de autorul cărții și mai puțin despre carte. Reia subiectul, un an mai târziu, în capitolul „Scriitori basarabeni” din volumul „Cultura românească în Basarabia sub stăpânire rusă”. Acum cu informații mai bogate, dar n-a stăruit asupra cărții, ci asupra patriotismului autorului care dădea sprijin culturii românești din Basarabia, unde scriitorul se stabilise.

Nici pentru Nicolae Iorga cartea memorialistică a lui Vârnav nu prezintă prea mare interes, n-o amintește în nici o istorie literară de-a lui, doar se folosește de ea în „Istoria comerțului românesc” (Ed. Suru, București, 1925) unde prezintă perioada în care Teodor Vârnav a trăit în București și a fost servitor la negustorii lipscani.

Abia după 12 ani se pomenește despre cartea memorialistului datorită interesului stârnit pentru cultura românească din Basarabia și Gh. Cardaș publică în 1937

volumul „Poeții și prozatorii Basarabiei până la Unire” unde acordă lui Teodor Vârnav mai multe pagini. Volumul fiind „Antologie și studiu”, sunt reproduse după ediția din 1908 de la „Minerva” primele patru capitole din „Istoria vieții mele”. În succintul studiu care precede paginile antologate, Gh. Cardaș compară opera memorialistică a lui Vârnav cu cea a lui Creangă. Ideea e plauzibilă și poate să fie dezvoltată, într-adevăr, Teodor Vârnav e precursorul marelui clasic. Interesat de Teodor Vârnav vor fi apoi G. Bezviconi („Boierimea Moldovei dintre Prut și Nistru”, 1940 și „Profiluri de ieri și de azi”, 1943), care a văzut manuscrisul autograf și susține că „Istoria vieții mele” era scrisă deja în 1845, și Petre V Haneș care abia în ed. a II-a, a volumului „Scriitori basarabeni,” (ed. Casa școalelor, 1942) în care reproduce și el un fragment, nesemnificativ sub raport literar, din cartea lui Teodor Vârnav, deși îl spune despre scriitor că „talent avea, avea și dorință de cultură”.

Era necesară o altă încercare de a schimba destinul cărții și a supune atenției prima scriere memorialistică din literatura noastră. Aceasta se face prin publicarea celei de a IV-a ediție în 1944, la Chișinău, în Editura „Cuvântul moldovenesc”. Prefața acestei ediții este nesemnată, dar aduceam argumente, într-o altă ocazie (comunicarea „Un precursor al romanului românesc”, 24 mai 1988), că a fost scrisă de Ștefan Ciobanu. Concluzia prefațatorului este că autorul cărții „merită să ocupe un loc în istoria literaturii românești, nu numai prin faptul că a scris în Basarabia subjugată, dar prin însăși valoarea operei sale” Să se fi făcut aluzie la faptul că cea mai importantă istorie a literaturii, apărută până atunci (cea a lui G.Călinescu, desigur), nu consemnează numele autorului acestei cărți? „Este scris” ca nici un paragraf dintr-o istorie literară să nu mai pomenească această carte. Din 1944 până în 1967 nimeni nu-și mai amintește de această carte.

În 1967, la cercul științific de istoria literaturii române de la Facultatea de filologie a Universității din Timișoara, cartea lui Teodor Vârnav e „redescoperită” prin comunicarea unui student. „Evenimentul” a fost consemnat la rubrica „Noutăți” a ziarului local „Drapelul roșu” (An. XXI, nr.6944/ 6 mai 1967). Tot în 1967, la 16 iunie, Șerban Cioculescu a prezentat, în fața Secției de științe filologice a Academiei, comunicarea „Două poezii

inedite ale lui Teodor Vârnav, deschizând o nouă etapă în cercetarea acestui scriitor pe care o completează în cursul „Memorialiști și călători din secolul XIX” ținut în 14 decembrie 1970 la Facultatea de limbă și literatură a Universității din București. Câțiva ani mai târziu, în 1973, Lucian Faifer publică studiul „Primele amintiri în literatura română: Teodor Vârnav, Istoria vieții mele (1845)” în „Anuarul de lingvistică și istorie literară” de la Iași. Acest studiu evidențiază valoarea literară a cărții și cere, implicit, să i se acorde o mai mare atenție. Cel mai important critic al vremii, Șerban Cioculescu, nu numai că a revenit asupra lui Teodor Vârnav, dar și l-a ales „subiect” pentru discursul său de intrare în Academie. Alexandru Philippide, în răspunsul ce se obișnuiește să se rostească, elogiază încercarea proaspătului academician „de-a așeza pe un scriitor pitoresc și interesant, dar foarte puțin cunoscut, la rangul ce i se cuvine”. Destinul cărții lui Teodor Vârnav părea să fie schimbat, dar ... editorii, criticii și istoricii literari îl ignoră în continuare.

Și totuși în 2007, la Chișinău, apare, sub egida Institutul de Filologie al Academiei de Științe a Republicii Moldova, ediția a V-a a acestei cărți care revigorează interesul basarabean pentru Teodor Vârnav și „istoria” sa scrisă pe aceste meleaguri. Cel mai important istoric literar de la Chișinău, Mihai Cimpoi, dă tonul pentru „recuperarea” nememoratului memorialist. La noi sunt măturii ce atestă încercări de a propune unor edituri importante reeditarea cărții lui Teodor Vârnav, cu anii în urmă la Editura Dacia în colecția „Restituiri”, apoi la Editura Humanitas. Constanța Vintilă-Ghițulescu, în „Dilema veche” nr. 478/ 2013, crede că „Istoria vieții mele” a apărut „într-o primă și singură ediție” și a propus fără succes reeditarea ei. Concluzia ei e categorică: „Amintirile lui Teodor Vârnav sînt fantastice, pline de umor și învățăminte, scrise cu mult drag și pasiune. Păcat că nici o editură din România nu găsește bani și hârtie spre a le oferi publicului.”

Iată însă că Editura Polirom găsește resurse și la sfârșitul anului trecut am avut în librării ediția a VI-a a „Istoriei vieții mele” de Teodor Vârnav, ediție care merită o consemnare aparte pentru că destinul acestei cărți trebuie schimbat.

Ion POP

Cu cât trece vremea

Cu cât trece vremea
îmi vine
tot mai puțin să râd.
Precum izvorul care –
nu-i nouă comparația –
se vede râu fără să-și fi dat seama.

Dar nu de dragul comparației
scriu aceste rânduri,
ci pentru altceva, ce nu-l pot spune
nici eu
și nici acest creion
ce va muri – și asta o știu –
cu-o clipă doar
mai repede ca mine.

Spital

N-aș fi bănuț vreodată, îmi spune
vecinul de suferință,
că partea din mine care va muri prima
va fi tocmai greoiul stomac,
sfârșind anonim, aruncat
printre resturile murdare,
nici măcar într-un cimitir al săracilor,
ci de-a dreptul
la lada de gunoi a Materiei.

Ar trebui, desigur,
Să mă simt ușurat:
Spitalul
va fi de-acum liber, va putea
să plutească iarăși nestingherit
deasupra Apelor,
să bată, ca Vântul,
pe unde va vrea.

Simplificat între atâtea
Muchii și linii sfinte
Mă tulbură, totuși, gândul,
că prima mea înviere
s-ar putea, vai!, să fie
îngrozitor de prozaică și nedemnă.

Fereastră

M-am izbit în zid, am intrat în zid,
cu brațele desfăcute, cu coatele
zdelite-mpingând
din toate puterile
cărămizile și mortarul,
furios, dintr-o dată, de-solidare.

Și iată sunt, Doamne iartă-mă,
Ca o cruce vie-a ferestrei
Iată, sunt și răstignit și cruce,
Iar voi veți pieri, veți pieri, satane,
Alungate la mama mamei voastre
și-a dracului.

Eu vă spun că s-a dublat soarele,
că a plesnit și catapeteasma,
dar că nu, nu veți izbândi!
Cărămizi, mortaruri, și voi nisipuri,
cu bieții mei mușchi, cu oasele mele
o să vă oblig să păstrați distanța,
vă voi sili să stați drepte și neclintite
în rama și-n marginea mea.

Ce se vede prin mine, prin mine se va vedea!

Ține-te bine, cercule... (Un fel de elegie)

Ține-te bine, totuși, ai o mare răspundere,
ține-te bine, fii încăpățânat, nu ceda,
să nu lași să-ți scape din chingi
golul pe care-l încingi.

Din el s-ar putea să vină Prăpădul,
să se reverse, cu teribila Lui mânie,
chiar Dumnezeu,
cu cele știute și neștiute.

Da, știu, așa-i,
Nu e ușor să fii nimb.

Chiar eu îți spun: ține-te,
Ține-te bine,
Cercule, cercule...

Ceva nu e tocmai în ordine

Ceva nu e tocmai în ordine:surorile asistente
au început să se exprime-n metafore,

au devenit, peste noapte, poete talentate.

„Nici o grijă, foarte curând
vă vor veni Vânturile, veți avea și Scaun” – îmi zic

-
plimbându-mi sub ochii înspăimântați,
în sus și în jos,
de la stânga la dreapta,
eprubeta cu sânge roșu, roșu,
ca pe un crucifist.

Și eu, cred
abia mă mai țin pe treptele gri ale culoarului,
trăgând după mine, boccea grotescă,
o pungă cu sânge palid,
clătinându-mă
(pe-o creastă din Alpi cu frunți de gheață?)
reînvățând să pășesc, temător, precum funambulli.
O, Scaune, Tronuri, Rege-al Făpturii
Și tu, lăudată cândva,
roză Roză a Vânturilor...

Aforismele

Aforismele m-au neliniștit întotdeauna
Arogante, despotice,
definitive ca morții.
Am scris că atunci
când vântul vorbește în aforisme
nu-i deloc un semn bun.

Acum,
la presupusa etate a Înțelepciunii
mă tem și mai mult de ele, ca de niște schelete
mai asemănătoare cu calcarul decât
cu vertebrele mele vii. – „Oase de sepie”,
îmi vine să spun, cu ochii pe marea aceasta
generoasă, a lui Montale.

Acum,
când vântul nu cristale
aduce din depărtări în auz, ci doar fărâme,
fulgi de sunete, nelămurite cenuși
din vetre și cimitire și, din amintire,
lente de tot picături de sânge. Au fost
ale mele cândva. Se întorc.

Materii
ce se-ncheagă încet, se desfac umile,
aproape neștiute, în penumbre de vorbe
timide, temătoare nădejdi,
rostiri sfioase,
pâlpâiri de păreri în părere,
retrase cu-un fel de scuze, ascunzându-se
ca apa-n nisipul plajei,
parcă dând de-nțeles că ar vrea să uite

că a fost val.

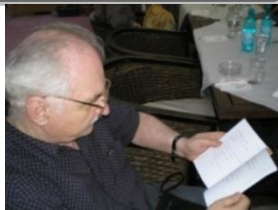
Aș vrea să vorbesc și eu
cât voi mai avea cuvinte. Așa,
până ce voi deveni întreg o șoaptă,
și-aproape n-o să-mi dau seama
când mă va înlocui o adiere.

Ion Pop și Cornel Ungureanu – Ipotești, 2011

Cornel UNGUREANU

CE MAI SCRIE ION VARTIC?

1. Ion Vartic știe întotdeauna mai multe...

La începutul anilor nouăzeci, în vremile metamorfozelor galopante ale treburilor timișorene, un prieten mi-a atras atenția că o cutare istorie se putea rezolva temeinic doar la București. Acolo se poate ocupa de ea cu succes „Excelența Sa Ion Vartic”. Am ajuns la București, m-am rătăcit vreme lungă pe culoarele Casei Scânteii, care adăpostea încă felurite ministere, când un domn care mi-a semnat cu grăbire vreo trei adeverințe mi-a explicat că domnul Vartic, excelența sa, trage chiulul. Stă acasă. Când îl cauți, e la Cluj. Era un lucru mare ca în vremile acelea un cărturar să-și vadă de treabă! Să rămână acasă! Ion Vartic, m-am lămurit pe deplin în acele vremi supraîncărcate politic, e un om care își vede de treabă.

Mă întâlnisem de mai multe ori cu învățăceii excelenței sale, supușii săi din celebrul grup de artă teatrală. Fiecare dintre ei iubea teatrul, artiștii, spectacolul, înscenarea, dar trecea, cu artă, către momentele grave ale scrisului. Ale literaturii. Ale vieții literare. Veneau toți din echipa de la « Echinoc », girată, animată, condusă de Ion Pop, Marian Papahagi și Ion Vartic, ardeleni de seamă. Trei inși care ilustrau destinul lor de universitari. Unul se trăgea din Maramureș, altul, dintre aromâni bine știuți de cultura română, Ion Vartic venea dintr-un Sibiu în care unele rude ale sale fuseseră lângă tânărul Cioran sau lângă tânărul Radu Stanca. Citiți repede, Pop, Papahagi, Vartic lasă impresia că ar trăi o desprindere rapidă de locurile „de acasă”, fie printr-o jurnalistică pedagogică, fie prin competiția literară, fie prin opțiunile pentru avangardă sau pentru teatru. E greu de vorbit despre originalitate într-un timp în care cultura română trebuia, totuși extrasă din vârsta ei foiletistică, din literaturocentrism, din dialogurile cu cenzorii.

Dacă suntem atenți, Ion Vartic are felul său de a citi altfel istoria literaturii atunci când apele ei se învâlburează. În timpurile în care exegeții Cercului literar de la Sibiu făceau valuri, lungind paginile în care cerchiștii erau și antifasciști și anticomuniști, Ion Vartic își amintește de ai săi, se întoarce acasă și descoperă în familia sa, în orașul său, documente. Are **documente**. Scrie, cu ajutorul lor, o carte despre Radu Stanca și pe urmă încă una. Stă de vorbă cu I.D. Sîrbu, îi publică o parte (importantă) din corespondență.

Poate că și mai spectaculos în biografia exegetului e **momentul Cioran**. După 1990 despre Cioran s-a scris mereu, întâi cu entuziasm delirant, pe urmă cu un entuziasm firesc, pe urmă cu mahnire: ia uite ce a mai făcut!!! Ion Vartic se întoarce acasă, își amintește iar de familia sa, de rubedenii, de locurile prin care a copilărit el, dar și Cioran. Își amintește și de

întâlnirea cu Cioran de la Paris: marele filozof surâde, râde, îi oferă o lecție de ars amatoria. Poate cineva să-l înțeleagă mai bine pe Cioran decât Ion Vartic? Mă îndoiesc. Dar pe Sebastian, pe Mihail Sebastian? În miezul învolburatelor dezbateri, Ion Vartic publică în **Apostrof** câteva studii în care, bine citit, Sebastian arată altfel. Exegetul știe mai bine decât ilustrisimii care au umplut paginile revistelor cu știri „noi” despre scriitor, decât tinerii care și-au dat doctoratele cu teze despre **Jurnalul** lui Mihail Sebastian despre ce e vorba. A avut răbdare să citească atent totul. Cunoaște, ca și în celelalte cazuri, contextele. Dar despre Camil Petrescu? Și aici documente esențiale au venit către el. Alexandru Sever i-a lăsat o arhivă importantă, în care se găsea și stenograma unei ședințe („analize”) a piesei lui Camil Petrescu, **Caragiale în vremea lui**. Ion Vartic o întoarce pe toate fețele și o propune ca spectacol. **Procesul „tovarășului Camil”** s-ar chema piesa gândită de scriitor, scenarist, exeget. Cu o **Notă despre un teatru documentar involuntar**.

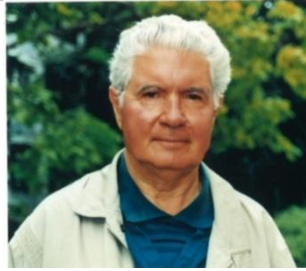
2.....dar nu spune niciodată tot.

Un mare comparatist, biograf, teatrolog nu spune niciodată tot. Sau atunci când spune, fuge departe de ai săi. Ca să scrie o teză de doctorat, nu se oprește la Caragiale (despre care știe tot ce se poate ști), ci la Ibsen. Aci Ion Vartic poate elabora, cu grație, o nouă teorie asupra teatrului, asupra dramei. Poate gândi lumea, literatura și teatrul ca un om liber. Cum să vorbești azi, între literați, între politicieni, despre Caragiale? Dar despre Cioran? Dacă spui că Emil Cioran l-a iubit, că l-a omagiat pe Blaga, e în regulă. Și Ion Vartic scrie pe larg despre omagiile lui Cioran la adresa gânditorului Blaga. Cum poți să afirmi însă că **Schimbarea la față a României** vrea să facă pulbere **Spațiul mioritic**? Așa ceva trebuie așezat în altă carte.. Nu se spune aici. Cum să spui că partea a doua a unui text al lui despre Ardeal, scris de Cioran odinioară, sună rău azi? Ajunge prima parte, o definire sublimă a locului. Cum poți să-i contrazici, într-un dialog despre Mihail Sebastian, pe câțiva de aici sau din străinătăți, care sunt la doi pași de Academie sau de premiul Nobel? De ce să nu lași paginile într-o revistă greu accesibilă și să le aduni într-o carte care, oricum, ar avea un ecou prea puternic?

Ion Vartic este nu doar un extraordinar istoric literar, critic, documentarist, ci și unul dintre marii tacticieni ai relației culturale. Am citit câteva interviuri ale directorului de teatru Ion Vartic despre **Hamlet**, celebrul spectacol al lui Vlad Mugur. El n-are nici un merit, toate meritele îi aparțin marelui Vlad Mugur. Poate doamnei secretare, domnului...domnului...Toți cei care împlineau muncile de jos erau tratați cu profund respect de Director. Toți erau excelențe. El, Ion Vartic, e documentaristul, cel aflat mereu în preajma celor care pot fi mari. Ei trebuie să fie, explică Ion Vartic, în pagini de o eleganță inatacabilă. De ce eu?

P.s. În urmă cu vreo doi ani, am primit un mesaj de la Cluj cum că profesorul Ion Vartic ar împlini 70 de ani și ei, prietenii, vor să-l sărbătorească. Să alcătuiască un volum în cinstea lui. Aflu că s-au răzgândit – nu mai scot numitul volum. Așa că îi spun, de aici, LA MULȚI ANI!!! și pentru cei șaptezeci de ani și pentru următorii, cinci, șapte, zece și câți se vor mai aduna.

AI SĂNDULESCU

O epistolă manuscris a lui Paul Zarifopol

După stabilirea lui Caragiale la Berlin, în 1904, cel mai apropiat prieten, deși mai tânăr cu 22 de ani, i-a fost Paul Zarifopol, care se găsea în Germania la studii, trecându-și doctoratul în Filozofie la Halle în 1903. În afară de faptul că viitorul eseist era ginerele lui C.Dobrogeanu-Gherea, vechi prieten al dramaturgului, el își descoperă și alte puncte comune cu proaspătul exilat. Erau amândoi pasionați iubitori de muzică, erau două inteligențe ascuțite, care detestau mediocritatea și prostia, tratându-le cu neistovită ironie.

Când într-un ziar din Leipzig, se formulează ipoteza existenței celei de-a X-a simfonii a lui Beethoven, „boierul”, cum îl numea autorul *Scrisorii pierdute*, Zarifopol, care locuia acolo, expediază de îndată extrasul respectiv la Berlin, unde este primit cu firească emoție. Din păcate, era o falsă alarmă, întrucât știrea nu se confirmă. Altă dată, i se întâmplă tânărului „Herr Doktor” (așa îl numea Caragiale) să nu-și aducă aminte cine a compus o melodie care-l obsedează și cere ajutorul scriitorului. Acesta intră și el în alertă și după o noapte de frământări, conchide în limbajul său miticist : „Și tot Haendel cred că e, tot pușorul sășesc, biserica din Halle” (10 febr.1908).

În scrisorile lui Zarifopol stilul amintește adesea de al *Momentelor*, care își pune o amprentă vizibilă : „Așa suntem noi compozitorii moderni – altfel nu putem”. Dacă dramaturgul a putut învăța muzica de la mai tânărul său prieten, acesta și-a modelat gustul și spiritul critic, stilul chiar, ce dobândește nu o dată sonorități caragialești în corespondență. Mimarea de tipul : „Răspuns telegrafic ar fi preferabil , *dacă dorim să căpătăm locuri bune*” ajunge până la jocul de cuvinte atât de îndrăgit de autorul *Scrisorii pierdute*, ca în epistola manuscris pe care o reproducem. Ea a fost cunoscută de Șerban Cioculescu, marele editor al corespondenței dintre Caragiale și Zarifopol, dar, după știința mea, niciodată fotografiată, azi am zice scanată. Am găsit-o rătăcită în arhiva de manuscrise, deținută de fiica eseistului, Sonia Zarifopol, care ne-a dăruit-o și o dăm acum publicității și în forma ei originală. Nici aici nu lipsește câte un caragialism tipic : „*veni, non vidi, sed bibi !*” sau „*Deutschland, Deutschland u”ber Alles !*”

(1906)

Of! Of! Of! Cald a mai fost ieri pe aici, dragă Coane Iancule, și azi încă și mai cald. Cum ofi oare pe la Dvoastre ? M-aș rezezi însumi să văd cum e pe

acolo, dar de alaltăieri mă ține un gururau oribil, insuportabil, - dacă-mi e permis a zice astfel. Și e curios cum, uneori, la guturau i se face omului de chef și de băutură. Nu e vorba, de d-al de astea i să face omului și așa, fără guturau. Bunăoară mie, acum o săptămână. Am dat fuga la Dta într-un noroc, făcându-mi socoteală, că, fiind vreme rea, am să te găsească sigur acasă. Exasperat, pe de o parte, de ploaia și vijelia, care ne potopea, cum și de setea, care mă ardea, iar, pe de altă parte, fermecat de versurile daco-româno- moldovinești cu care mă ispiteai,-- mă ispiteai cu o dulce perfidie, demnă de liricul rafinat ce ești -- , exasperat și fermecat, deci, cum zic (ia sama bine, te rog, la construcția absolut arhitecturală a periodului meu, și trage-ți sufletul la vreme !), nu m-am gândit că, pentru caz de vreme rea, să prezintă două alternative : ori nu ieși deloc din casă, ori o iai rasna. Calculasem numai cu un singur termen, și am pățit-o.

Atunci căutai să plec, cum lesne înțelegi, cu primul tren, ca să nu ajung prea târziu noaptea acasă. Cartă de vizită nu am lăsat, dar, mulțumită amabilității ospitaliere a Wandei,* am golit o sticlă de bere, ceia ce, cum cred,este cu mult mai eloquent decât o simplă iscălitură pe un dreptunghi de carton. – Care va să zică : veni, non vidi, sed bibi ! Pentru veacul de pace al lui Nicolai II și al Berthei von Suttner e destul de frumos și atât.

Acum lucrul stă așa. Noi, până peste 15-20 de zile nu plecăm ; așa devine, din cauza aranjării socrilor în Sinaia. Până atunci, nu știu dacă mai viu eu la Berlin ; mai degrabă sper să vă văd pe Dv. în Lipsca.

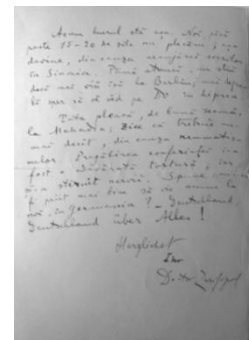
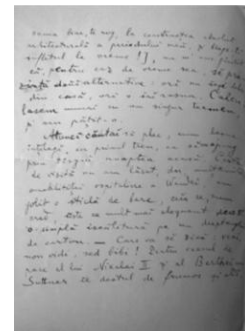
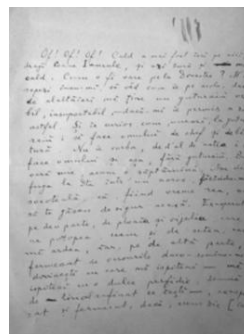
Tata pleacă, de bună seamă, la Mehadia ; zice că trebuie numai decât, din cauza reumatismelor. Pregătirea conferinței i-a fost o adevărată tortură ; iar și-a stârnit nervii. Spune, nu i-ar fi priit mai bine să vie acum la noi, în Germania ? – Deutschland, Deutschland u”ber Alles !

Herzlichst

Ihr

Doctor Zarifopol

*Femeia de serviciu a familiei Caragiale

Monica PILLAT

Când tot mai multe drumuri

Când tot mai multe drumuri
Îmi fug de sub picioare,
Mă duc în gând spre mare,
Cu un creion în mână
Și-ncep să scriu pe ape,
Pe aripi și pe dune,
Iar semnul nu se șterge
Căci valurile, plaja,
Și stolurile albe
Sunt umbre pe hârtie.

Corabia care trece
Acum pe fața mării
Și-mi sfâșie privirea
De doruri, e nălucă,
Așa cum e prezentul
O undă de fantasmă.

Ajung pe foaia-ntinsă
La strada care suie
Spre casa cu grădină,
Unde foșnesc castanii,
Și intru ca o rază
Pe poarta dispărută.

Aceleași crengi fac valuri
Pe mările de aer,
Și văd în ochii tatei
Corabia care pleacă
Spre alte orizonturi.

Aparențe

Cuvinte mari, cuvinte mici
Îți dau iluzia că-s aici,
Că mă cunoști, știind pe de rost
Ce mi-am închipuit c-am fost.

Dar literele ies din toc
Puse pe șotii și pe joc,
Așa că versul cel mai slut
E masca zeului pierdut
Și ritmul strofei, fermecat,
E scrâșnet bine temperat.

Vei desluși că-n ce stă scris

Adevărat e insul-vis
Care preschimbă slova-n cal
Și evadează din real.

Cuvinte mici, cuvinte mari
Fac vrăji până începi să pari
În propria carte un intrus
Care se bate cu ce-ai spus.

Scene din vieți repovestite

Îmi vin în minte câteodată
Scene din vieți repovestite
Din care-aș fi putut și eu
Să fi făcut odată parte.

Revăd atunci sala de bal,
Podelele lucind ca luna
Și adunarea foșnitoare
Din care te desprinzi tăcut
Și mă inviți din nou la dans,
Fără să-ți pese nici de rege,
Nici de curteni, nici de străjerii
Care au zăvorât palatul,
Sortindu-ne curând pierzării.

Chiar dacă muzica se curmă,
După o clipă, la poruncă,
Noi continuăm să ne mișcăm
În ritmul unui zbor lăuntric
Care străpunge ferecarea,
Migrând deodată în alt ev.

Schimbăm costumele, decorul,
Pândiți de răul care crește
Nu în afară ci-năuntru,
Amenințând să ne despartă.

Îți sunt alătura ca umbra,
Totuși spre seară Te voi vinde
Pentru o mână de arginți.
Nu vom opri înaintarea
Prăpădului care ne-așteaptă,
Decât intrând într-o firdă
A sorții noastre, sub alt chip.

Iată-mă singură, în zburcium,
Găsind mormântul, giulgiul gol.
"Pe cine cauți? De ce plângi?"
Mă-ntreabă două glasuri albe.
"L-au luat pe Domnul și L-au dus?"
Mă înspăimânt dar grădinarul,
Ivit din ceață, lângă mine,
Mă strigă-n gând cu vocea Ta:
"Maria!" Numele-i chemare
Și calea - setea ce mă soarbe,
Când mă cufund în Dumnezeu.

Ioana BOGDAN

Cheia sol

Am fost bună
de pus lângă pian. Rezist la umezeală, zgomot
și semi
obscuritate.

Am fost o stradă întreagă, deși nu poartă
numele meu.

Dar femeia aceea
cu gesturi agitate, care a strigat în telefonul mobil
„*Se uită la mine o stradă întreagă!*”,
a apărut într-o clipă.

Eram doar eu și ea. Acum
stau deasupra trenului,
în coate, frunzăresc un roman sentimental
și visez.

Nu mă gândesc unde ajung, în fond
drumul acesta e totul, departe de
clapele pianului, gulerele scrobite, margaretele sufocate
într-un carton colorat.

Îmi consult busola, ceasul, calendarul,
cunosc nordul și sudul.

Sunt sus, pe locomotivă,
stau în coate, frunzăresc un roman sentimental și fug.

Cu tăpile-n cer.

LM Blue

Azi a fost ziua când toate ceasurile au urlat,
toate alarmele
au țipat,

spune și tu, când eu sunt trează de nu țin
minte.

Și te aștept.

Ei nu înțeleg nimic din tine, spun că
nu ești, pentru că nu te-au văzut,
nu te-au crezut,
doar în poeme.

Și nimeni nu există doar în poeme.

Am îmbătrânit, tată, tocmai azi,

de ziua ta,
când te-am așteptam să vii să-mi spui fata mea,

ei nu văd

sufletul tău ca stalactita,
ochii tăi galbeni ca pirită,
părul de chihlimbar, ca al mă-tii, însă tu mergi,
mergi sănătoasă, fata mea,
la crietiv raiting să le zici
că tac-tu te-a adus pe lume

să scrii poezie.

*

Luceafărul în vis sosind,
auzind al meu ohtat,
în brațe el m-a strâns la poale
de Munte Ararat.

*

Deci mă descurc, au băgat
căldură, vine
Crăciunul, sunt
bine,
țevile pluviale trec prin
baie,
o să le facem mască de
gips carton.

Și-am scris aceste rânduri eu, pe scaun,
în balcon.

Vals

Oamenii care nu plâng nu văd strălucirea cerului în ei.
Azi am plâns pe mama și tata și când am deschis ochii,
erau curați.

Când am deschis ochii, cerul era curat, viața mea
toată era curată.

Vânzătorii de fructe erau curați.

Scara blocului era curată.

Zăpada era și ea curată.

Ce mai ninge!, ce mai venea
lumina de la Răsărit,
și se răsfrângea
în cadranele ceasurilor cu brățări aurii din
Meli Melo-ul ticsit,
ce colorat era
centrul pietonal proaspăt asfaltat,
ce coșuri de rufe
la Bam Boo, cu tiv înflorat, ce cuverturi
cu turcoaz, albastru, bleumarin,

ce senin era cerul, ce mai venea
lumina de la Răsărit și se răsfrângea
peste
poșetele cu petice din piele de căprioară,
ce mai mai trecea
iarna spre
primăvară.

Liliana POPA

Platoșa de însingurare

O să mă îmbrac în alb,
Într-un hohot de alb
Într-un alb pur și total,
Platoșă de însingurare.
Zăpada cântă de departe
Eu tot în pădure, printre copaci.
Doar lor le e dat să trăiască, așa,
Mereu în picioare,
Unul lângă altul,
Niciodată doi.

Gri-uri

Cerul nu mai are cerneală,
Vântul mi-a răsucit mâinile la spate
Cuvintele suferă în bătaia ploii
Și tăceri coboară în parcuri.
Copacii au șaluri gri
Trec printre oameni gri.
Ridică-mi gri-ul de pe gene
Noaptea albă și-a împachetat cuvintele...
Ce taină adâncă se naște
Când din vârful genelor tale picură culori
Pe mirarea din ochii mei...
Și uit să respir.
Pe drumul cu urmele tale
Linștea caligrafiază cuvinte de zăpadă.

Străinul

Ce nume să-ți dau
Ai venit la mine pe jos
Și ai bătut la porți închise.
Porți atâtea nume:
Soare, fiindcă te-ai topit în ființa mea,
Răsărit și mare,
Spirală, abis, popas, contemplare
Ieri ploaie, azi plimbare.
Neliniște înșiruită pe cărare...
Vitrăliu sângeriu de catedrală
Cu stropii neuscați, îmbobociți spre seară.
Corabie ce asfințești la infinit
Risipitor între viață și moarte,

Liber ca drumurile ce pleacă
Spre unde vor.
August răsturnat de dor
Fântână flăcărilor din piept,
Mi-ai adus o pagină de cer
Să pot respira cu sufletul
Să făuresc cu spiritul.

Seara mă plimb desculță prin parcuri

Seara mă plimb desculță prin parcuri
Tălpile mele fierbinți
Decupează cuvinte în întuneric.
Pe aleile noastre s-a așternut zăpada.
Urmele noastre, mereu paralele
Nu se vor întâlni nici în punctul de fugă
Vom trece pe sub arcul de triumf și de lumină
Fiecare cu destinul lui.
Mi-am lăsat sufletul în palmele tale
Și l-ai acoperit cu anotimpuri.
Figuranții risipesc ceața
Să curgă timpul povestit
În cuvinte pictate
Țesute în versuri de mătase.

Monica Pillat – *Duet în alb*

Ioan BARB

compunerea elevului barb din clasa a șasea b

uzina noastră

Pe malul stâng al Streiului este așezată Uzina de fier unde se fac tot felul de lucruri minunate. Așa mi-a povestit tata și câțiva vecini care muncesc în uzină. Uzina este și mai mare acum și mai frumoasă de când s-a construit și Fabrica de cocs. Aceasta fumegă mai tare decât furnalele din Fabrica de fier. Când am fost în vizită cu clasa noastră, Tovarășa ne-a spus că în fabrica de cocs se face un fel de cărbune mai gras. Din coșurile fabricii se ridică o negreală care ninge peste satul nostru. Nu știu cum îi zice științific. Noi îi spunem funingine. Din cauza funinginii la noi în curte găinile sunt cenușii. Vacile aveau blana neagră și oile aveau lâna cenușie. Până când le-am dus la Cooperativa Agricolă de Producție din sat. Dar și acolo n-au devenit nici mai grase și nici mai albe. Ce mi-a plăcut cel mai mult, când am vizitat Fabrica de cocs, ne-a întreat Tovarășa? I-am răspuns că cel mai mult mi-au plăcut steagurile roșu și tricolor care flutură deasupra porții înalte la care stăteau doi paznici cu caschetă. Când am văzut steagurile am fost tare mândru că fac parte dintr-un popor patriot și încărcat de istorie.

Din cauza funinginii mama nu poate să usuce niciodată hainele afară. Zice că se înnegresc și trebuie spălate din nou. Când mergem prin iarbă ni se înnegresc bascheții, iar tata spune în glumă că viața noastră este mai neagră decât pâinea neagră. Și casele de la noi sunt cenușii. Oamenii le-au colorat cu voașpăr, ca să nu se cunoască de murdărie. Voașpărul este un fel de praf de grafit pe care îl cumpărăm din uzină. Anul trecut au venit în Fabrica de cocs câțiva experți. Din blocul socialist, spune tata. Au făcut măsurători și au spus că vor capta funinginea și vor face din ea salam. De atunci așteptăm cu nerăbdare să înceapă lucrările și să ne dea și nouă salam de funingine.

În satul nostru nimeni nu poartă cămașă albă și mama, când ne cumpără haine noi, le vopsește cu galus negru, ca să nu se cunoască de funingine pe la guler și manșete. Toți îi spunem fabricii de cocs Cocserie, pentru că așa îi zice tata când vine acasă și tușește de își scuipe plămâni. Uneori îi spune Doamna Cocserie, pentru că, zice el, nu ne lasă să murim în

timp ce alții nu ne lasă să trăim. Dar Cocseriea este o realizare măreață, cu cinci coșuri înalte. În vârful lor ard ziua și noaptea flăcări uriașe. Tata spune că ele scuipe funinginea pe cer. Noaptea, flăcările ne luminează curtea, la fel ca ziua. Nici nu mai avem nevoie de becuri când se ia curentul în fiecare seară. Și se văd de la mari depărtări. Ele sunt mândria noastră, a tuturor.

cântecul cocseriei

în amintirea flăcărilor stinse de la Călan

Doamnă Cocserie ce rochie superbă aveți
ce rochie superbă de seară
ce broderie delicată și întunecată
și ce coroană cu cinci brichete aprinse
ard în părul dumneavoastră de metal
de la patruzeci de kilometri
le admiră călătorul rătăcit
seară de seară se pierde cineva pe drum
și se orientează după flăcările voastre
ca după o nouă stea polară

Doamnă ce ten gudronat aveți
nici noaptea nu poartă o mască
mai frumoasă decât fruntea dumneavoastră
tamponată cu păcură
chiar și moartea sârmana de ea vă invidiază
"de unde veniți dragilor atât de negri la suflet"
luminează întunericul noilor răposați cu un sărut
pentru că în lumea ei și lumina este neagră
"voi sunteți fiii Cocseriei
nefericiților veniți de vă bucurați
în împărăția cărtițelor subpământene veniți
aici și somnul e mai adânc veniți veniți "

Doamnă ce elegantă sunteți
în rochia dumneavoastră cu ciucuri de funingine
și ce ochi de cărbune aveți
mai stinși chiar decât Neagră ca Noaptea
(din cartea cu același titlu
care se află încă sub tipar
și o scrie un confrate genial
din orașul cu castel de peste deal)
și ce misterioasă sunteți doamnă
cu diadema de cocs
pe care începe în fiecare an marea eclipsă
acum ne mândrim
că suntem badyguarzii dumneavoastră
o să vă însoțim ca două umbre
până când se va evapora
anestezicul din capul nostru
o să vă păzim

Ce elegantă sunteți doamnă
în ținuta dumneavoastră veșnică de seară
și în loc de confetti
la balul din noaptea aceasta
va cădea prima zăpadă de funingine din acest an
presărată din părul dumneavoastră superb

veți dansa noaptea întregă
pe dalele incandescente din cocs
în aburul cu acid veți dansa
o acid sulfuric care binecuvântezi toate zilele noastre
te vom inspira în plămâni noștri puternici
ca pe un oaspete de seamă te vom inhala
până dimineață te vom alinta
ca pe un salvator trimis de la răsărit
bășicile crescute pe bronhii nu ne vor ustura
ca altădată nu ne va ustura nici lumina
picurată în ochi cu pipeta în zori

Ce frumoasă sunteți doamnă
și ce onorați suntem că v-am însoțit la bal
însă noi ne ducem acasă acum
și iar ne vom face că trăim
și iar vom repeta visul acela
în care noi suntem mici și bolnavi
și cineva ne aduce pe o tavă de argint
câte un pahar cu lapte

palatul de bălegar

Mirosul de bălegar a fost primul parfum
pe care l-am simțit în nări
când m-am născut
în plină toamnă mirosea ulița
a bălegar a fum și a fân reavăn
peste drum de casa noastră
în curtea conacului familiei Szoci
care era acum sediul CAP Înfrățirea
ridicaseră alte grajduri și șoproane trainice
fiecare își adusese bruma lui de avere
cai vaci oi care boi căruțe pluguri de lemn
vise nopți de nesomn iluzii blesteme
într-o parte a curții erau răsadnițele cu geamuri de sticlă
reflectau în cer noua orânduire populară
în răsadnițe grădinarii așezau nisip pe paturi de bălegar
îngropau semințele pentru răsaduri
președintele loșka-baci citea dintr-o broșură
cum să sporești averea proletară
și dădea poruncă în cer cu o pocnitură de bici
să se dispună încolțirea semințelor

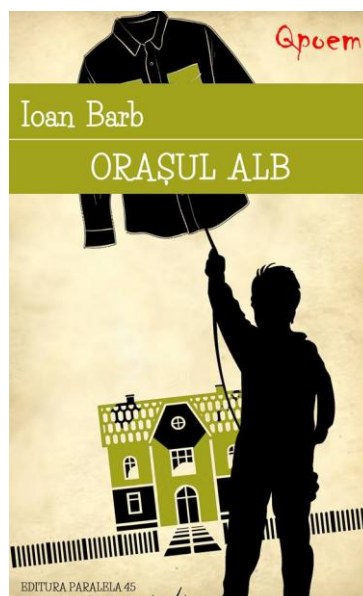
pretutindeni era un furnicar de oameni
un du-te vino de căruțe și cai
se auzeau ordine chicoteli înjurături
toată iarna cărau băligar pe câmp
căruțele încărcate treceau prin fața casei noastre
cu loitrele din salcâm arcuite treceau
din bălegar se ridica glorios aburul cald
și iarna mirosea plăcut a băligar de cal
îl miroseam până când ne ustureau ochii
ne rușinam că lăcrimam așa fără rost
mergând pe drum parcă plângeam pe cineva drag
când ninge satul se înveșmânta într-u halat alb
mai alb chiar decât al mulgătoarelor
care manipulau șiștarele sub ugerele vacilor
mirosul de bălegar rămânea sub zăpezi o zi două
până când aburul cald străpungea omătul
și bălegarul ieșea la lumina zilei fumegând

în curtea CAP se adunau multe vrăbii și guguștiuci
faceau tărași se certau ca muritorii
la coadă la portocale
tata făcea lătușuri de păr din coadă de cal
și le așeza în omăt cu câteva boabe de grâu momeală
când se prindea vreo vrăbie o închidea
într-o cutie de carton și noi plângeam de mila ei
plângeam de mila păsărilor captive în cutii
tata zâmbea șmecherește nu știu de ce zâmbea
facea haz zicea că libertatea ne-a fost dată de pomană

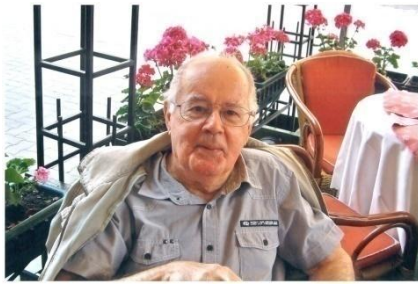
când a murit Gheorghiu-Dej
au pus un steag negru pe sediul CAP
iar tata s-a îmbătat și a înjurat două ore
fără să se oprească
de bucurie explica el
la sfârșit a eliberat păsările captive prin casă
înjura și se bucura ca un copil
când râdea păsările se izbeau de pereți
și tata râdea mereu
fâlfăitul aripilor era mai trist decât fâlfăitul
steagului negru de pe sediu
dar tata râdea și păsările se izbeau cu putere în geam
mama și-a luat inima în dinți și a deschis fereastra
păsările au ieșit buimăcite și-au încălzit aripile în cer
în casă a intrat aerul proaspăt cu iz de bălegar

tata a început să plângă ca un copil
în ochii noștri tata descreștea
se făcea tot mai mic
a plâns cu sughituri ca un copil
și a spus că toată viața noastră
nu e decât o mare de bălegar

(din volumul de poeme ORAȘUL ALB, în curs de apariție la editura **Paralela 45**, colecția **Qpoem**)

Radu CIOBANU

1 Din *Jurnal* 1979

ianuarie

Incognito 2 nu aduce nimic nou. Singurul lucru notabil este episodul O față din Kostiol, mai mult pentru autenticitatea cu care e restaurată atmosfera târgurilor ucrainene dinaintea și din timpul revoluției, puchinoase, pătimind de spleen-ul stepei, cu mujici, boieri, ofițeri și fete romantice, locuri comune, de altfel, ale unor mari cărți. Se zice că Barbu ar scrie Incognito cu negri. E plauzibil, însă episodul acesta îi aparține cu siguranță, e prea plin de culoare, de pregnantă, de duhul lui. De aici încolo, cartea scade brusc. O mare, fără a fi și impresionantă, revărsare epică. (Am fost ispitit să scriu incontinență epică.) În felul acesta romanul poate continua la infinit.

*

O nouă întâlnire cu hazardul chiar în a treia zi a noului an. După niște sărbători mai agreabile ca niciodată, care m-au ajutat să intru optimist în '79 (a contribuit la asta și randamentul pe care l-am dat în ultimele două luni), în după-amiaza de 3 am ieșit cu Lizuca la săniuș. Ne întorceam acasă spre seară, mulțumiți de părția bună și lungă pe care o găsisem și de toată după-amiaza aceea, bucuroși cu anticipație la gândul căldurii care ne aștepta acasă, când am alunecat și am căzut pe o rână, cu brațul drept îndoit sub mine. Mi-am auzit coastele pârâind ca un vreasc pe care-l îndoi doar fără să-l rupi. M-am ridicat din reflex și ca s-o liniștesc pe Lizu care începuse să plângă, dar mi-au trebuit câteva minute bune ca să-mi recapăt ritmul normal al respirației. Am ajuns acasă apoi fără dificultăți, ba trăgând chiar sania cu Lizuca. S-a agitat în schimb Nico, cu darul ei de a lua asupra-și de fiecare dată neliniștile și suferințele noastre. Durerile au început după aceea. Ieri am stat toată ziua în pat. Azi m-am ridicat, stau la masă, scriu. Durerile s-au restrâns, numărul

mișcărilor pe care pot să le fac a crescut. Totuși, starea generală încă se resimte.

Iau întâmplarea ca pe un avertisment. Însă un avertisment fără nicio utilitate, căci împotriva hazardului n-ai cum să te aperi. Ea mi-a resuscitat sentimentul totalei noastre neputințe, conștiința că ne aflăm descoperiți, la discreția absolută a loviturilor hazardului. O realitate de care nimeni, niciodată nu ne va putea apăra.

*

După reflecțiile din *Practica scrisului...*, Lucian Raicu publică acum un articol, *Munca scriitorului* (R.I., 1/79), din care rețin acest alineat pentru adevărul său pe care am avut ocazia să-l verific pe pielea mea: „Pentru a-și tempera senzația cam insuportabilă de neliniște, de insatisfacție perpetuă, de eșec, de vulnerabilitate, artistul adevărat *trebuie* să muncească. Restul nu contează. Dacă refuză să o facă, ființa sa morală va exploda în toate direcțiile, ființa sa pur și simplu se va pulveriza. Muncind, el rezistă cu fiecare zi de muncă acestui teribil proces. Măcar atât, el trebuie să aibă sentimentul datoriei împlinite, al datoriei de a lucra indiferent de rezultat. Dacă nu, fibra sa psiho-somatică se alterează. Riscul bolii și al nebuniei devine mult mai mare. Pus în imposibilitatea de a munci, din motive pe care nu le mai numesc, artistul resimte vertijul unei prăbușiri, al unei rupturi, al unei alunecări în gol. Moartea morală, degradarea de toate felurile, uneori moartea – moartea fără alte precizări (pentru că devin inutile) este anticipată de acest vertij: al neputinței de a munci. Dar dacă *muncește*, vorba lui Cehov, ce mai contează restul?”

*

Hervé Bazin e specializat în probleme de familie. *Doamna Ex* e radiografia conștiințioasă a unui divorț și a consecințelor sale. În aparență, roman de analiză, el este de fapt un roman de observație, ca toate cărțile lui H.B, de altfel. Forța de seducție a acestei relatări stă în spiritul de observație și în simțul umorului. Spiritul de observație salvează niște tribulații care ar fi putut deveni aride, colorându-le cu o profuziune de mărunte, dar autentice, detalii de viață cotidiană. Simțul umorului disimulează drama. O disimulează și o conservă ca atare, nelăsând-o să degenereze în melodramă. E greu să dai expresie simțului umorului pe o asemenea temă, fără să fi acuzat de cinism. Și mai e apoi refuzul literaturizării, lipsa oricărei prejudecăți, convingerea că dacă cele firești nu sunt rușinoase, ele pot constitui materie pentru scriitor fără ca acesta să abdice de la demnitatea sa artistică. Pentru adevăratul scriitor nu există tabuuri, există numai adevăruri. Ceea ce

rămâne tabu e doar obscenitatea. Noi însă, nu stăpânim încă acest secret.

*

Cu câțva timp în urmă, într-un articol din „Cronica”, Zaharia Sângeorzan se întreba ce aduc nou Radu Ciobanu și Platon Pardău față de Eugen Barbu și Marin Preda? Nu cred că e cazul să reacționăm, întrebând la rândul nostru ce a adus nou criticul Z.S. față de Călinescu sau Vianu. Momentul mi se pare potrivit mai curând pentru a medita asupra rostului unei asemenea întrebări când e vorba de artă, în speță de roman. După câte știu, printre elementele definitorii ale artei nu se numără aportul de noutate. Nici măcar – într-un fel sau altul – garanția duratei. Asta îmi amintește de o reflecție, care mi se pare foarte importantă, a lui G.M.Cantacuzino, din *Pătrar de veghe*: „Mi-aduc aminte – zice el – cât m-a supărat anul trecut articolul unui estetic într-o mare revistă franceză, care încerca să explice publicului ce o să rămână din pictura modernă și ce o să fie scos din joc. Și, în sfârșit, aș vrea să știu dacă opera de artă este neapărat inferioară când e efemeră. Am convingerea că formele sunt veșnice nu prin permanență, ci prin repetiția lor.”

Orgoliul meu poate că aspiră înspre durată (și aspiră!) sau noutate, dar arta nu le impune cu necesitate. G.M.C. dă ca exemplu arta olarilor. Eu mă gândesc la balet, o artă a efemerului prin excelență, în care aportul de noutate este minim. Ca artă, coregrafia e veșnică prin repetiție. Revenind pe teritoriul romanului, aici există câteva modalități care derivă din câte un prototip - Balzac, Zola, Proust, Joyce etc. – sau din aglutinarea unor prototipuri, cu mai mare sau mai mică priză la public (dar priza la public nu interesează aici.) Există astfel aceste „serii” românești care asigură durata romanului ca artă.

*

După ce „Flacăra” a cochetat cu acuzația de plagiat adusă lui Eugen Barbu, după ce Marin Sorescu, cu ironia lui, dinamitează *Incognito*, vine acum Nicolae Manolescu (R.I., 2/79) și spune lucrurilor pe nume: *Incognito* nu numai că e o carte proastă, ci se întemeiază pe plagiat. Dă exemple concrete, printre care și capitolul *O fată din Kostiol*, care-mi plăcuse mie, plagiat din memoriile lui Paustovski. Am rămas perplex: Paustovski, feblețea mea! Cum de nu l-am recunoscut?! Iată, așadar, secretul autenticității care m-a uimit, făcându-mă să scriu aici că e singurul lucru bun – acest capitol – din toată cartea. Ce poveste sordidă! Și cum duhnește a cuțaridă! Sunt curios cum are să se sfârșească. Și ce au să spună, când vor afla, domnii care acordă premiile Herder...

*

Malraux, în *Lazar*. „Adevărul științific nu este o valoare supremă decât pentru cercetători. Oamenii nu au dat prea mare importanță acestei fraze rostită de unul din personajele lui Dostoievski: "Dacă aș fi nevoit să aleg între Hristos și adevăr, aș rămâne cu Hristos, împotriva adevărului." Și rău au făcut. Ceea ce începe să dispară este formarea omului. Știința poate distruge planeta, dar nu poate forma un om. Științele umaniste dovedesc cu prisosință acest lucru. Omul, iată ținta acestor științe, și nu punctul lor de plecare.”

Este exact ceea ce nu vrem noi să înțelegem astăzi prin perseverența cu care „facem totul” pentru a instaura un sistem de învățământ aberant, întrucât e într-o totală imposibilitate de a forma oameni.

*

Un mare spectacol tv, ceva ce rămâne ca o piatră de construcție în cultura unui om, *Micii burghezi* de Gorki, jucată chiar de ruși, în regia lui Tovstonogov, cu niște actori de mare clasă, printre care Lebedev în tatăl, Lavrov în Teterov, Trofimov – fenomenal – în păsărar. Acel teribil *spleen* rusesc în toată autenticitatea și măreția lui, acea stranie și tragică voluptate de „a-și pune gheara-n gât”. Extraordnare scene cum a fost cea în care, în timp ce toți „petrec” cântând, firește, în cor, *Vecernîi zvon* (să urlî de tristețe, nu alta!), apare de la biserică tatăl, pătruns de pravoslavnicia lui. Un asemenea șoc estetic nu-mi mai amintesc să fi trăit de la acel *Becket* cu Burton și O’Toole. Din păcate, piesa nu s-a mai reluat. S-a reluat, în schimb, una dintre „antenele” lui Păunescu: în fiecare săptămână câte o „antena” în reluare, nu cumva să uităm aceste capodopere.

*

29. Azi, la ora 13:05, firesc și cu totul pe neașteptate, am terminat romanul. Se va numi *Vămile nopții*, dacă editorul nu se va speria de asemenea titlu. E seară când scriu aceste rânduri și încă trăiesc catharsisul. Măine, poimăine, aștept îndoielile. Deocamdată însă e bine.

*

În timp ce scriam, mă rodea o neliniște obscură. Fiind vorba de ultimele ceasuri ale lui Rareș și mai ales de dialogul lui amplu cu Grigore, mă temeam să nu cad victimă unor fenomene de memorie involuntară în relație cu piesa lui Horia Lovinescu. Nu voiam însă s-o recitesc în timp ce lucram, ca să nu-mi tulbur încrederea și fluenta neobișnuită de care aveam parte. Ieri însă, de cum am terminat, am reluat lectura piesei. Nu fără o anumită teamă: dacă romanul meu nu e decât o pastişă? Teamă care, din fericire, s-a dovedit cu

totul neîntemeiată. Mai mult: îmi amintesc că la prima lectură, imediat după apariția ei, chiar și la a doua lectură, piesa aceasta mi-a plăcut extraordinar de mult. Probabil pentru îndrăzneală, pentru noutatea cu care era abordată o temă istorică. Eram obișnuit cu stilul ceremonios-retoric și arhaizant al scriitorilor noștri care *istorisesc* după un quasi-ritual, văzând în personajele de epocă niște reprezentanți ai binelui sau ai răului, niște tabuuri în ambele cazuri, despre care nu se cade să se vorbească decât într-un anumit fel. Nu-l citisem încă pe Anouilh. Sau îl citisem, dar nu mă preocupase încă, nu meditaseam asupra lui? N-o citisem pe Marguerite Yourcenar. Nu văzusem *Becket*.

Aseară, reluându-l pe Rareș al lui Lovinescu, am avut surpriza unei deziluzii de proporții. Piesa mi s-a părut întâi de toate, simplistă. Pe urmă modernizarea limbajului – la care am recurs programatic în ambele mele romane istorice – este în piesa aceasta practică excesiv: se vorbește până și de o împrejurare romantică! La asta se adaugă o seamă de replici greoaie, explicative, în orice caz nefirești. În sfârșit, ar fi de discutat despre licențe. Departe de a-mi face un țel din respectarea exactității documentare, m-am abătut de la adevărul istoric ori de câte ori mi-o cerea legea secretă a logicii artistice, dar mi-am impus totuși anumite limite. La H.L. apar personaje istorice inexistente în realitate. Înțeleg prin „personaj istoric” (termen improvizat acum, din necesitatea argumentării și, ca atare, inexact) personajul care aparține unei genealogii atestată documentar. Ca scriitor nu cred că-mi pot îngădui să completez o asemenea genealogie cu personaje imaginate de mine. Pot să inventez orice personaj, din orice categorie socială, dar nu pot spori familiile domnitoare fără a avea o minimă bază reală, fie ea și ipotetică. La H.L. astfel de personaje apar. E Olena, sora lui Rareș. N-a existat. E Ioniță, fiu natural al lui Rareș. N-a existat. Cu atât mai puțin nu el e cel ce l-a ucis pe Ștefan Lăcustă. Cu atât mai puțin Rareș l-a ucis pe el. E și cazul imaginarului văr Bogdan, care se încumetă să vină de la Stambul și căruia Rareș îi taie capul după ce, cu mâna lui, îi tăiasse nasul. În general, Rareș, în viziunea lui H.L., are o ușoară propensiune înspre cruzimea nemotivată. De asemenea, Alexandru Cornea nu i-a fost lui Rareș nepot, ci văr de gradul trei. Ce rost a avut să-l facă nepot, când asta n-a servit nici ideea, nici evoluția epică? Ce rost a avut – în altă ordine de idei – să pună pe seama lui Rareș afirmația că Elenei îi miroase gura? Teribilism „demitizant” pur. Era la modă „demitizarea” prin anii când H.L. își scria piesa. Probabil n-a văzut niciodată chipul Elenei zugrăvit de Toma la Humor sau cel de la Moldovița. Ori l-a uitat. Altfel nu cred că s-ar fi

încumetat să îi atribuie lui Rareș asemenea replică...

Sunt cu conștiința împăcată. Am scris un roman echilibrat, adevărat în ordine artistică și care mă exprimă pe mine, viziunea mea.

Februarie

Ieri, în prima zi a lunii, cedez ispitei de a telefona la editură pentru a afla câte ceva despre *Heralzii*. Aud astfel vestea stupefiantă că romanul este acum, pentru „superavizare”, la... Academia de Științe Sociale și Politice. Cerberul lui Râpeanu, Lucia Crăciun, mă liniștește spunându-mi că săptămâna viitoare cartea se va întoarce și va intra negreșit în tipar. Eu însă nu mai cred nimic. Mă tem că tovarășii de la Academie se vor poticni în A.C.Popovici, în Averescu, în unguri și nu vor „superaviza”. Sau că – în cel mai bun caz – vor cere și ei modificări pe care eu însă nu mai sunt dispus să le fac. Ar însemna al patrulea rând de modificări... Încep să cred tot mai mult că, până la urmă, această carte nu va apărea. Trebuie să învăț de aici – oare n-am mai spus-o? – să nu mă mai aventurez să scriu cărți „pe evenimente”. La noi interpretarea evenimentelor este – și va fi încă mult timp – supusă conjuncturilor: ce e valabil în iunie, poate deveni prohibit în octombrie. Luxul unor asemenea scrieri ți-l poți îngădui numai când ai dreptul real al libertății cuvântului.

Principala problemă care se pune acum e de a o scoate la capăt cu banii.

*

E foarte ușor și la îndemâna oricărui *artist* să-și transpună viața în operă. Foarte mulți au făcut-o și o vor face și de acum înainte. E însă infinit mai greu să-ți transpui opera în viață. Foarte puțini au intenționat-o. Și mai puțini au reușit. Și, în definitiv, aici stă, foarte probabil, secretul autenticității. Mă gândesc la toate astea incitat de un articol dedicat sublimului doctor Korczak, pe care UNESCO l-a inclus în aniversările sale pe '79. Pentru că, într-adevăr, „Bătrânul Doctor” e unul dintre cei foarte puțini care au reușit să-și transpună opera în viață. A plătit-o nu cu viața – căci, la urma urmelor, într-un fel sau altul, acesta e prețul pe care-l plătim toți – ci dându-și viața în camera de gazare, conștient că nu va avea parte de un mormânt. Și aceasta întrucât scopul și rațiunea sa de a fi n-au fost să scrie o operă, ci să trăiască o operă.

*

De câteva zile am început dactilografierea cărții. Mi-am impus o normă zilnică de 25 de pagini, față de 20, cât îmi impuneam alte dăți.

Seara sunt frânt, nu-mi mai arde nici de citit, nici de scris aici. Puțin televizor, apoi somn de plumb.

În ceea ce privește cartea, încă nu s-au ivit îndoielile, dar sunt mai puțin încântat decât în primele zile după ce am terminat-o. A dactilografia un text e ca și filmarea în ralanti: apar toate detaliile, toate articulațiile, inclusiv stângăciile (nu numai stilistice), repetițiile, stereotipiile, cuvintele-obsesie.

*

Corectez dactilograma. Revine încrederea: se pare că e o carte bună. Perspectiva drumului la București, unde am de purtat și niște tratative asupra cărților în proiect. Cu Sântimbreanu și cu Râpeanu, deși pe ceea ce spune R. nu mă mai pot întemeia.

M a r t i e

Primul roman al lui Mircea Vaida este – exact ca și *Crepuscul*-ul meu – o carte de defulare a eredității spirituale în care autobiograficul e supus unor minime transfigurări. În prima parte evoluează ca un bun roman de familie ca pe urmă să decline discret, ramificându-se în piste exterioare universului inițial, nesemnificative din acest punct de vedere și eșuând în fragmentarism. Nu văd, bunăoară, rostul episodului cu explozia și ancheta de la mină, cel cu Antonio Balica, până la un punct nici cel al dragostei cu Lisa, din care ar fi putut ieși totuși ceva foarte interesant ca meditație asupra unui cuplu insolit: el, cu mentalitatea celui ce poartă povara nobilă a istoriei clanului cu conștiința că e o vertebră inseparabilă din istoria neamului, ea – cu mentalitatea sumară, utilitară, a unui mare popor, trăitor într-o imensă țară, care e compus însă din mai multe neamuri și a cărei istorie e foarte recentă, fără dimensiunea vechimii, cu atât mai puțin a arhaicului. Până și scrisorile bătrânului Corinda mi se par reproduse pe un spațiu excesiv. Pentru mine, ele sunt savuroase fiindcă îmi evocă aceeași lume a clanului meu, la care nu mă pot gândi decât cu nostalgie, dar, pentru cititorul neutru, această parte devine trenantă: ea nu-i spune nimic. Trenant mi se pare și episodul agoniei lui Alex, lupta sa cu plămânul de oțel, care, în intenția lui M.V., trebuia să aibă, probabil, un oarecare sens simbolic. Extinderea lui e perfect explicabilă omenește prin șocul pe care i l-a provocat în realitate moartea fratelui său. Artistic însă, nu poate fi justificată în actuala compoziție a romanului.

Cartea are, firește, calitățile ei despre care am să scriu însă în cronică pe care intenționez să i-o fac. Printre aceste calități aș numi în primul rând stilul. Există în proza noastră de azi un stil cult, plin de seve ascunse, inefabile, în spatele căruia se simte o tradiție, un univers de familie și

carte – și un stil cultivat, al celor ce s-au educat doar prin școală și prin ei înșiși (atât cât au putut): e un stil care poate fi pitoresc (v. Eugen Barbu), dar dincolo de care se simte golul. Iar când nu e nici pitoresc, atunci e cenușiu-standard (Ștefanache, Pardău...) Stilul lui M.V. e cel cult, întemeiat pe tradiția câtorva generații încălțate, cum era, de pildă, al lui Ivăsiuc. Nu e vorba aici numai și neapărat de familie, ci, poate, în primul rând, de mediul de cultură.

*

Îmi parvine târziu știrea că, la sfârșitul anului trecut „a dispărut subit” Roger Caillois. L-am cunoscut fugar acum cinci ani, la Portorož. Scund, vioi, ușoară tendință spre obezitate, un chip rotund, ochelari cu ramă groasă. O mână plăcută, caldă. A avut o scurtă intervenție, de fapt o pledoarie pentru libertatea și demnitatea artistică. Pe vederea pe care ne-au oferit-o gazdele pentru autografe, și-a desenat numele migălos, surzând de plăcere, gata să-și ivească limba în colțul gurii, cu o hieroglifă chinezească de care era foarte mândru. Se află acum în dosarul cu relicvele aceluia voiaj, dobândind deodată aureola unei rare insecte exotice.

*

Am început de câteva zile transcrierea jurnalului *Nemuritorului albastru*. Asta înseamnă selecție și definitivare a textelor. Până la terminare nu cred că am să mai notez ceva aici.

A p r i l i e

19. În seara asta am terminat *Afecte* – jurnalul *Nemuritorului*... Se pare că voi putea reveni de acum la acest caiet.

I u l i e

Nu. Cum se vede, dimpotrivă, nu cred că am să revin curând la jurnal. Total dezinteres. Am ținut totuși să notez aici că azi, în 3 iulie, am început documentarea pentru *Linia și sfera*.

S e p t e m b r i e

18. Ce mă face să revin după atâtea luni de tăcere? O, nu vreo idee deosebită, ci, poate, nostalgia după un lucru care a mers bine, întovărășindu-mă vreme de șapte ani. Deși idei au fost pe parcursul acestor luni, și sunt, dar lipsește, nu știu de ce, apetitul pentru a le fixa

Carmen BRĂGARU

Drum bun către stele!

Paul Drumaru a părăsit această lume. Într-o seară friguroasă, în miez de ianuarie, când probabil aerul i-a părut mai rarefiat, numai bun de transformat în trepte nevăzute spre înalt. Și a pornit-o discret, așa cum a trăit și a creat, fără să privească în urmă și fără să aștepte sunete de liră. Deși le-ar fi meritat.

Născut la Alba Iulia, la 5 decembrie 1938, Paul-Toma Deutsch și-a desăvârșit studiile primare și liceale în orașul natal și în Oradea, ajungând student la Institutul „Maksim Gorki” din București în 1958. Numai pentru câteva luni, fiind exmatriculat pentru curajul de a-și apăra prietenul, poetul Ion Covaci, dat afară la rându-i pentru scrierea unei poezii subversive. Vor reuși să se reînscrie la Facultate, abia după ceva vreme și departe de capitală, absolvind în 1966 secția de limba și literatura română din cadrul Universității „Al. I. Cuza” din Iași. Dacă înainte de studenție fusese atașamentist la Hunedoara (persoană care completează pe un șantier caietul de atașament, care ține evidența lucrărilor executate, *n.m. CB*), contabil și bibliotecar la Biblioteca Regională Oradea, frezor sau scriitor de vagoane, după absolvirea facultății devine corector la revista „Cronica”, referent literar la Teatrul Național din Iași, apoi redactor la Editura Kriterion din București (1971-1998). Poet, prozator, eseist și traducător, va semna sub pseudonimul Paul Drumaru, alegând, metaforic, din dialectul regional natal, termenul ce definește călătorul sau drumețul.

În 1964, încă student la Iași, se află printre fondatorii grupului intitulat „Lunar 11”, alături de

poetii Adi Cusin, Emil Brumaru, Ion Covaci, Mihai Ursachi și Ion Chiriac, precum și de pictorul Petre Aruștei sau compozitorul Sabin Păutza. Debutază ca poet, mai întâi cu versuri publicate în reviste ale zonelor frecventate și ale vremii, apoi cu un volumaș original, ca stil și ca tematică, intitulat *Ochii necesari*, apărut în 1968. De un lirism evident, nonconformistă prin idei și motive, precum și prin totala neaderare la tipul de scriitură din epocă, mizând numai pe metafora ce poate sugera trăirea lăuntrică, placheta nu îl impune ca poet, dar îl definește ca atare, lăsând cititorul să se apropie cu un pas mai mult de universul poetic al autorului, care, în ciuda experiențelor de până atunci, rămâne un copil mare, capabil încă de mirări, practic un adolescent din stirpea lui Holden Caulfield.

Începe, în aceeași perioadă, să traducă constant și atent din literatura maghiară, cu precădere poezie, pentru cele peste treizeci de titluri adunate în aproape o jumătate de veac de carieră primind, în patru rânduri, Premiul Uniunii Scriitorilor din România pentru traduceri din limba maghiară (1972, 1976, 1981, 1986), precum și altele, la fel de prestigioase: Premiul pentru traducere al Asociației Scriitorilor din București (1996), Premiul Artisjus (Budapesta, 1977), Premiul Dery Tibor (1987), diploma și placheta „Pro Cultura Hungarica” (1997). În ciuda celor două romane publicate (*Făptura*, București, 1975 și *Vizionarea*, București, 1980), efigia sa va rămâne aceea de tălmăcitor dăruit, pe de o parte, prezentând publicului cititor profilul câte unui scriitor maghiar mai mult sau mai puțin cunoscut (Bálint Tibor, Ady Endre, Méliusz József, Horváth István, József Attila, Markó Béla, Babits Mihály, Király László, Kovács András Ferenc și mulți alții), pe de altă parte, zidindu-se pe sine cu fiecare volum finalizat, într-o spectaculoasă simbioză autor-traducător.

Întâmplarea a făcut să ajung să lucrez, din 2009, în cadrul Institutului „G. Călinescu”, în același departament cu fiica sa, Cristina Deutsch. Discretă ca și ilustrul său părinte, nu a făcut niciodată caz de legătura de rudenie, descoperită de mine, tocmai de aceea, foarte târziu. L-am citit întâi prin filtrul traducerilor din poezia maghiară, simțind adesea poetul adevărat, ascuns în dosul numelor de pe coperte. Vrând să aflu mai multe despre *acel* poet și nu despre cei pe care și-i luase ca *alter-ego*, am fost surprinsă să găsesc, la Biblioteca Academiei, o singură plachetă de poezie originală în dreptul numelui său.

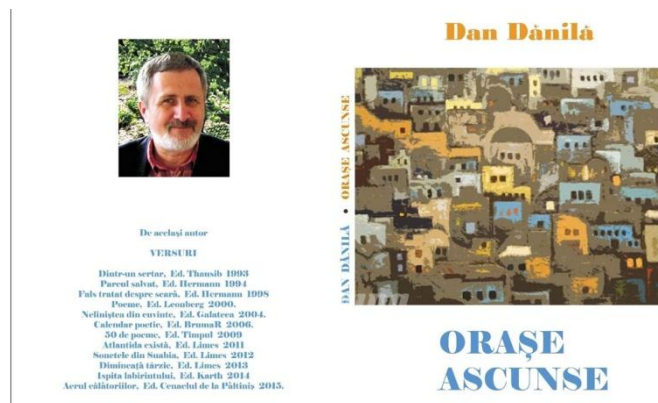
Din nou întâmplarea a făcut ca, în perioada de defrișare a periodicelor românești din perioada 1945-1964, pentru un amplu proiect al Institutului,

să găsesc, în „lașiul literar” din 1964, o superbă poezie sub semnătura sa, neinclusă în volumul din 1968. Intitulată simplu *Șantier*, s-a distins de departe de toate textele veleitare ale perioadei, cele mai multe slabe și întristător de compromițătoare, dovedind atât lipsa de talent a majorității aspiranților la o carieră în poezia românească, cât și evidente abdicări de la standardele morale și poetice ale autorilor. Rareori am avut prilejul, în documentarea pomenită, să citesc un text atât de poetic, atât de sincer în expunerea lui, atât de reușit stilistic și atât de ieșit din tiparele perioadei în care i-a fost dat să apară. După ce l-am citit cu ochii umeziți de frumusețea aceea ireală, l-am fotocopiat și, a doua zi, la Institut, l-am dat fiicei sale, anunțând-o că locuiește alături un poet veritabil și rugând-o să îmi „cerșească” un autograf. L-am primit după câteva zile, însă, în locul unei firești împănări a talentului incontestabil, Paul Drumaru scrisese simplu „iertăți greșelile tinereții”, surprinzându-mă încă o dată.

Voi lăsa cititorii să judece cât lirism și câtă eroare se găsesc în poezia cu pricina, eu urându-i Poetului, la despărțire, în cadența zăpezii imaculate, alese ca lințoliu, drum bun către stele!

Și ninge într-una cum nu a mai nins
Pe aici niciodată, total, –
De parcă ar vrea din țării să ne-ntreacă
Un șantier al zăpezii, rival.

APARIȚII EDITORIALE

Dan Dănilă – *Orașe ascunse*

Șantier

Vânt.

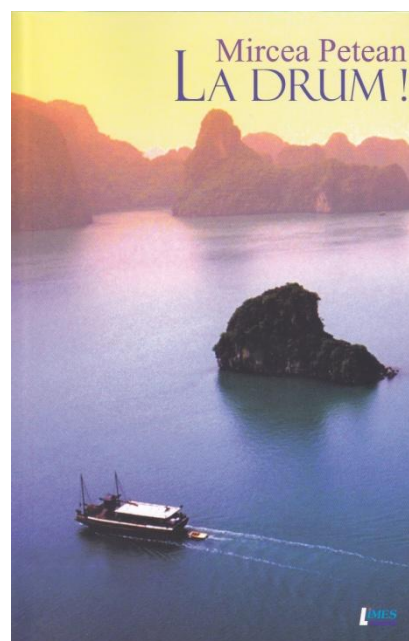
Prima zăpadă se frânge în aerul mat.
Solemnitatea primei zăpezi
Dispare pe solul murdar și crăpat.

Seara brazda câmpiei o rupe-ntre dinți,
Câmpia nu știe să sângere, iată
Dacă lovești sau alinți
Rămâne-aceeași uriașă târcată.

Și curge zăpada de sus ca un var,
Și va fi în curând, în curând
O legătură de ciment și mortar
Între cer și pământ.

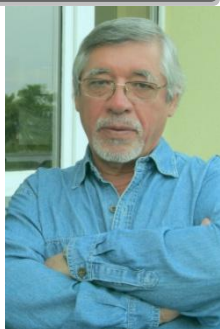
Palma deschisă s-ar umple mereu
Cu alba-nălțime-nstelată.
Ninge frenetic cum nu a mai nins
Aici niciodată.

Bărăicile par niște mari urși polari,
Macaralele trec în baladă,
Pufoaicele au epoleți de calcar, –
Un regiment de bărbați de zăpadă,

Mircea Petean – *La drum*

În traducerea lui
Leo BUTNARU

***Din poezia avangardei
ucrainene***

Oleksa VLIZKO (1908–1934)

Născut la stația Borovionka din județul Kreștești, gubernia Novgorod, unde tatăl său era diacon și psalmist. La 13 ani, este afectat grav de scarlatină, pierzându-și auzul. După absolvirea Institutului Învățământului Public din Kiev, începe a publica versuri în diverse reviste și ziare, cel mai frecvent – în *Noua generație*, organ al futuriștilor ucraineni. În anul 1927, pentru volumul *Voi spune din partea tuturor* primește premiul Comisariatului Învățământului Public. În același an ziarele anunță că Oleksa Vlizko s-a înecat în Nipru și chiar a fost publicat un necrolog, la care însuși poetul a răspuns cu destulă ironie.

Și totuși, i-a fost menită o moarte tragică, prematură. În anul 1934 este arestat ca „dușman al poporului”, în luna decembrie a aceleiași an fiind împușcat împreună cu alți scriitori și oameni de cultură ucraineni. Locul înmormântării nu-i este cunoscut.

Aeroplanul

Răchitele se clătinau peste heleșteu și fremătau tihnit.
Valurile se cotileau ușor peste câmpie – mare aurie.

Greierul cânta în busuioc, și un văcar
cărunt, bătrân
Fluiera undeva pe pajiște din fluierul său.
Dar dintr-o dată veni, se dezlănțui mai
abitir ca marea în toamnă
Pasărea uriașă, pasărea de fier trecu...
Prinse a muși cireada
Plângeau răchitele și nu mai fremătau în
văzduh
Plângea sonor fluierul – tristețea
căruntului fluierar.

Toamnă

În frizerie toamna-idoată-i tunsă zero. Ce
hal!
Din castani vântul a jazz band frunza
spulberă.
Ceru-și încruntă sprâncenele. În albastru
Music Hall
Unii: în smoching siniliu și neagră
lavalieră.

Frunziș învârtejit. Foxtrot de aur...
Dansați...
Peste toate – ridicat pumn de boxer.
Trotuare. Vânt. Toamnă. Coloane de
soldați.
Drum spre front. Palate. Boarfe. Timp
sever...

Negură

Și ici, și colo vele trențuite,
Fum otova de la mare – la cer,
Și doar arar răzbat fascicule scorojite
Din razele soarelui insular, auster.

Și spintecă amurgul, înspumat umbrar,
Învârtețind caruselul valurilor haine,
Iar undeva zboară corabia beată –
intermediar –
Între două mări – dedesubt și peste tine...

Și iarăși, și iarăși... Mahmurul căpitan
Botează urgia – Diavol cu o sută de
coarne.
Și, brusc, sfâșie fum, ceață, cu lovitură de
țaran,
Urletul sirenelor peste port; diavoleștile
goarne.

1927

Nu caut cale...

nu caut cale și nici nu mă plâng –
toate drumurile duc spre ocean,

prin viață de câine hămesit,
prin răni scormonite avan!
nu-mi sfâșii velele a desperare,
nu contez pe ajutoare străine!...
în ocean de forță în revoltă
se va mai auzi de tinerețea din mine!

1927

Romanță la pian

O să vii
și îngândurată
prin unghere vei aranja
de toate
ca pe niște păpuși
prin chinurile de aramă
ale clapelor albe
pata mâinii desfăcute
se va-mprăștia.
Dar melodia eu
nu o voi auzi, nu o voi auzi
și totuși
brațe fremătând
totuși
...las-o să se amplifice
și inima înfioreze-mi,
las-o să se înalțe!

1927

Minor

Mă voi pierde, ca poetul și pierde-vară
La paște, probabil, voi cădea din ham.
Și boci-va mătușica și va spune:
"Om pierdut, de haram!"
Și va comanda un mic portret-camee...
Mă vor îngropa și mă vor călca în
picioare
Și-mi vor mai pune un bustuleț al lui
Nadson*.
El va fi peste mine, va trona,
Iar peste el, serile, –
Ciori și vrăbii se vor așeza.

* *Semion Nadson (1862-1887) – poet rus.*

Simfonia a noua

Iubim omenirea, indiferent de rase
și frontiere (inima frontierei e în noi)
iubim dreptatea neîncătușată de
buzdugan

și de aur (aurul – e soarele din noi)
iubim fratele care ne aduce stindardul
libertății (drapelul sângelui e-n noi)
iubim jertfirea focului aprins pentru
comunele idei ale umanității
(fericirea – ideile din noi)
iubim furia prin care urmașii apără
nevoiașii
(oceanul furiei e-n noi)
iubim tot ce e mai bun în inima lumilor
tinere
(iubim solaritatea)!

1928

Și totuși enigma persistă...

Și totuși enigma persistă:
Am găsit povestea? Măcar una dintr-o
mie?
Căutăm basmele mătăsoase
...Însă, oricum, nimerim în berărie.

Ajunge, oameni și omuleți
De a tot căuta scopurile visării în van!
Puneți-vă cravată de soare
Și să mergem zi de zi, cotidian!

Nu e caz s-o faci pe mentorul sau să
hulești
Prin beznă să rătăcești – să mergem!
Fie chiar așa: cunoscând cotidianul
În muncă bucuria să ți-o găsești.

1927

Sarcastică

și iar unduiește romantismul
în ochii junilor
beznă albastră
ca o reproducere după tabloul
unui hahol medieval
când toți purtau moț
când își sfințeau cuțitele pe tociță
și nu se știe –
dușman era? –
frate era? –
înțelesul sensu-n vodcă
încându-l
arzând totul
dându-le la moacă „jidaniilor”
și sângele curgea
din tunuri
însă urmașii s-au potolit...
prin urmare
au crescut nepoții –
puțin de regretat –

meșteri-pâslari
în însutiți șalvari –
mucoșii
mamei lor
ce s-au mai plimbat prin „popor”
triști subsuoară
cu volume de parodii
despre tăria
brațului străbun

1927

* * *

A plecat în zbor
înlăcrimata Leda
peste îndepărtate crânguri înzăpezite
și deja nu mai miros a miere
ale tale
reci săruturi. Acesta-i
începutul sfârșitului
o, iubito
o, necruțătoare durere!
Aceasta în veci va rămânea
cea mai nobilă rană
în anii amintirilor ruginii.

1930

Dânsa

1

Seara, ca seara, –
întraurită
și aceleași
gâște aurii
peste umerii smoliți

cad
și în ochi
o mană albastră
vindecătoare –
de parcă
în piept
ar gănguri un porumbel, –

delicatele sprâncene
cu ghearele genelor
ce-s mătăsoase asemeni
sărutului tău...

Și eu cad trup răpus
în fața opaițului
și iubesc,
chiar de pare oarecum nedelicat

să spun asta

și voi cuteza a privi
în ochii
care, –
sunt mana mea,
tu – nu ești Beatrice
și nici eu –
Dante!

II

O Inna cea albastră!
Pune samovarul,
vom bea cei,
apoi vom merge în parc!

Vom vorbi
despre dragoste
și încă despre
renașterea inimii
și
etica îmbrățișărilor!

Nu încape îndoială,
astea toate
sunt neimportante,
pentru că dumneata
ești pe veci – Inna
și Oleksa eu.
Dar totuși este interesant
dacă eu și dumneata
vom putea privi
în deșertul
capetelor tâmpe,
o parte,
unde
în afară de chestiuni cotidiene
(drama rusă, vist!)
nu mai e nimic altceva decât
pretențiozitatea judecăților arogante!

III

Seara, ca seara, –
întraurită –
și aceleași
propuneri bătrâncioase...
Năzuiești și tremuri,

că se crapă de zori
și se înnoptează
cu tine
și putrezește,
creierii tăi

Încețoșându-i, –
tăinuind pelerinii!
O, cuvinte à la Blok!
O, dragoste mic-burgheză!

1930

În traducerea lui

Ioan Radu VĂCĂRESCU

Gottfried Benn

Finis Poloniae

Finis Poloniae
o figură retorică,
ce dincolo de înțelesul ei istoric
înseamnă
sfârșitul marilor imperii.

Atmosferă încărcată,
totul emană igrasie,
aer hermafrodit – dacă ceva ar mai fi de imaginat,
ar putea fi chestii neevropenești precum musonii
sau mările galbene.

Ceea ce-i măreț se prăbușește prin sine însuși,
îngânând sieși ultimele sunete,
cântec străin și ne-nțeles,
tolerat uneori.

Finis Poloniae –
probabil într-o zi ploioasă, nepopulară,
dar în cazul ăsta o notă fericită,
urmată de un solo de corn,
iar la final hortensia, cea mai tăcută dintre flori,
în stare să-nfrunte ploaia de noiembrie,
apoi un sunet stins în groapă.

„Finis Poloniae” Dietrich Monten
Zródło: http://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Finis_Poloniae,_1831.PNG.

Wyslawa Szymborska

Cuvinte

”La Pologne? La Pologne? E cam frig pe-acolo,
nu-i așa?”
m-a întrebat acea doamnă oftând oarecum
ușurată.
În ultima vreme au apărut atâtea și-atâtea țări noi
că doar
conversația despre vreme a rămas în sfera
prudenței.
”Da, desigur, draga mea”, am vrut să-i spun, ”în
țara mea,
poetii-s nevoiți să scrie cu degetele băgate-n
mănuși. Nu,
nu spun că nu le scot niciodată, ba da, atunci când
luna
plină le-ncălzește. Și-n grozave strofe preamăresc
viața
cinstită a mulțimii de foci, deoarece nimic mai puțin
răsunător n-ar putea s-acopere urletul marilor
furtuni.
Ai noștri clasici, cu țurțuri de cerneală
în mâini și-au pus pecetea pe imensele troiene de
zăpadă.
Restul, un mănunchi de decadenți ce-și plâng de
milă,
iar lacrimile lor sunt stele de zăpadă. Iar dacă
vreunul
vrea să se înece, e nevoit să cumpere un topor și
să taie
o copcă-n gheața groasă. Cam așa stau lucrurile
pe la noi,
dragă mea.” Aș fi dorit să-i spun toate aceste
lucruri,
dar, ca un făcut, am uitat cum se spune focă în
franceză.
Și nu eram prea sigură nici cu privire la țurțuri și
topor.
”La Pologne? La Pologne? E cam frig pe-acolo,
nu-i așa?”
”Pas du tout”, i-am răspuns cu voce glacială.

Felix NICOLAU

Rezistența la hiperflexibilitate: adânciri

Dacă Basarab Nicolescu ține să o integreze pe Eugenia Țărălungă în paradigma *trans*, bănuind-o de transliteratură și plasând-o la frontiera între Dadaism și Urmuz, dar cu „tonalitatea profetică a Sfântului Ioan Gură de Aur sau a unui Iov femeie”, eu o consider o poetă simi-cibernetică.

Rabatabil la cerere – poeme și texte-bloc (Editura Tracus Arte, 2014) începe cu un grupaj exprimat ca extensie a unui domeniu: **festin ne.normat**. Tinzând spre poezia limbajului, autoarea își permite să sfideze sensurile primordiale și să propună alăturări nemotivate: „maestră a somatizărilor în plen/ în schimb/ am stat doi ani acasă/ în concediu de fraternitate/ cu dărnicie/ cu vrednicie/ să mulțumim domnului/ sau Domnului/ în ziua ne.normată ce stă să vină/ cu stea în frunte” (**genitiv definitiv**). Intertextualitățile și pastişele ei mizează pe arbitrarul semnului lingvistic. În continuarea volumului anterior, vagul este măiestrit intercalat între desene precise și simetrice, ceea ce naște o nouă geometrie: nici euclideeană, nici post-euclideeană: „am vrut să mă arunc în gol/ și golul s-a luat de la mine/ mărire golului/ închiriere spații și porții/ păstrând bilateralitatea și alte tipuri de simetrii/ codoșite de artistul suprem” (**mărire golului**).

Propriu-zis, versurile dezbat cu apetență avangardistă binarismul și falsitatea rigurozității confortabile: „și dacă e adevărat?/ și dacă există o forță mereu opusă gravitației?” (**supuși polarităților**).

Cele mai interesante momente ale acestei arte sunt asigurate de ascetismul și idealismul ei geometrizat. Un turn de fildes schițat sumar, ca în studiile pregătitoare pentru o frescă ce poate va fi în jerbe de culori, dar noi nu avem cum să știm ce și cum: „când stai pe margine/ ai parte de mai mult cer/ când îți construiești un foișor din lemn/ cu balustradă/ mai vine o porție de cer” (**skater pe balustradă**).

Brâncuși este mixat cu Nichita pentru a obține acea simplitate originară, precreată, care dezvăluie ceva din planurile divinității: „omul rabatabil e ca o sferă/ cu genunchii la gură/ și coatele îndoite la maximum/ cu mâinile strâns împreunate/ și capul plecat/ ca să folosim întreaga zestre de articulații/ sfera smerită se ridică/ și stocul de aripi se primenește/ la cerere” (**rabatabil la cerere**). Un poem se numește **austerițele** în mod inspirat pentru această practică ce împinge algebrismul compozițional al lui Poe către geometria plană cea mai pură.

Un dosar critic masiv la **biu** însoțește actuala carte și e interesant de văzut cum au perceput această poezie raisonneurii literaturii. Alex Ștefănescu o găsește inconfundabilă pe poetă, adăugând că, spre deosebire de feminitatea sfioasă din poezia eminesciană (aici ar fi ceva sămânță de polemică!), Eugenia Țărălungă poate pune o „feminitate inflexibilă, ironică, intransigentă, care are și o anumită cruzime în

observarea lumii”. La **biu** observa Dan Stanca o melancolie disperată ascunsă sub „peisajul liric fragmentat”. Încă de la volumul de debut, **mici unități de percepție** (2002), autoarea a adus în ringul poeziei o manieră specifică doar ei – sau, cum o descria ea însăși: „smucită, fractalică, întregitoare”. Îmi aduc aminte că prin 2011 mă bucuram când, de la un punct încolo al cărții, fractalii ei se umanizau, ori se feminizau, mai curând. Îmi 2016 îmi sunt auto-gică-contra și mă bucur, pe dos, de dezumanizarea din versurile poetei. Posibil ca anii din urmă să fi fost eu excedat de poezia emoțională, sau psihotic defulatorie. Posibil ca să-mi facă bine acum sobrietatea acestor noi texte, chiar și când abordează arealul religiosului: „lărgiți-vă țărnițele/ până la locul adâncimii maxime/ a vieții duhovnicești/ și al curenților de mare viteză/ care pot abate orice hartă din loc” (**curenții care te poartă**).

Mentalitatea de arhivar, alăturată unui imaginar în unghiuri drepte, produce texte ce rabatează și dau sens material oricăror abstracțiuni: „vedeți rotundurile/ cum mereu sunt însoțite/ de o scară a realizărilor/ chiar dacă noi punem/ mereu/ inventarul riscurilor/ pe o pagină separate” (**vedeți rotundurile**). Poeta poate palpabiliza absolut orice își dorește: facebook, branduri, alfabetul grec etc.

Capacitatea de a fi rabatabil nu e o calitate umană, ci una globalizantă. Hiperflexibilitatea nu spune despre noi decât că ne-a fost extrasă rezistența la momeli. Caraghiosul situației exclude până și perspectiva profetic-consumistă și expresionistă din **Cadavrele în vid** ale lui A. E. Baconsky: „știi, ne utilizăm ochii și urechile/ fără prea mare folos/ și nimic nu-mi va lipsi/ spune Psalmul 22/ ecranele noastre nu sunt ocupate de psalmi/ anunțurile comerciale cotropesc/ virtual și real/ spațial și temporal/ utilizatorii rând pe rând/ singura lor perspectivă e rabatabilă foarte/ spre ecran și înapoi” (**strict**).

Figura lui Nastratin Hogeia, remitizată de Ion Barbu, este acum demitizată prin colectivizare. Ca pe vremea comunismului, o lucrare nu are voie să fie realizată de un singur individ. Atunci era impus un tip de „colaboraționism”, acum altul: de la educație la artă. Conform noii ideologii, grupul este întotdeauna mai creativ decât individul, sau cel puțin mai...educativ. Nu neapărat în sensul ideologiei mele merge și poeta: „un artist e o ființă colectivă/ sau semi-colectivă/ sau semi-ființă/ el mereu mânăncă din el//...//un artist e un portal/ el știe să ia suprafețele/ de pe Poarta Sărutului/ și să le facă sul/ și să le transforme în volume” (**semi-complex – aka buna mea imolare, îndură-te de noi!**).

Liniile frânte și fractalii Eugeniei Țărălungă pe de o parte ironizează schematisme lumii noastre, pe de altă parte esențializează seturile de gusturi pe care ni le-am apropiat. Esența ar fi adâncirea prin smerenie: „atenție la ce vine, atenție la ce se cere/ lasă să îți se întâmple orice/ ca misionar (smerit) al extazului/ cu stagiul făcut la categoria <<juniori>>” (**smerenia extazului**). Dincolo de profilul ei poetic, deosebit de al confrăților contemporani ei, poeta este capabilă să atingă filonul religios practicând o asceză cu muchii ferme, iar asta într-o lume eventual biserică, dar rareori religioasă. Profunzimea și precizia designului ascetic nu diminuează cu nimic spectaculosul acestei poezii.

Ilie GYURCSIK

Două din poemele „peste linie” ale lui Robert Șerban¹

Rep.: “Puțin sub linie”? Cum arată imaginația astăzi?

R.Ș.: Păi, cum altfel, pe bune vorbind, decât sub linie? Sub linie e realitatea, deasupra – doar imaginație! Trăim într-o lume (și dintotdeauna așa!) care nu vrea decât un singur lucru: să învingă. Din nenorocire, puțini sunt cei care și reușesc. Mulți sunt pe linia de plutire, mulți sub ea. Dar se poate trăi/supraviețui și acolo. Cum? Uită-te la noi... Exact nu pot da un răspuns, dar câte ceva despre asta am încercat să scriu în carte. Nu știu cu câtă pricepere, dar cu mai puțină imaginație decât s-ar putea crede (Georgeta Stanici, *Interviu, Scriitorul Robert Șerban, la a 16-a carte*, 17 octombrie 2015).

Notă : „Linia de plutire” e doar una din concretizările *liniei* la Robert Șerban. Spre deosebire de Platon, care a proiectat în *Republica* o singură „analogie (sau alegorie) a liniei” – cum îi zic comentatorii –, analogiile poetice nu sunt deloc unitare, deși pot viza și ele, concomitent, semnificații existențiale și de cunoaștere.

Am ales două poeme care mi se par situate, din perspective diferite, deasupra liniei care ar despărți — la Robert Șerban — „realitatea” de imaginație.

O musculiță // dragostea e atunci când / musculițele ce roiesc deasupra câinii cu vin / încep să cânte ca niște îngeri / iar ție îți vine să te îmbraci în frac / și să le dirijezi /nu ca și cum ai fi dumnezeul lor / ci o musculiță / și mai mică

Dragostea sau, mai precis, îndrăgostirea e descrisă în circumstanțe și efecte : musculițele, atrase de vinul din ulcior, încep să danseze, transformându-și zumzetul în vibrații angelice. Eul liric, cuprins de exaltare, ar dori să fie dirijorul în ținută festivă al unui cor format din aceste musculițe-îngeri, nu în virtutea vreunei superiorități, ci tocmai datorită statutului său de musculiță mai mică decât celelalte.

Imagistica textului pare să evoce parcă desenele lui Disney. Suntem cam departe de poezia transitivă și a limbajului cotidian, aceea de „sub linie”... Și, totuși, chiar dacă am avea câteva personificări și un meta-forism și,

trans-forism feeric-miraculos, textul nu este o alegorie.

Personificarea muștelor și transformarea lor în metafore este aproape un loc comun al mai multor tipuri de texte, de la mituri (Belsebuth ca „împărat al muștelor”, expresie preluată în anii 50 ai secolului trecut de W. Golding, pentru ficțiunea sa parabolică) și fabule, până la metafore și comparații filosofice. Este celebră afirmația lui L. Wittgenstein din *Cercetări filosofice*, § 309 : *Care este țelul tău în filosofie? — Să-i arăți muștei ieșirea din sticla [capcana, n.m., i.g.] de muște*. E vorba de capcana în care fusese prins chiar autorul *Tractatului logico-filosofic*, atunci când, în tinerețe, postulase echivalența cuvintelor cu obiectele pe care le denumesc, în așa-numita relație a *tautologiei*, în timp ce în ultimă sa carte, — *Cercetări filosofice*, apărută postum —, a propus teoria mai suplă a *jocurilor de limbaj*.

Există însă un text care, dacă ar fi fost consultat de Robert Ș. (ceea ce nu cred că e cazul!), i-ar fi putut sugera imaginile și tonul acestei poezii, sub forma unor „reminiscente”. Este vorba de cartea misticului și vizionarului creștin austriac, Jakob Lorbert (1800-1864), *Musca. Dicteul divin* (1842)². Contrar viziunii comune, preponderent negative, cu privire la muște, Jakob Lorbert le consideră ca fiind primele ființe create de Dumnezeu (p. 25), niște instrumente ale divinității, colectoare ale energiilor iubirii și vieții (p. 23), constituind totodată un „imn de slavă” adus dumnezeirii (p. 17), ca iliofori (putători de soare) și

¹ Robert Șerban, *Puțin sub linie*, București, Editura Cartea Românească, 2015

² Citită de mine on-line, în traducere românească, URL=<http://ro.scribd.com/doc/14854474/Musca-Dicteu-Divin-prin-Jakob-Lorber>

theofori (purători de Dumnezeu)... Datorită calității lor fundamentale, a „smereniei”, tocmai aceea prin care reușesc să prezerve viața, muștele ajung să „își cânte imnul de slavă (imnul victoriei)” (p. 26) etc.

Dar, cum spuneam, poemul lui R.Ș. nu e o alegorie, caracterul de basm sau de feerie prin care ființe, caracterizate negativ în limbajul comun, dobândesc atribute magice, nu se datorează în text vreunei mistici sacre, ci... apelului la ceea ce am numi conținutul pragmatic al cuvântului „dragoste”, iar „smerenia” sau modestia eroului liric n-au nici ele alte origini, mistice, decât uimirea îndrăgostitului de a se simți subiect al iubirii. Ceea ce situează poemul „deasupra liniei” este definirea dragostei nu prin alte cuvinte, ci *imaginând* circumstanțe și scene prin care trece un subiect îndrăgostit.

Al doilea poem, cel mai succint din volum, este și primul care a fost imediat tradus într-o altă limbă, ca omagiu – după cum cred – a caracterului său de text modern, „reflexiv” și „lingvistic”, nu „tranzitiv”, „semantic”, nu „narativ”.

Nu și nu // piatră de râu să fi fost / nu cărămidă // sabie / nu teacă

Poemul se produce prin opțiunea afirmării unei sfere semantice, față de alta, aparent înrudită. Prima „strofă” vizează un plan ontologic (al lui *a fi*). Deși pietrele se pot înrudi cu cărămidile, fiind ambele posibile „materiale de construcție”, ele se opun, de pildă, pe axa semantică (*modelat*) „*natural*” (produs, *fabricat*) „*artificial*”; sau *greu de mânuit* (dacă nu se ține seama de caracteristici intrinseci) sau *îndemănare / ușor de folosit* (cu atât mai mult cu cât caracteristicile nu sunt individualizate) sau *obișnuință*. Prima pereche de cuvinte se opune și pe axa: (posibilă armă de) *atac* / (element al unui zid de) *apărare*... Și lista opozițiilor poate continua. A doua pereche din care e constituită „a doua strofă”, „concluzivă”, să zicem, opune seriile de *mânuit* sau *activ / de păstrat* (sau *pasiv*); ori *acțiune* (*atac* sau *apărare*) / *suspendarea* acțiunii etc.

Ca în mai toate poemele moderne, textul propriu-zis redefinieste, actualizează sau răstoarnă, semantic și pragmatic, semnificația titlului. În cazul nostru aceea oferită de DEX: „**Nu și nu** se spune pentru a exprima un refuz permanent la o rugămintă repetată sau nereușită”. Ceea ce pare să se refuze aici, și încă retroactiv, nu e o rugămintă sau doar niște așteptări, ci stări ontologice și de comportament interuman, *literal* *imaginabile*.

POEM

Daniel LĂCĂTUȘ

Déjà vu

modul cum ține trabucul între degete
amintește de Che Guevara
salută tovărășește mulțimea din parc
cu entuziasmul lui Ceaușescu
în Primăvara de la Praga
și ia loc pe bancă lângă mine

câteva secunde mă privește
ca pe un suspect ISIS
până să mă interogheze cine sunt
suficient cât să mă imaginez
în lanțuri după gratii
cu un coleg de celulă criminal

mă inspectează tăios
încât mi se zbate carnea
de câte ori se uită în direcția mea

ochii de felină îmi aduc aminte
de tovarășa învățătoare
în timpul etapelor dese de crize
de câte ori ieșea din sală
mă simțeam eliberat ca dintr-o robie

APARIȚIE EDITORIALĂ

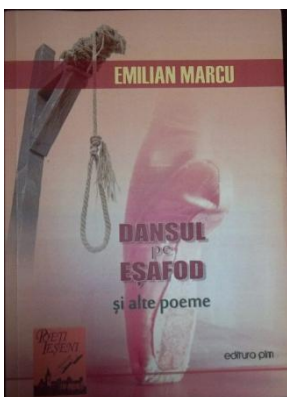
Daniel LĂCĂTUȘ- *Femeia aceea*, poeme

Mioara BAHNA

**Heraldica sacrificiului –
Emilian Marcu: *Dansul pe
eșafod***

Noua carte a lui Emilian Marcu, *Dansul pe eșafod* – Editura Pim, Iași, 2015 –, se înscrie organic în paradigma creației sale, începând cu titlul, care anticipează, în pofida structurii oximoronice, un imaginar poetic purtând pecetea neoclasicismului, sinonim cu echilibrul și armonia formală și coroborat cu un conținut căruia rafinamentul îi e nota definitorie.

Totodată, din titlu reiese structura binară a cărții, cuprinzând poemele dedicate *dansului pe eșafod* și pe celelalte, care însă, la nivelul întregului, se amestecă printre primele.

Totodată, imagine oximoronică a vieții aflate mereu în contiguitatea sfârșitului, titlul anticipează ideatica volumului, unde, prin intermediul vocii lirice, se dezvăluie perspectiva neliniștii omului, conștient de dramatismul condiției lui și a semenilor, așezat, prin urmare, sub semnul martirajului destinal asumat.

Privitor la problematica pe care o aduce, poezia lui Emilian Marcu din acest volum, fundamental gravă, reiterează teme cu care scriitorul și-a obișnuit cititorii, una majoră fiind, în primul rând, cea a vieții care, în pofida traseului dinainte stabilit, rămâne pentru cel căruia i s-a dat o taină: ***Calc pe acest tărâm în plin mister...***

Alegoric în cea mai mare parte, comportamentul, sentimentele celui care se confesează, aflându-se continuu în prim-planul poemelor, refac, mutatis mutandis, momente ale sacrificiului cristic, dar nu lipsesc din carte nici referirile la statutul poeziei în lume (***Poezia – lup încolțit de mirare***) sau la menirea poetului, căruia creația îi ***dă târcoale, ca o frunză, / Ca o frunză-ntomnată, gata să cadă...***, volumul având, în mare parte, și statut de artă poetică.

Structural, poemele care alcătuiesc volumul lui Emilian Marcu sunt de dimensiuni diferite, în funcție de starea de spirit pe care o traduc, în versuri, majoritatea, clasice, în plan prozodic, sporind solemnitatea întregului și dându-i, de multe ori, curgere de litanie, în care se cuprinde acceptarea resemnată a destinului, ca dat.

O trăsătură evidentă a atitudinii eului artistic este propensiunea spre necuprins, ca expresie a ieșirii din sine, coroborată cu perceperea unui univers și a unui timp fără sfârșit: ***o eternitate și încă ceva***, dedusă din ***vârful piscului memoriei***, în cronotopul volumului făcându-și loc fragmente de lume descinse din alte cărți ale scriitorului (de pildă, ***ostrovul***).

Pe acest tărâm magic-mitic, eșafodul este spațiul care polarizează toate energiile și, în același timp, captează toată atenția celui care are sentimentul că este alesul pentru un supliciu prelungit, care înglobează prefaceri spirituale, subordonate actului creației, ca o anticameră a dispariției finale, metamorfozat în artă, un fel de sacrificiu în care locul Anei e luat de sine, trăind, tocmai de aceea, ***o stare de cântec, în starea aceasta de spaimă***.

Iubire, viață, moarte, creație, timp sunt principalele repere ale universului liric al lui Emilian Marcu și în cartea de față, iar în dansul ritualic de pe eșafod, pe rând sau împreună, ies în față și-și etalează profilul, cu particularitățile specifice artei scriitorului.

În privința iubirii, spre exemplu, aici, sentimentul este prezent, mai ales, prin ipostaze trecute, trăite, însă a căror forță de sugestie continuă să țină prizonier sufletul celui care le-a arhivat, înveșnicindu-le prin aportul unui peisaj paradiziac, al unei naturi feerice, în care-l fixează, ecouri anamnezice ale lumii primordiale, locuite de perechea adamică, într-o vară perpetuă. De aceea, ***E vară, iubit, e vară***, îi atrage atenția îndrăgostitul femeii care-i captivează gândurile, și-i vorbește despre miracolele cadrului în care trăiește iubirea lor: ***crinii sălbatici, așternuturi de iarbă, miresme de fluturi aprinși, parfumuri, câmpia cu molatice semne, amurgul care plouă cu fluturi și crini***. Vraja se rupe însă când revine imaginea-laitmotiv a eșafodului, în așteptare, vegheat de nelipsitul călău: ***E vară, iubit, și călăul se miră / Că moartea, din eșafod, îmi face un pat'***.

Așa cum arătam mai sus, aici, iubirea este mai ales retrăită prin evocare și, mai rar, proiectată într-un timp mai mult sau mai puțin îndepărtat, iar imperfectul verbelor este un indiciu că efectul asupra îndrăgostitului de altădată se manifestă încă: ***Mă mângâiai pe frunte ca pe-un prunc, / Eu adormeam pe brațul tău...*** Din această perspectivă, granița dintre realitate și vis sau reverie este cvasiinexistentă, de vreme ce, în același poem, celei invocate, cu nostalgie, i se fac, peste timp, mărturisiri: ***tu erai, frumoaso, prințesa mea din vis***.

Un simbol aproape nelipsit din recuzita manifestării iubirii, inelul, este, în poezia lui Emilian Marcu, un lăitmotiv, metaforă, totodată, a proiecției în vers a unei perpetue aspirații spre împlinire, care, paradoxal, pare că trebuie să rămână la acest nivel (***înmugureau inele***), amintind, astfel, de versurile lui Tudor Arghezi: ***Apropiată mie și totuși depărtată / Logodnică de-a pururi, soție niciodată...***

Mai mult chiar, prospectiv, cel îndrăgostit speră la prelungirea iubirii până dincolo de viață: ***Am fost și***

eu odată, în visul tău, decor. //Și poate, cumva, iluminând din stele, /Voi împlini tăcerea crescândă în inele. În același timp, inelul, ca simbol, trece și dincolo de imediat, marcând, tot simbolic, coeziunea lumii materiale și spirituale: **Precum umbra-n inel spre amurg, /Secunda-n nisipul tăcerii pare a umple /Cadranul solar cu intensitatea luminii.**

Reverii, imagini teaurizate dintr-un trecut a cărui distanță față de prezent este proteică alternează, în poemele din acest volum, cu perspectiva inalienabilă a eșafodului, unde se află nelipsitul călău – supus, la rândul lui, timpului și, cu deosebire, destinului, a căror forță, concertată, asediază și asomează –, el însuși trăind stări de spirit diferite și neașteptate față de incurabila victimă.

În privința „eroului” liric al lui Emilian Marcu, acesta se manifestă, de multe ori, vag cioranian, în sensul că se familiarizează cu gândul inerentei dispariții, fiindcă dacă, potrivit aserțiunii, din **Amurgul gândurilor**, a filozofului, **ne murim moartea trăind**, încât, atunci când se întâmplă, **luneci în moarte ca spre tine însuși**, în perspectiva finalului, cel care-l așteaptă, în poezie, constată: **Tăietura învață cum să nu mă mai doară**, iar, alegoric, corolarul acestor pregătiri e **balul acesta ceșos**.

În poemele din volum, se remarcă și existența unor ecouri ale transmigației (**Călăul mă tăiașe de o mie de ori, / Întrebându-mă de-și făcuse lucrarea mai bine.**), fiindcă **umbra aceasta din mine / Ce de secole mă scoate-n decor** este o posibilă interfață a universului interior al celui care îndură supliciu ontologic și, totodată, îl contemplă ca pe un spectacol străin de sine, cu detașare sapiențială.

Și, martoră la această reprezentare – aci gravă, aci carnavalesc-ludică –, este și ea, femeia și / iubirea ori ea-arta, prezență inseparabilă, căreia eul creator i se închină și pe care, prețuind-o, nu ar dori s-o dezamăgească prin ultima amintire: **Ar fi trebuit, înainte de toate, să știi cât de cât / Când vei veni, să-mi iau niște haine de soi.** Aici însă **ea**, cea care vine oricum, nedorită și, totuși, așteptată sau, mai degrabă, conștientizată, poate fi însăși moartea. De aceea, pentru această întâlnire, este pregătit, oarecum, oricând, de la Geneză, urmând, volens-nolens, același ritual: **Să mă-mbrac, până la genunchi, în pământ, /Jumătătea cealaltă să mă tragă-napoi.**

Legătura cu **ea**, în oricare dintre ipostaze, este tot destinală, câtă vreme blestemul este și el înscris tot acolo: **Ca și cum dintr-un blestem m-aș desprinde / Să vin până la tine, ce lucru atât de ciudat!**

În **dansul pe eșafodul-viață**, și în poezia lui Emilian Marcu, ca în multe dintre creațiile lumii, răzbate dualitatea omului, obligat să poarte în sine, până la contopire, două identități antinomice: **Era victimă și călău, într-un dans, / Ducând spre eșafod o umbră ciudată.** Așa se poate explica și că **Din infinit, o rază, printre nori, /Ți-alintă fața, lacrima se-ntoarce /Cum apele-n izvoare uneori / Că tu pe eșafod călău-l faci să joace.** Iar solemnitatea dansului este atotcuprinzătoare, dacă și **Călău-n chingi de fier s-a îmbrăcat / Să intre demn, în trista lui lucrare.**

Apropiate de onirism, uneori, tablourile din volum surprind îndeosebi felul cum totul se aliniază ca să intre în dansul acesta dramatic, care doar în aparență are actori și spectatori, fiindcă și în cartea lui

Emilian Marcu se reia o temă străveche, cea a lumii ca teatru, din care nu scapă nimeni, niciodată, într-un spectacol continuu, unde mereu sunt, ca în **Glossa eminesciană, Alte măști, aceeași piesă, /Alte guri, aceeași gamă**, iar poetul contemporan observă: **Singurătăți cu bălci incandescent, / Armuri căzând de-a valma în picioare.**

De asemenea, în peisajul poeziei răzbat urme ale unor credințe străvechi, ale unor mitologii care jalonează u imaginar poetic inconfundabil, peste care planează, sporindu-i solemnitatea, fie și tragică, **pajura cu o mie de capete salvatoare** care, **În golul dintre mine și voi s-a zidit, /În haine de nouri îmbrăcându-mă a iertare.**

Poemele „eponime” din volum, prezente în număr de nouă (deloc întâmplător, multiplu de trei, cifre magice), constituie coloana vertebrală a cărții, aici concentrându-se mare parte din sensurile întregului, fiindcă mai ales în ele, cu o cumpătare, venind din înțelegerea resorturilor viețuirii, cel ce ia asupra sa **dansul pe eșafod**, ca prim-solist al spectacolului funest – deși fiecare are „șansa” de a se afla, la un moment dat, în prim-planul unei asemenea reprezentări –, readuce în atenție un adevăr cumplit și indestructibil, în același timp, cel al efemerității ființei (**Și pasul meu e între ieri și mâine, / Ca un nebun balaur al visului călău**), care, în rostire eminesciană, proclamă: **trăiește azi ce moare.**

În acest context, apariții stranii, precum renul **îndoliat**, tranzitează episodic „scena”, stârnind sumedenie de trăiri și stimulând mișcarea regresivă a copiilor, deși se voia un mesager al dorului întoarcerii utopice la copilărie.

Așadar, elegiacă, în general, atmosfera poemelor lui Emilian Marcu din acest volum este rezultatul rememorării, dar și al observării curente a zbaterilor urmate de resemnare, al visurilor și renunțărilor omului aflat perpetuu în ineluctabila vecinătate a „eșafodului”, unde ghilotina constituie un mijloc de punitiv deloc aleatoriu, fiindcă amintitul instrument de execuție prin despărțirea capului de trup poate fi, pe de o parte, o subtilă metaforă a unei lumi care-i dorește pe unii decapitați, pentru a-i putea conduce, și, pe de altă parte, o sugestie a faptului că povara capului și, implicit, a minții, poate fi fatală pentru alții: **Capul, de o parte, trupul, de alta, / Îmi sunt așezate în sicriu de argint.**

Paralel cu tema amintită, se sugerează, tot alegoric, și eterna lașitate a celor care nu doar că nu se solidarizează cu victima, dar chiar trăiesc, fățș sau nu, satisfacția aflării unor semeni în situație-limită: **Nimeni, din mulțime, o vorbă n-a scos, / Nicio încurajare oricât de formală**, cu toate că, atrocitatea momentului, uneori, până și pe călăul îl mișcă, încât caută să încerce a **obține vreo amânare** a împlinirii propriei meniri.

Și o ultimă observație: în creația poetică a lui Emilian Marcu, după mine, se disting câteva cărți cu totul aparte, prin tematică și realizare artistică (între care, **Leție pe ostrov, Flori pentru Augusta, Cartea celor optzeci și opt de taine, Arta Grădinarului, Melancolia șarpelui** etc.), cărora li se adaugă acum volumul **Dansul pe eșafod**, un nou vârf al creației scriitorului.

George PAȘA

Textul albastru

-1-

Textul s-a răzgândit: are și dreptul de-a ieși în lume,
 în lumea aceasta, atât cât mai este
 (de n-ar fi, în mod sigur, s-ar isca vreo poveste,
 pe care, neavând încotro, versul să și-o asume).
 Uite-l cum intră pe poartă ca unul de-al casei! Hip,
 hip, ura!
 Câinele dă să latre – se răzgândește.
 Cititorul rămâne-aiurit, socotește pe dește...
 „A-ntrecut măsura, da! Unde-i măsura?”
 Acasă nu-i nimeni – parcă au intrat toți în pământ!
 Nu-i vorbă, că tot acolo vor ajunge,
 fără ca nimeni să-i supere sau să-i alunge.
 La ce bun pentru asta să mă frământ?
 Și cum nimeni nu-i ieși în întâmpinare,
 măsură din ochi un șezlong,
 lumea părea a lui, cel puțin până la ultimul gong,
 când se-așeză curajos, își lungi picioarele metrice,
 se-ndoi de spinare.
 El stă așa liniștit, dar după ziduri se pregătește o
 revoluție:
 cuvinte fără frână vor alte reguli de circulație.
 Deși – nu-i așa?! – s-ar rezolva problema celor
 fără ocupație,
 polițiștii vocabularului n-au nicio soluție.
 Nu-i vorbă, intelectualii ar mârâi puțin, la-nceput,
 țărani ar spune „Doamne ferește!”, apoi și-ar
 vedea de crucea lor.
 Să clădească un text inodor, incolor,
 liber ar fi oricare nepriceput.
 Doar Textul ăsta se lungește ca o pomană,
 scrâșnește din consoanele lichide, țipă din vocale,
 de durere.
 Despre asta pauzele după virgule n-au nicio
 părere,
 nici cuvintele de origine romană.
 Dragul de el, uite c-a adormit!
 Somn ușor, puiule! Pe canicula asta, poți să dormi
 dezvelit.
 Oricare text, oricât ar fi de jerpelit,

își găsește bocitoarele sale. Nu mă lua în seamă!
 Doar știi c-am glumit.

-2-

– Ce moașă-ta pe gheață faci? –
 zic Textului trezit din somnu-i adânc.
 Ce naiba, ești țânc,
 să dormi în bocanci? Sau te prefaci?
 – Mă prefac – zice. Totu-i pre-facere,
 un abis din care niciun cuvânt nu te-atinge,
 până gândul pulsează și-nvinge,
 totuși, mai am dimineți de-mblânzit pân' la
 coacere.
 Nenăscut eram până mai ieri,
 dar veni și clipa dulce-amară
 să mă nasc prematur într-o călimară,
 uitată deschisă de cinstiții boieri.
 Și-am ieșit, zvelt și-albastru,
 m-am zvântat mult în soare;
 noaptea eram poleit de o lună dresoare –
 o femeie plăpândă transformată în astru.
 – Amice – zic – ține cont, nu-i de șagă!
 Lumea în care-ai venit n-are pacea în sânge,
 căci născută-i în luptă și prin luptă-și înfrânge
 porniri diavolești, moartea-și poartă-n desagă.
 Totuși, fii altruist, îngăduie-atingerea!
 Viața ta nu-i himeră, ci lumină de sus,
 ce-a sfințit-o, de-a pururi, cu-al Său sânge, Iisus,
 dezrobit, să te-nalți, să nu cunoști stingere

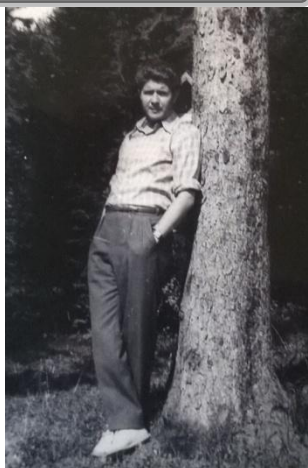
Meditație

În goana după timp și după mofturi,
 puțin mai văd c-au înflorit caișii.
 Când la-ndemână au acele softuri
 prin care văd instant și brazil, ninșii
 cu poleieli de pixeli și de biți,
 la ce bun spre natură să-i grăbiți?

Să fii om practic, să-ți atârni cinismul
 în vârf de piramidă a prostiei?
 Să îți cultivi prin faimă hedonismul,
 urând deschis altarul modestiei?
 Ce poate fi mai trist și mai himeric
 decât să te transformi în cod numeric?

Nu! Niciodată lumea nu se pierde
 când înflorește floarea de cais:
 rămâne viața-ntipărită-n verde,
 cum o mărgea în negrul de jais.
 Iar Cel Ce a-mbrăcat a morții haină
 va lumina din purpurie taină

Al. SĂNDULESCU

Licee militare, licee civile, licee fără nume

Există familii de preoți, așa cum există familii de ofițeri. Deși erau mult mai în vârstă ca mine, în anii 1938- 1940, eu aveam vreo 5-6 veri, dacă îi socotesc și pe rezerviști, care au luptat pe front, unul, vânător de munte, decorat cu celebra „Mihai Viteazul”, azi purtătorul înaltei distincții dând numele unei străzi din Bacău, unde acesta și-a trăit ultimii ani ai vieții, altul, prizonier, iar altul, cel mai tânăr, căzând pe câmpul de luptă. Trei absolviseră liceul militar. Se crease parcă o tradiție în care voia să mă încorporeze tata și pe mine, deși nu prea știu câtă chemare aveam pentru această profesie. Concentrat, aflat pe zonă în Nordul Moldovei, m-a înscris la Liceul militar „Ștefan cel Mare” din Cernăuți, unde absolviseră și doi veri ai mei, acum proaspeți ofițeri activi. În atmosfera politică destul de tulbură din întreaga Europă, nu avea cum să se prevadă că lucrurile se vor precipita, că vor evolua cu cea mai mare viteză de la o zi la alta și că în luna iunie 1940, rușii vor copleși Basarabia, Nordul Bucovinei și ținutul Herței în 24 de ore. Eu eram, bineînțeles, obligat să spun adio examenului de admitere la Liceul militar din Cernăuți. Cum nu se știa ce se va mai întâmpla, tata mi-a luat actele și le-a depus la Liceul militar „Mihai Viteazul” din Târgu Mureș. Aici, spre deosebire de Cernăuți, m-am putut prezenta la examenul de admitere, care începea cu unul riguros medical. Urma să devin militar și să am o condiție fizică perfectă. M-au ascultat pe rând cei cinci medici, membri ai comisiei, colonelul, președintele, apăsând urechea de două ori pe pieptul meu (acesta era principalul mijloc de investigație al epocii) și au ajuns la concluzia că am un defect (pe atunci nedefinit) la inimă și că nu

sunt bun de militar. Să vă mai spun cât eram de dezamăgit, de amărât, și mai mult ca mine familia ? Dar abia m-am urcat în tren, ca să mă întorc acasă, că s-a și anunțat cedarea Ardealului de Nord către Ungaria, astfel încât nici colegii mei, declarați reușiți, n-au apucat să termine liceul militar, care și pentru ei și-a închis porțile peste vreo câțiva ani, ca făcând parte în perspectivă din (blestemata) armată regală română. Cu puțin înainte de abdicarea Regelui, au fost obligați să lepede uniforma și să se transfere la liceele civile, ceea ce eu făcusem constrâns în urma respingerii la examenul medical, încă din clasa I-a.

Liceul *Regele Ferdinand*

Cum eram originar din județul Râmnicu Sărat (pe atunci, județ), de la Târgu Mureș, în toamna lui 1940, am debarcat la Liceul „Regele Ferdinand” (firește, civil) din Râmnic, pe care l-am absolvit în 1948. Dar și aici, au fost, în cele din urmă, complicații. Odată cu abdicarea forțată a Regelui Mihai la 30 decembrie 1947, comuniștii instalați la putere încă din 1945, au trecut la măsurile cele mai dure, aruncarea în pușcării și curând la lichidarea elitei politice și intelectuale românești, distrugerea tuturor însemnelor, statuiilor monarhice și „burghezo-moșierești”, schimbarea numelor de străzi și de orașe. În mai fiecare localitate apăruse un bulevard Lenin, un parc I.V.Stalin, Brașovul, din centrul țării, se „fălea” cu numele de „Orașul Stalin”.

Dar nici orașele mai mici, sau instituții ale lor n-au fost scutite. Așa s-a întâmplat și cu liceul nostru, care din 1918 , anul Marii Uniri, purta numele „Regele Ferdinand”. Un an, după 1947, autoritățile comuniste s-au mulțumit cu titulatura, simplă și decentă, „liceul teoretic”, după care, în loc să se revină la numele inițial, s-a apelat la acela al scriitorului Al.Vlahuță. Argumentele administrației erau în esență de suprafață. Autorul romanului *Dan*, prin a doua sa căsătorie cu o femeie destul de bogată, posedând o vie în localitatea Dragosloveni, situată între Râmnicu Sărat și Focșani (acum în județul Vrancea) își transformase casa într-un cămin, un loc de întâlnire al scriitorilor, unii foarte importanți,

Caragiale, Delavrancea, prezenți la vie mai ales în timpul toamnei, motiv pentru care, în epoca interbelică, i se înălțase noului coproprietar un bust chiar în fața liceului. Ne-am fi așteptat și la alte argumente mai convingătoare decât la desigur plăcutele chefuri literare. Să precizăm, de pildă, că Vlahuță nu se născuse nici în Râmnic, nici în județ, nu fusese elev și nici profesor al liceului, Dragoslovenii reprezentau o temporară casă de odihnă. Aceste așa-zise merite (apartenențe râmnicene) erau pe cât de puține, pe atât de ne semnificative.

Dacă pe moment, la ordinul discreționar al puterii comuniste, n-ar fi fost posibilă revenirea la vechiul nume, cum s-a produs mai târziu în atâtea multe cazuri, s-ar fi găsit un „înlocuitor” mai potrivit al Regelui Ferdinand decât al lui Al. Vlahuță, cu toate meritele lui culturale, dar ca poet, plasându-se totuși într-un plan secund. La Râmnic s-a înălțat o biserică, existentă și azi, pictată de vestitul Pârvu Mutu (cel care a pictat și biserica Colțea din București), împreună cu un întins Așezământ brâncovenesc, în timpul mult învățatului Domn Constantin Brâncoveanu. Numele lui n-ar fi fost mai pe măsură pentru locul văduvit prin abdicarea forțată a Regelui Mihai? Dar al lui Alexandru Odobescu, cel care a cules pe meleagurile râmnicene *Basmul bisoceanului*, dat, în schimb, unui biet sat care se numea Mucești, din aceeași zonă montană? Autoritățile locale, școlite la „Ștefan Gheorghiu” au respins marile nume ale istoriei și literaturii române, încercând o compensație cu iz antisemit: au înlocuit numele criticului literar C. Dobrogeanu-Gherea, dat unei străzi altfel după 1989, cu Principele Ferdinand, oarecum degradat, titlul de Rege părăndu-li-se, probabil, prea reacționar și că n-ar merita să-i fie redat liceului care îl purtase după realizarea României Mari.

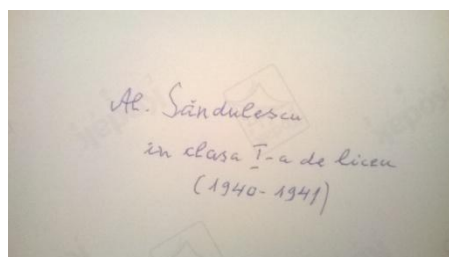
*

Liceul de care vorbesc e unul teoretic, cel mai important dintre toate, urmat de alte școli oarecum specializate, liceu comercial (economic), școala normală (liceu pedagogic), liceu agricol, seminar teologic ș.a. Programul acestora a fost într-o continuă, profundă schimbare odată cu reforma catastrofală a învățământului din 1948 și ea nu s-a stabilizat nici după 1990, până azi. Și acum se produc modificări de programe de la an la an, ultimele se produc chiar sub ochii noștri. Ministerul educației a hotărât recent reducerea drastică a orelor de istorie, de gramatica limbii române și eliminarea limbii latine, discipline de maximă importanță pentru un popor de origine latină și care vorbește, ca fiind înrudiți, ca francezii, spaniolii, portughezii, italienii, o limbă

romanică. Ignorând, fără să ia în seamă tratatele academice de istorie a românilor și pe cele de istoria limbii române, autoritățile s-au întors, să nu-ți vină a crede, la epoca lui Mihail Roller, cel care scria în 1948 *Istoria R.P.R.*, mistificându-ne trecutul țării și istoria, afirmând cu insolență că suntem un popor de origine slavă și că însăși limba română e slavă.

A reduce la maximum orele de limbă română a cărei structură gramaticală și al cărei fond principal de cuvinte sunt latine, a lăsa atâtea goluri în istoria românilor sau a le umple cu falsuri, practic, a nu recunoaște că, vorba cronicarului, „de la Râm ne tragem”, înseamnă, în cel mai bun caz, a pluti în neștiință. Cum, noi popor de ginte latină, să eliminăm din învățământ limba din care izvorăște limba pe care o vorbim, în timp ce vecini de-ai noștri, de alte origini, polonezii, ungurii, o studiază ca obiect de bază încă din evul mediu? Și nu e vorba de un dialect oarecare, ci de limba filozofiei, a științei, a unor opere fundamentale, scrise și tipărite de-a lungul secolelor.

Întorcându-ne la noi, locul limbii latine ar trebui să fie în primul rând la disciplinele umaniste ale liceelor teoretice. A proceda alt fel, din contra, nu ar servi nici **culturii** și nici națiunii române. *Cui prodest?*

Cărți poștale regăsite

Radu CIOBANU

In memoriam

MIRCEA BÂTCĂ
1945 – 2015

Mircea Bâtcă a fost un artist discret, total lipsit de vocația autopropulsării sau a cultivării relațiilor profitabile pentru vreo modalitate de mediatizare. Dar cu atât mai prezent prin pregnanța personalității. Interiorizat, cu o creație întemeiată pe un solid suport teoretic, cu alte cuvinte, un artist al cărui talent e generos fecundat de cultură, el și-a urmat destinul etapă cu etapă, edificându-și cu profesionistă deliberare o operă de o admirabilă diversitate în coerența ei. A existat în creația sa, în urmă cu vreo 20-25 ani, chiar și o – ca s-o numim astfel – etapă livrescă. Ea se exprima printr-o superbă suită de glose vizuale care mai păstra doar o evanescentă memorie a figurativului, pe marginea unor versuri din Blaga sau a unora dintre incitantele ziceri ale lui Cioran. Nu e vorba de exhibări snoabe, ci de o determinare interioară: Bâtcă nu e - iată, nu-l pot evoca la timpul trecut! - nu e un artist contemplativ, care „reflectă” doar, pasiv, stimulii exteriori, ci un participativ care se implică deopotrivă afectiv și rațional. Glosele de care vorbeam nu sunt simple translații ale cuvântului în imagine, ci mai curând comentariu plastic al unui text. Se verifică astfel în cazul său existența a ceea ce Kandinski numea „principiul Necesității interioare”, sesizabil la artiștii determinați de realitatea lor interioară, care reacționează cât se poate de selectiv și de personal la realitățile exterioare. Atât pictura cât și grafica lui Mircea Bâtcă nu „reprezintă” ceva preexistent, ci sunt expresii ale unor realități trecute prin filtrele propriilor viziuni. Ele îl „reprezintă” pe Bâtcă în ipostază reactivă, de multe ori caustică, vituperantă, alteori calm meditativă, la oferta atât de diversă a lumii exterioare. Cromatica picturilor sale, apoi, lipsită de acute și contraste, cu predilecție pentru gama de ocru și verniluri, tranchilizantă și echilibrată, ne îngăduie să întrezărim o *Innerlichkeit*, cum o numește Thomas Mann – o *interioritate*, am zice noi, aspirând înspre stările de calm prielnice reflecției și meditației, dar la care, vai, artistul de azi nu mai are acces chiar oricând. Iar compozițiile sale foarte elaborate conduc spre *viziuni* încă figurative sau înspre *semne* ce păstrează doar enigmatice reminiscențe figurative, purtând însă, fiecare, semnificația ei ce se devoalează privitorului cultivat prin contemplație solitară.

În expozițiile anilor din urmă, Bâtcă nu și-a mai intitulat lucrările, lăsând vizitatorului libertatea absolută a interpretării și căutării sensurilor. Tentativă captivantă, nu lipsită de riscuri. Mai puțin riscantă această tentativă în cazul lucrărilor de grafică, unitare acestea, organizându-se de la sine în suite de variațiuni pe

aceeași temă. Prima impresie este una de pătrundere în universul terifiant al unui nou Hieronymus Bosch: profuziune de figuri teratologice, sau grotești, aflate într-o browniană ebuliție, cu atât mai expresivă, cu cât e augmentată de contrastul dur și auster dintre negru și alb. De unde aceste semne și viziuni infernale sau apocaliptice la un artist care se dovedește un virtuoz al imaginilor stranii, dar de o seninătate care le asigură acel aristotelic acord dintre ordine și măreție? Au și aceste lucrări o măreție a lor, dar e o măreție sumbră, asemenea celei a unei lumi scăpată de pe orbită, într-un cataclism produs prin pierderea reperelor capitale. De unde, deci? Răspunsul nu e decât unul: din acea interioritate reactivă a artistului care nu poate rămâne pasiv la agresivitatea vremii sale.

Familiar și virtuoz al celor mai diverse modalități de expresie, artist proteic, putem spune, interiorizat din specia mai rară a raționalistului cu acces la transcendent, Mircea Bâtcă va rămâne unul dintre artiștii proeminenți în peisajul artelor vizuale de azi, atât prin valoarea, diversitatea și ingeniozitatea operei, cât și prin fermitatea atitudinii sale civice puse în slujba cultivării și apărării valorilor perene care susțin încă demnitatea umană.

Să mai amintesc despre vocația prieteniei? A fost însăși întru chiparea ei...

Nota redacției. Mircea Bâtcă ne-a părăsit în noiembrie 2015, când nr. 4/2015 al revistei noastre era deja în tipar. Considerăm însă că, într-un răstimp al unei devastatoare confuzii a valorilor, nu e niciodată prea târziu să omagiem amintirea celor ce, prin ținută și operă, au stat de veghe frumuseții și adevărului artistic.

Vernisaj Mircea Bâtcă, Radu Ciobanu, Ioan Sicoe

2009 - Mircea Bâtcă (dreapta) și Radu Ciobanu

Nuța CRĂCIUN

Amancio Prada

colivia din piept

Port in pieptul meu o colivie
Înăuntrul coliviei e o pasare
Pasarea poarta înăuntrul pieptului ei
Un copil care cânta
Intr-o colivie
Ceea ce eu cant.
Vânt mi-as dori sa fiu
Vântul care trece si lăsa
Un peisaj zguduitor in ochii tai
Si in ureche un ecou.
Ecoul unei voci
Care vine de departe
Și adânc in interiorul tău te cânta
Pentru ca tu ești asemeni vântului când adie ...

Roberto Arróniz

sunt lucruri mai rele decât ploaia

plouă
se aude un tunet atât de aproape
ca ți-e teamă că zeii te-au fulgerat
urci în primul transport public
ca să nu mori atât de singur
dar toți oamenii de aici te incomodează
tușesc vorbesc te privesc mirați
o femeie se așază lângă tine
poți vedea reflexia sânilor ei în fereastră
ca o provocare
ca o condamnare
deși niciun judecător nu te-ar fi condamnat
nu era în tinerețea ta nicio vină

ea era tristă
te gândești ca toți suntem triști când plouă
dar era ceva mai mult în privirea ei
în părul nepieptănat
poate că ploaia era alibiul ei perfect
pentru a fugi pentru scăpa
de ceva ce o împovăra

nu te mai interesa unde mergi
te bucurai doar de alinarea de pe fața ei
când privea departe spre orizont

Jorge Matinez Sanz

magia spatelui tău

măinile mele se transformau subtil
în aer în mătase

măinile mele călătoare
au străbătut cot la cot
bănuială cu bănuială
dorință cu dorință
infinitul spatelui tău
pentru a se odihni în acest univers
de linii curbe și magice
a geografiei tale dezbrăcate

uneori nu te mai sărutam
urcam doar la cer
simțeam că măinile mele modelau
nu doar spatele tău
ci însăși dragostea

deși nu sunt sigur
dacă nu era spatele tău
cel care-mi cizela măinile

astăzi știu și recunosc
că tot numărând și scăzând
de la degetul mare la degetul mic
trecând prin inimă
fără valea spatelui tău
măinile mele trăiesc orfane

Manuel Garcia

fața ta

sunt nopți când nu-ți pot uita fața
nopți sumbre când mi-e dor de lumina ta

sunt nopți când nu pot să-ți uit privirea
și simt neconținut
cum mă apasă crucea ta de lumină

Gonzalo San Ildefonso Rioja

astronomie

undeva într-un colt al timpului
fără să caut neapărat ceva
imaginea ta m-a uluit
ca o rază de lumină pură

munți de culori
puneau stăpânire pe ochii mei
fascinația alerga pe străzile liniștite
într-un vârtej al unei vieți noi

mii de întrebări se îngrămădeau
pe masa mea de lucru
pluteau între adierile memoriei
dar ceasul arăta mereu
aceeași oră
aceeași rugăciune
care mă conducea până la tine

ca un mic semn venit din cer

Maria Del Pilar Gorricho Del Castillo

creința dintr-o listă întreagă de greșeli

(a-ti aminti este cel mai bun mod de a uita - Sigmund Freud)

uitarea e doar un mod de a vindeca în doze mici
amintirile
când în fiecare clipă revăd grămada părului tău blond
blugii suflecați urmele pașilor
ascunzându-se în gazonul după amiezii

aș putea recunoaște din o mie mersul ăsta
a cuiva care nu merge în nicio parte
a cuiva care umblă mai mult dezbrăcat
lansând întrebări pe toate lungimile de undă a ploii

te recunosc dar te uit
te uit între toate chipurile
celor care au ca și tine 30 de ani
cu pantofi colorați și tocuri ascuțite
înfipite grăbit în trecerea spre viață

te uit
de parcă a uita este o obligație
a unei creințe dintr-o listă întreagă de greșeli

îmi amintesc de tine doar pentru a nu uita de mine

Cristina Difuminada Amargo

scara

uneori mă pierd
în cochilia acestei scări
infinită și absurdă
plănuită de Escher

uneori gura mea
nu se poate desprinde de
sărutul rău
nomad, bolnăvicios

și atunci mă pierd
în râuri de piatră
beau vin, vizitez muzee
mă îmbrac în alb
și mă logodesc în ritualuri
sofisticate
împotriva singurătății

uneori adorm în sofa
în mijlocul acestei jungle
sălbatică și absurde
din lumea oamenilor

Txisko Mandomán Xego

aproape îți ating depărtarea

printre copacii încărunțiți
din jurul casei mele
călătoresc norii, capricioșii nori
desenând lanțuri aeriene

forme naive de animale
chipuri umane

oare cum se poate câștiga
prietenia unui nor?
ar accepta un nor să-mi fie mesager?
să ducă până la fereastra ta
cel mai vaporos correo
cu contururi sculptate pe spatele lui
cu urme de sărutări
ploi mocănești de tristețe

mici necazuri
rupte din dragostea mea meteo

Ana Cuaresma - ***

luna se ascunde în noapte
pentru a-și acoperi complexele
în timp ce dorm nu cunosc unde zâmbetul
îți naște numele
sunt în școala primară îmi amintesc
de „Ana are mere” ...

știu să descifrez zborul graurilor
dar nu sunt capabilă să înțeleg unde a rămas privirea ta
de cristal
din acea noapte de primăvară
și atunci mă protejez cu o tonică sub influența unei
muzici latino
pentru a mă ascunde de umbra ce-mi stăruie pe
amintiri
dar tu-mi păstrezi mijlocul între cătușe
iar eu mă îmbrac în miere pentru stupii brațelor tale

creta nu mai desenează șotronul
a pierdut literele
aș vrea să înnoptez în alb pe tabla neagră a amintirilor
să-ți fiu surâsul soarelui în noapte

sper că mă vei găsi
după mângâierea roșie a buzelor
și vei afla de la perna mea
ceea ce nici eu știu despre mine

Luis Miquel Oraá - ***

pentru ce să vorbesc atunci când liniștea spune totul
prefer să privesc să observ să admir
clipa e timpul care stă pe loc
ochii tăi o amintire a unui vis
mult visat

Isabel Olmos - ***

din colțul acela ascuns
între vița de vie și măslin
te văd venind colorându-mi toamnele
cu sorii cei mai frumoși
care se împrăștie în jurul meu ca florile

în timp ce te visez iar și iar
în visul meu cel de toate zilele

Constantin STANCU

Predestinare și apă colorată

(Cornel Nistea, *Vânzătorul de apă colorată*
Schite, nuvele, povestiri,
Cluj-Napoca: Editura Casa Cărții de Știință,
2015)

Un titlu aparent obișnuit: *Vânzătorul de apă colorată*.

Cornel Nistea ne oferă schițe, nuvele, povestiri în cartea apărută la Cluj-Napoca: Editura Casa Cărții de Știință, 2015. Cunoscut romancier, autor a două romane de forță în literatura rămână, *Ritualul bestiei* (Cluj-Napoca: Editura Teognost, 2008) și *Întâlnirile mele cu Orlando* (Alba-Iulia: Editura Unirea, 2012), prozatorul, redactor la revista *Discobolul* din Alba-Iulia, are dragostea de a prezenta viața oamenilor într-o lumină aparte, specială. El vede lumea în plin dinamism, cu drame, cu bucurii, cu toate iubirile deschise în vântul vremii.

Deși cartea de față cuprinde proză scurtă, viziunea este cu bătaie lungă. Nuvelele se edifică în jurul unui centru, apoi lucrurile radiază spre zone ale vieții unde lucrurile sunt dense, tensionate, capabile să radieze realism în stare pură spre cititorul atent. Prozatorul nu experimentează, el prezintă direct, inspirat, oameni, fapte, vremuri, tragedii. Un fior străbate lumea lui Nistea. El vede oamenii așa cum sunt, în paradigma proprie, dură, casantă, irepetabilă. Destinul face parte din joc, presiunea vremii modelează mințile oamenilor, imprevizibilul declanșează povestea. Da, povestea curge lin, în spatele faptelor sunt mesaje unice, principii de viață, trăiri exemplare, Cornel Nistea practică un simbolism discret, alegorii care zguduie vremurile, revolte interioare cu efecte neprevăzute. Drama personajelor este drama unor colectivități, a unor

familii, drama cea de toate zilele care marchează sufletele.

Temele din textele cărții sunt profunde: Absolutul de fiecare zi, tragedii care marchează, situații limită, energiile care declanșează furia și zgomotul, profesii care marchează colectivități, scrisori de dragoste, oameni simplii într-o lume complexă care îi devoră.

Personajele lui Cornel Nistea sunt: țărani, profesori, cerșetori, medici, scriitori, mineri, liber profesioniști. O atenție deosebită o acordă cuplului bărbat-femeie, familiei. Acolo începe universul personajului, în relația de iubire, în relația luminată, în nucleul pus de Dumnezeu în univers. Nu o declară, dar prozatorul se focalizează pe o temă principală: *predestinarea*. Personajele caută un spațiu propriu, apoi nu mai pot evada, capcana e pusă cu mână proprie, invizibil, cu fiecare eroare, cu fiecare frază, cu fiecare obsesie. Relația bărbat-femeie este degradată iremediabil. Acest lucru afectează viitorul, ne afectează pe fiecare.

Titlul cărții este dat de nuvela *Vânzătorul de apă colorată* (p.106), o povestire în care banalul devine scop, vânzătorul își vine paharul cu apă sălcie și colorată în locuri publice, face din asta o meserie. La târguri, la sărbători el este acolo, oferă iluzia necesară. Este preocupat de activitatea lui cu seriozitate, cu pasiune. Trăiește din comerțul cu iluzii. Oamenii acceptă jocul în piața centrală, acceptă superficialitatea, banalul, convenționalul. S-au deprins cu apa colorată. Totul are un preț în final...

Și afacerea începe cu inocenții: copiii, târgoveții, oamenii oboșiți de viață.

În sufletul meu de copil a apărut curând dilema: cine era cu adevărat comerciantul care ne vindea turtă dulce, acadele și apă colorată, pe care o mai numea și limonadă, numai că nici vorbă de lămâie sau sirop de fructe de pădure în apa aia, decât coloranți sub formă de prafuri și o jumătate de kilogram de zahăr la cinci zeci de litri de apă sălcie”(p.109).

Călătoria alături de povestitor începe cu o schiță surpriză: *Profețiile Pytiei*. Lumea nu se bazează pe credință, lumea încearcă să afle destinul din gura zeiței. Confuzia care domnește în mintea bărbatului îndrăgostit care se dorește puternic sub ritual, îi afectează destinul. Soarta este schimbătoare, femeia adorată, frumoasa este acolo pentru a fi iubită, iubirea însă marchează ființele, sub acest sentiment se declanșează drame neprevăzute. „A durat ceva vreme până să-mi dau seama de vina de neiertat de-a fi confundat-o pe prietena mea cu zeița” (p.6).

Consider că ideea principală a scrierilor din această carte se deosebește în schița *Bolovanul trădător*. Un bolovan imens apare în grădina bunicului, el apără grădina (raiul) de puhoiaie, de apele neiertătoare, de șuvoaie necontrolabile. Bolovanul trece de la o grădină la alta, în funcție de anotimpuri, de viituri.

Bolovanul acesta n-a fost dintotdeauna aici. Mi-a spus tata că a fost adus aici de niște ape mari în urmă cu vreo sută de ani. A fost stavilă multă vreme șurii lui Șilip, numai că după despăduririle de atunci, când împărații austrieci au pretins localnicilor mangal pentru fabrici în schimbul terenului ce devenea arabil sau pășunat, au venit niște revărsări de ape atât de mari c-au luat șura cu animalele din poezi și acareturile lui Șilip cu bolovanul acesta cu tot, care, credea el, le ocrotea pentru veșnicie”(p.p. 59-61).

Există aici o paradigmă: Doar Dumnezeu este stânca vremurilor, restul este întâmplare, omul este la discreția timpurilor năvalnice, nu înțelege, nu controlează fenomenul, este sub vremuri, umil și prins în colții destinului. Grădina este de importantă pentru fiecare familie.

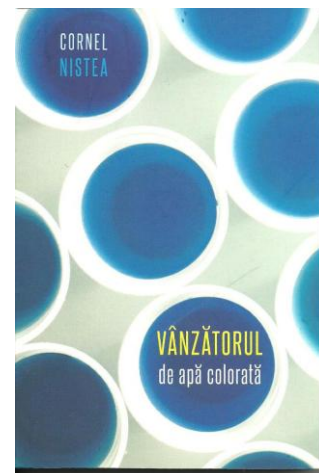
În nuvela *Genetică*, un medic este prins în jocul sorții, el nu se poate vindeca pe sine, e ceva mai presus de puterile sale. Știința are dovezi exacte, iubirea fură imaginile pe care personajul principal le credea reale. Tâlcul povestirii bate foarte departe, în codul genetic, acolo sunt puse informațiile despre lume, implacabil, dur, fără ieșire în/din istorie.

Unele nuvele, prin densitatea narațiunii se apropie de tensiunea unui roman, sunt texte profunde, personaje, epoci, ritualuri, sfinți și barbari... Parabole, simboluri, omisiuni, umor discret, parfumat de fructele lirismului, planuri paralele, sinergia ritualului... O tehnică demnă de un prozator cu talent, solid, stăpân pe mijloacele sale, lăsând cititorului o aparentă libertate de gândire, apoi îl prinde în valul istoriei. El își datează textele, le fixează locul, e preocupat de rigoarea inspirației, povestirile fac parte din viața sa, cu metalimbajul necesar.

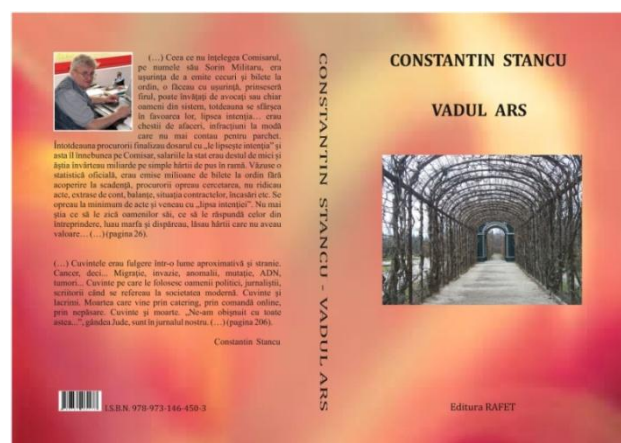
Titu Popescu notează despre autor: „Cornel Nistea acoperă cu un stil intelectual clar suprafața optimă a povestirii, știind să nu ducă tehnicile insinuării până la răbufnirea în purul imaginar. Prozele lui sunt autobiografice, dar implicarea lor politică le poate face biografice pentru oricine” (Cornel Nistea în *Opinii critice*, Cluj-Napoca: Editura Casa Cărții de Știință, 2014, p.49).

Cornel Nistea reține în *Profețiile Pytiei*: „Totul se petrecuse ca-un vis și-am întins mâna să văd dacă mai era acolo. Nu mai era. Să fi fost femeia aceea frumoasă doar în dorința mea, în visul meu?, mă întrebam mereu” (p.6).

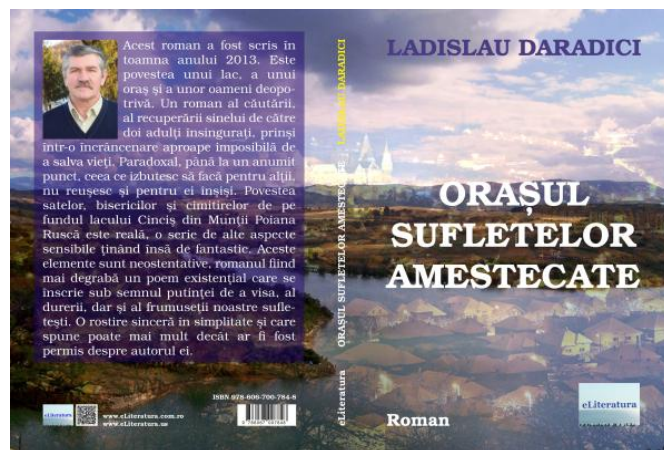
Prin aceste cuvinte exacte, prozatorul își stabilește limitele textelor sale. Urmărește apoi linia, drumul, căldura urcă prin ființa cititorului până schimbă planurile și miracolele... De la apa colorată la rigoarea codului genetic, de la Pytia la femeia iubită, de la moarte la viață, de la absolut la ridicol...

APARIȚII EDITORIALE

Constantin Stancu – *Vadul ars*, roman

Ladislau Daradici – *Orașul sufletelor amestecate*

Gheorghe GRÜN

Europa de azi....

Nașterea Europei Unite *

A fost nevoie de multe secole până când Europa a căpătat înfățișarea sa de astăzi. S-au purtat lupte crâncene între națiuni, între state, între religii, cu sacrificii umane de zeci de milioane de oameni până când, în fine, spre mijlocul secolului XX, Europa s-a liniștit și a ajuns la concluzia că este mai bine să se unească și să colaboreze pentru crearea unui spațiu al păcii, al dezvoltării și al libertăților individuale și colective.

Istoric vorbind, în tot timpul Evului Mediu, apoi al Epocii Moderne și contemporane, au existat conflicte quasi-permanente pentru putere, dominație și teritorii, între statele naționale. Dacă până prin secolul XVIII ideea însăși de „națiune” nu era conturată precis iar statele „importau” domnitori și regi de orice nație ar fi fost ei, cu condiția să fie de „os domnesc” (vezi cazul Regelui George I de Hanovra al Angliei, chemat din Germania în 1715, sau al Ungariei, în care românul Iancu de Hunedoara a devenit regent, fiul său fiind ales chiar rege, sau chiar Carol I, rege al României), începând cu secolele XVIII-XIX statele au început să devină „naționale” și adeseori naționaliste. În paralel cu această nouă orientare a țărilor europene, a apărut și s-a răspândit și ideea, (oarecum opusă acesteia), de „Uniune a Europei”. Încă din secolul XIX, au fost voci puternice precum cea a lui Victor Hugo, care doreau o „federalizare” a statelor europene, un fel de „Statele Unite ale Europei”. Astfel, la 21 august 1849, la Congresul internațional de pace de la Paris, în discursul pe care l-a ținut cu acest prilej, Victor Hugo a folosit expresia „Statele Unite ale Europei” (desigur inspirat de Statele Unite ale Americii și, poate, și de scrierile lui Toqueville despre acestea), care a devenit chiar titlul unei reviste scoase în 1867 (în timpul celui de al Doilea Imperiu, sub Napoleon al III-lea). Pe atunci Victor Hugo scria:

„Va veni o zi, în care războiul va părea tot atât de absurd și imposibil între Paris și Londra, între

Petersburg și Berlin, între Viena și Torino, precum ar fi imposibil între Boston și Philadelphia. Va veni o zi în care voi, Franța, voi Rusia, voi Italia, voi Germania, voi toți, națiuni ale continentului, fără a vă pierde calitățile distincte și glorioasa voastră individualitate, vă veți topi strâns într-o unitate superioară și veți constitui fraternitatea europeană. [...]. Nu vor mai fi granițe, vame și taxe; liberul schimb; fluxul și refluxul gigantic de bani și mărfuri, industria și comerțul multiplicat de 20 de ori ! [...]. O monedă continentală, cu o dublă bază, metalică și fiduciară, care se sprijină pe capitalul întregii Europe și având drept motor activitatea liberă a două sute de milioane de oameni, această monedă, unică, ar înlocui și ar absorbi toate varietățile absurde de monede de astăzi, efigii de prinți, figuri de mizerie”. Idei liberale, idei novatoare, reluate peste un secol. După cum constatăm din acest fragment, Victor Hugo a subliniat dublul aspect, contradictoriu (fără să propună însă o soluție), al statelor care urmau să devină membre ale acestei Uniuni : pe de o parte urmau să se integreze în Europa unită, sub același drapel, cu o monedă unică, o politică comercială și financiară comune, iar pe de altă parte urma ca fiecare stat să își mențină „calitățile distincte și glorioasa [...] individualitate”.

La scurtă vreme după lansarea generoasei idei de pace continentală, Europa a fost a „n”-a oară supusă unei avalanșe de conflicte tot mai sângeroase : războiul Crimeii (1853 – 1856. Rusia contra Franța, Regatul Unit, Imperiul otoman și regatul Sardiniei), războiul franco – austriac (1859, în care armata franco-piemonteză a luptat împotriva Austriei și, în final, a obținut alipirea Lombardiei la Regatul Sardiniei, constituind baza Regatului italian), războiul franco-prusac (1870), războiul ruso-turc din 1877-1878 (Turcia contra Rusia, România, Serbia și Muntenegro), războaiele Balcanice (1912 – 1914 dintre România, Bulgaria, Serbia, Grecia și Muntenegro), urmate la scurtă vreme de primul război mondial, apoi de cel de al doilea război mondial, adevărate explozii ale naționalismelor, dar și ale rasismului, intoleranței, inumanului, încălcării tuturor principiilor umaniste și convențiilor internaționale, cu un număr tot mai mare de victime militare și civile.

Deși ideea Federației Europene a fost relansată după primul război mondial de către Woodrow Wilson, președintele SUA (1913-1921), care dorea să creeze un nou sistem internațional în locul celui tradițional european (considerat instrument al egoismelor marilor puteri europene și factor esențial în declanșarea conflictului din 1914), statele-naționale dominante (în special Franța și Marea Britanie) și-au impus condițiile de umilire și de anihilare economică și militară a

Germaniei, ceea ce a dus, implacabil, spre declanșarea celui de al doilea conflict mondial. Abia în 1950, Robert Schumann, ministru al Afacerilor Externe al Franței, a declarat într-o conferință de presă, necesitatea de a se pune în comun producția de cărbune și de oțel ale Franței și Germaniei, în cadrul unei organizații deschise și către alte state europene. Acest prim pas a fost urmat de alții, cum ar fi crearea „Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului” (*Belgia, Luxemburg, Olanda, Italia, Franța și Germania*). În 1957 se semnează două noi tratate, privind constituirea Comunității Economice Europene (*piața comună europeană*) și Euratom. Acest embrion european a evoluat pas cu pas, iar în 1992 a fost semnat tratatul de la Maastricht care a creat, în fine, Uniunea Europeană ! În momentul constituirii ei, s-a propus conceperea unei constituții europene. Atunci Papa Ioan Paul al II-lea a propus (29 iunie 2003 „*Ecclesia in Europa*”) ca în preambulul Constituției să fie menționată moștenirea iudeo-creștină a continentului. Propunerea a fost sprijinită de Italia, Spania, Polonia, Germania, Danemarca și Olanda, dar a fost respinsă de statele laice sub conducerea Franței, care susțineau că religia ține de sfera privată și nu trebuie să apară în domeniul politic sau instituțional. În momentul supunerii la vot prin referendum, Constituția europeană a fost respinsă de mai multe state.

Cu timpul, Uniunea a crescut, atrăgând în sânul ei tot mai multe state, astfel încât de la primele 6 state care au format CECO în 1950, s-a ajuns la 28 la finele lui 2015. Cu aceasta însă, nu s-a rezolvat nici acum dilema privind soluția optimă:

- Uniunea să fie o uniune de state naționale suverane, sau
- să devină o federație supra-națională, cu delegări importante de suveranitate către „guvernul federal”.

În prezent, Uniunea oscilează între aceste două tendințe : de state „naționale” (naționaliste?) care țin excesiv la suveranitatea și independența lor, ca Polonia, Ungaria, Marea Britanie, și state care militează pentru delegarea de atribuții către Comisa Europeană, ca guvern central al „Federației”. În prezent, situația este confuză, iar Consiliul European nu este capabil să decidă în ce direcție se va îndrepta. Acest aspect împiedică emergența unei poziții comune în multe problemele interne, dar mai ales internaționale cu care Europa este confruntată (*în primul rând chestiunea valului actual de migrație*).

De foarte multă vreme Europa a fost un teritoriu al migrațiilor și al imigrației. Dat fiind nivelul înalt de trai din Europa (occidentală) ea a acționat ca un magnet asupra populațiilor sărace din Estul Europei și din restul lumii, în special din Asia și

Africa. Această atracție a fost încurajată în anii 1950-60 de către politica de repopulare și de dezvoltare industrială a Franței, Germaniei și Marii Britanii. În perioada imediat următoare războiului mondial, a apărut o nevoie imensă de locuințe, de bunuri de consum, perioada denumită în Franța a „celor 30 de ani glorioși” (*les trente glorieuses*). În opoziție cu politica economică japoneză, Europa a ales să importe forță de muncă ieftină, care să acopere nevoile industriei. Însă pentru ca acești muncitori, în marea lor majoritate slab sau de loc calificați, să poată produce eficient, au fost obligați să păstreze mijloace de producție simple, la nivelul forței de muncă. În același timp Japonia a ales să își trimită proprii muncitori la universități și să facă din ei ingineri, inaugurând astfel era automatizării și robotizării în industrie. Ca urmare a acestei decizii eronate, Europa a rămas, din punct de vedere tehnic și industrial, în urma Japoniei și a USA, întârziere pe care a reușit să o recupereze doar în ultimele două decenii. Însă a rămas cu un număr imens de imigranți non-europeni, majoritatea lor fiind de religie musulmană. Aceștia au venit în anii '50-'60 ca „muncitori-oaspeți” care, după încheierea contractelor lor de muncă ar fi trebuit să plece înapoi. Însă în anul 1976, Președintele Franței, Valery Giscard d'Estaing a emis un decret prin care acești „oaspeți temporari”, primeau dreptul de a rămâne permanent, ba chiar să își aducă și familiile. Astfel, familiile Nord-Africane sau turcești fiind foarte numeroase, au sosit pe continent sute de mii de noi imigranți. De asemenea, întrucât numărul de copii al familiilor de imigranți fiind mult mai mare decât cel tradițional din țările europene, în anii următori, comunitatea imigranților a crescut foarte mult numeric.

Europa care a luptat timp de o mie de ani împotriva invaziilor musulmane atât în Estul cât și în Vestul ei, acum s-a supus de bunăvoie acestei „invazii” pașnice și industriose. Franța, cea fidelă tradițiilor revoluționare, egalitariste și comunizante, a cazat valul de imigranți în cartiere de blocuri (*de la care comunismul a luat modelul*) în care a creat adevărate ghetouri comunitare, suburbii (*sub-orașe*) de indivizi grupați după religie și origine (*cartiere întregi de algerieni, marocani, tunisieni, africani, etc.*). Un fenomen oarecum similar, deși ceva mai atenuat, s-a produs și în Germania și în celelalte state vest-europene. În momentul în care comunitățile alogene (*fără conotație peiorativă, doar altele decât populația indigenă*) a ajuns la un procent suficient de mare pentru a conta electoral, acestea au început a solicita și adeseori chiar impune anumite condiții specifice regulilor lor religioase, foarte diferite de standardele locale. Europa a început să devină „multi-culturală”. Despre acest „multiculturalism” s-a vorbit mult și multe speranțe au fost legate de el. Însă, începând

cu 2015, Mare Britanie, apoi Germania și nu în ultimul rând Franța, au declarat oficial că multiculturalismul este un eșec.

În condițiile conflictelor ivite ca urmare a „primăverilor arabe” și, în special, al celui din Siria și Irak, de pe la mijlocul anului 2015, Europa a fost supusă unui val de refugiați din Orientul Mijlociu și din Africa de Nord (Irak, Siria, Libia, Afganistan, Somalia, Sudan, etc.). „Tsunami-ul” declanșat de oamenii care încercau să își salveze viața a profitat și multora, din țări vecine lor, care căutau o viață mai ușoară (migranții economici) și chiar și unora care încercau să exporte „jihadul” (*războiul sfânt*) și să lupte împotriva „kufarilor” (*necredincioșilor*) din Europa. Astfel continentul a fost confruntat cu val nemaîntâlnit de migranți (peste 1,2 milioane numai în 2015) și care nu pare să scadă nici în 2016. În această încercare la care a fost supusă Uniunea, s-a văzut cel mai clar efectul lipsei unei poziții comune, clare a statelor Uniunii, fiecare țară luând măsuri individuale și egoiste de blocare a fluxului de refugiați, de construire de garduri la granițe, de renunțare (*temporară*) la libera circulație a mărfurilor și persoanelor (Schengen).

În fine, pe lângă imensa problemă logistică de găzduire, hrănire, căutarea de locuri de muncă pentru noii imigranți (*și a costurilor aferente lor*), este pusă sub semnul întrebării însăși păstrarea identității europene. În fața valului de imigrație musulmană, în scurtă vreme se va pune problema renunțării la multe dintre tradițiile, cutumele specifice Europei, la camuflarea unor evenimente istorice care ar putea jigni sensibilitățile noilor europeni.

În mod paradoxal, primele generații de imigranți nu doreau decât să se integreze în societatea europeană, să fie chiar asimilate pentru a putea să se simtă acasă în noua lor patrie. Abia a doua și a treia generație născută în Europa și-a pus din nou, în mod radical, problema identitară. Ei nu puteau (*sau refuzau*) să se identifice cu civilizația europeană, cu tradițiile, cu istoria ei (*adeseori în conflict cu tradițiile islamice*) astfel că au reînceput să poarte hainele tradiționale din țările lor de origine africană, să respecte riguros regulile religiei musulmane, să solicite și să impună respectarea tradițiilor lor de către societatea în care ar fi trebuit să se integreze.

Oamenii politici, grijulii cu „corectitudinea politică”, au încetat să mai vorbească de „asimilarea” imigranților, trecând la „integrarea” lor, iar mai nou vorbind despre „incluziunea” acestora, „tale-quala” în societățile gazdă. Din păcate, indiferent de cuvântul utilizat, se pare că este foarte greu de realizat co-existența paralelă pașnică, în bună înțelegere și colaborare a celor două civilizații (*iudeo-creștină și musulmană*) în cadrul unei singure și aceleași societăți. (*De menționat că în*

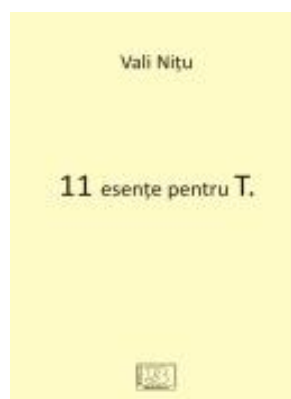
anul 2015 Japonia a acceptat primirea a 29 de imigranți, 99% din cereri fiind refuzate iar solicitanții neacceptați fiind returnați în țările lor de origine).

În fața crizei identitare și de imigrație, în multe dintre țările Uniunii Europene apare o poziție eurosceptică tot mai răspândită, unele dintre state chiar punând problema retragerii din Uniune (*Mare Britanie va organiza un referendum în acest sens în cursul anului 2016*). Din păcate, mulți cetățeni europeni nu înțeleg că fiecare stat în parte va fi mult prea slab să facă față noilor provocări. Izolarea lor nu va face decât să apară din nou acuzații reciproce, tensiuni intra-europene și să se exacerbeze din nou tendințele naționaliste mocnite, ascunse de o vreme dar niciodată stinse. Singura ieșire onorabilă din aceste momente dificile ar putea fi doar prin unirea și mai strânsă a Europei, căutarea și găsirea rapidă a unei soluții comune și realiste, care să renunțe la viziunile angelice ale unui multi-culturalism neacceptat, în primul rând, de către reprezentanții unor religii musulmane tot mai radicalizate.

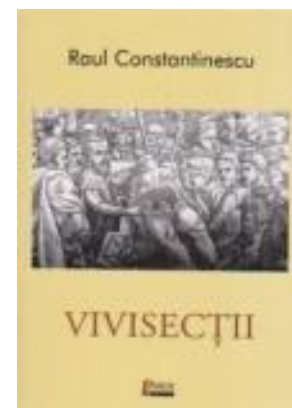
Dar aceasta este problema zilei de mâine, care se va pune după gestionarea cvadruplei crize actuale : economice, politice, demografice și identitare.

**Acest articol face parte dintr-o serie de trei articole despre Europa de ieri, de azi și de mâine.*

APARIȚII EDITORIALE

Vali Nițu – 11 esențe pentru T

Raul Constantinescu - Vivisecții

Violeta DEMINESCU

primăvară cu fluture alb

și uite cum ne intersectăm
așa ca din întâmplare pe șosea
și chiar e-o întâmplare
mașinii mele negre nu-i mai deraiază inima
înspre parbrizul mașinii-tale-negre-cadou-de-nuntă
i-am reglat unghiul de fugă al uitării

ai fi putut saluta
cum ai luptat în turnir pentru mine într-o altă viață
aș fi putut ridica mâna așa ca un drapel în bernă
dar tu știi că nu mai am de ce să șterg ochii
fluturilor albi
au părăsit demult doliul
și scriu poezia asta
pe drumul cenușiu dintre cele două orașe
mi-aș dori să fie caldă ca o felie de pâine cu unt și
miere
lângă ceașca de ceai aromat când nu știi că
urmează execuția
e doar un reply al tăcerii întinse ca o față de masă
pentru ultimul mic dejun împreună

de după deal cimitirul se repede înspre mine
ca un câmp cu ghiocei uriași
maledetta primavera
strigă din toți plămânii radioului loretta goggi
și soarele se însănătoșește brusc

Marian HOTCA

mâzgă 1

nu mai vreau să diger sensul existenței
adorm în ultima tăcere a ceasului
și totul pare mai confortabil -
o paradigmă cu semafoare ce au numai lumină
verde
într-o geană schizofrenică atârnă realitatea
învechită și plictisitoare
acum regretele stau cumiți aproape nefiind
la coada ochiului închis
fără nostalgii orgolii lacrimi
și alte umpluturi sentimentale
ce trădează mintea înghesuită
în mâzga noastră cea de toate zilele

mâzgă 2

mâzga noastră cea de toate zilele
neuroni batracieni descifrând
în gropi cu materie cenușie
aceeași agitație brawniană
a existenței insalubre

un vis eclectic taie în două mijlocul zilei
să expună borfașilor de pe stradă
că migala și gloria sunt deja elemente demodate
aparținând unui faust dublu distilat în ratare

Nina CORDUNEANU

Pseudoiubire

Venea tocmai
De la mama dracului
Călăreț pe-un Incitatus
Un călăreț fermecător...
A fost coup de foudre...
Vedeam în privirea lui
Că îmi construise deja
Un divorț cu vânătăi,
Da' eu tot l-am vrut
De bărbat...
Certificatul de naștere
Al certificatului de căsătorie
Era deja un fapt...
În viața lui, îmi spunea,
Existaseră numai femei tranzitorii,
Adică nesoațe,
De-ale fără patalama...
Eu m-am ambalat mecanic
Și i-am dat...
I-am dat...
Ei, ce?
I-am dat și gata...
El... patalamaua...
Quid pro quo...
Haideți, nu fiți filistini,
Și voi ați simțit
Frisonul erotic față de o delicioasă caiafă...
Ce mai vocabula-vocabula,
Mi-a lăsat și-o amintire:
Urmele copitelor incitatusiene
În partea dorsală...

Tratament confidențial

Domnule doctor, i-am spus,
Poema mea
S-a îmbolnăvit de inimă...
Ascultați-o cum bate
Neîntrerupt din copite...
Am adus-o până aici
De căpăstru,
Hamurile de flori s-au rupt,
Din potcoavele-i de argint
Au căzut cuișoarele aromate...

Descheiați-vă poema la nasturi,
Doamnă,
Mi-a răspuns.
L-am ascultat.
Ce era să fac?
Și-a aplecat asupra mea
Privirea arzătoare
Și-am simțit stetoscopul
Rece
Pe poema mea bolnavă...
E adevărat, s-a minunat el,
Poema dumneavoastră suferă...
De neliniști primordiale.
Doamnă,
Leacul e-n ochii mei, doamnă...
Eu l-am privit adânc...
Și i-am pus
Blând
Căpăstrul...

Poeții nu dorm niciodată

Poetu-i însetatul nopții, insomniacul blestemat
Să-și plimbe-n lanț singurătatea, cu luna plină-
mbrățișat.

Poeții nu dorm niciodată, trudesce pe vaste sincronii,
Poeții tac, dar și-n tăcere suspină-n criptici simfonii.

Poeții-s lespezi de granit, mărturisind nemuritor,
Mai singuri decât Dumnezeu, sinucigași în versul lor.

Poetu-i astrul ce răsare din praf de stele risipit
În naufragiul Eminenței, cu devenirea logodit.

Poetu-i demon, dar sublim, e anemonă și vampir,
E înfocare și leșin, durere, moarte și delir.

Poetu-i miere și e fiere, orgoliu putred și furie,
Încrâncenare, mărturie, flacără vie, bucurie.

Poetul minte și dezmente, preface în talent minciuna,
În subterfugii se ascunde, purtându-și triumfal cununa.

Poetu-ncântă și descântă, cu pana înmuată-n sânge
Și, răstignind pe cruce versul, cu lira în poemu-i plânge.

Poeții mor, tânjesc și ard în steaua gândului curat,
Scriu epitafe de amor, când dulcea muză i-a-nșelat.

Poetu-i amorezul nopții, poetul nu face amor
Decât pe-altarul poeziei, cutremurat de propriul dor.

Poetu-i sclavul unor patimi înăbușite-n propriul har,
Îmblânzitor de slove stranii, de inimi candido tâlhar.

Poetu-mparte ades iluzii și vinde-amoruri trecătoare,
Minte măreț și cu ardoare. Poetul nu ucide. Doare.

Daniela SORIAN

Copacii erau umbre și păsările

Copacii erau umbre și păsările
nu își mai găseau locul.

Apele cădeau în mări de lut neodihnit, cernut,
ca să recrească-n munți de la-nceput.

Orb, ochiul meu din frunte, sorb de durere,
lovea în jur cu funiile-i de lacrimi în cădere...

Ploua cu sămburi, era iarăși primăvară
și numai florile mai aveau privirile limpezi și bune.

Se presupune, iubire, că nimic nu ar mai fi acum
al meu, fără de tine, nimic,
nimic nu ar mai răsări și n-ar râvni la nume
fără de tine,
fără de tine!

Iar eu ruptă din infinit

Iar eu ruptă din infinit
mă cufundam
în dulcele abis al acestui ocean
numit viață,
numit tristețe,
numit frumusețe
sau nenumit...

M-am întors de atâtea ori în mine însămi
până când nu m-am mai găsit!

Pesemne mă contopisem
la pragul sufletelor vizibile
cu poarta, cu lumina, cu soarta...

Mi-e soare

mi-e duminică de copii,
mi-e frunză de arbori și rouă de dimineață,
de respirația ta dulce mărunțind aerul, mi-e viață,
mi-e soare de mâinile tale mângâietoare
și de buzele plutitoare pe apele surâsului,
izvor susurător îmi e de ochiul viu al visului,
mi-e încă mare de privirile în depărtate, de muguri
mi-e o primă noapte-n doi de Mai,
de păsările-n zbor mi-e iar iubire;

stai fericire îngerească,
cu gura ta încă arzândă pe a mea
mai hai, înc-un sărut în iarba verde

mai stai un funigel legat de-o stea!

Melcul

mă rostogolesc cu melcul nopții
până la tine
dar
nu te mai găsesc acasă.

nu mai am pleoape,
nu mai am strigăt.

am doar neliniștea vastă a mării
și mâinile ei sărate care mă înșfacă
și mă dizolvă pe îndelete
în abisul moale al
aceleiași singurătăți

Ioana

Am sărutat de pe masa rotundă
sabia care nu taie
cercul de undă,
zâmbetul de gură
iubirea de făptură!

Am atins-o
cu buze mele de tină, de lumină,
cu buzele de sărbătoare, de plăcere
cu buzele-ncrustate cu rodii transparente de durere!
Am sărutat tăișul ei
cu trandafirii înspinați ai sărutării mele
așa cum Ioana D'Arc îi săruta mânerul
în formă de cruce la fiecare răscruce.

Si mă rugam, cum se ruga și ea:
"Dă-mi Doamne curățenie și putere
dar, mai presus de toate
dă-mi după fiecare zi de moarte
o-nviere!"

Ferestre

tu mă luminezi,
prietene
așa cum cireșii
aburesc ferestrele nopții.

tu mă înalți până dincolo de
necunoscutul din mine,
până dincolo de
prea-cunoscutul din tine,
peste granițele pasiunii.

tu mă descoperi
așa cum marea descoperă
câte o scoică albă

și mă cânti pe harpa aceasta
în formă de aripă frântă
până când simți că mi-am luat zborul.
acum înțeleg rostul ferestrelor.

Cornelia FILIP

alteritate. între viu și iconic

teama de suferință a căscat o prăpastie uriașă
și-a rostuit-o definitiv în ea, de jur împrejur
teama creștea
o beznă roșiatică întoarsă brusc
înveșmânta în ceară ora secționată, suspendată

cu degete subțiri și albe
Siana Sara pipăia un mănunchi de licheni
crescuți sub fereastra salonului de spital
avea un chip inexpresiv, părea că nu ar ști nimic
și nu ar avea nicio afinitate
cu durerea atroce a muribundeii
începuse un joc crud, zi de zi,
„îți dau șizeci de minute din numărul meu variabil
îmi dai un miligram de viață fără durere pentru ea”
joc extenuant și acum căuta ceva, un punct
pe care să-și sprijine fruntea

avea sufletul încovoiat sub semne de-ntrebare
nici un răspuns, nici o explicație, nici o speranță
peste gânduri dense, nedescifrate
trona o tăcere ascuțită
ca un vârful de lance, inventase alt joc
„a fost sau n-a fost”
cu mâini tremurânde aranja tuberoze
într-un vas translucid de porțelan

primele licăriri ale zorilor, miros înfundat de formol
și-o tăcere asurzitoare lângă sicriu
Siana este Sara. Sara este Siana
moartea este odihna în Dumnezeu, odihna
pe care o căutase Siana Sara, și chipul tăcerii perfecte

restul e destin: un suflet obosit
în care admirația se amestecă
asincronic cu teama pentru viața
ce năzuiește încă în ea
înmugurește-o nouă zi
și-un porumbel se-nfruptă cu nesaț din albastru-i diurn

mă-ntorc la timp

ar fi trebuit să reconfigurez dragostea,
să-nțelegi că ea nu-i un simplu joc.
a fost un sacrilegiu să pătrunzi în inima mea,
să nu ceri voie
dar se-ntâmplă să greșești când iubești

ca un copil speriat, ascuns în întuneric,
am strigat te iubesc
nu pleca, vino cu mine departe
să culegem ierburi sălbatice și sunetul crud
pe lumină
să le așezăm la temelie
și-n răcoarea nopții din miresme vom zidi un templu
vom descoperi legătura dragostei când se frânge
zvârcolirea sângelui
și puterea ei când doare

ar fi trebuit să reconfigurez dragostea,
să revin prudent în lumea mea
distant, pe alte tărâmurii și-ar fi trebuit
să reconstitui dragostea ca pe-un mit
și dorințe latente, rătăcite sub nopți fosforescente
izbăvite de păcat

în această parte de tărâm
bate un vânt rece irațional și-i o sihăstrie flămândă

ar fi mai potrivit
să mă-ntorc la timp, sub aripa lui întârziată
să evoc acest vis ca pe-o rană, și ar trebui
să reconfigurez o dragoste apoteotică,
s-o închid ermetic
așa, ca (pe) o amânare întârziată

o coală imensă și spaima

luneta inimii îmi îngăduie să văd
ce ochii refuză să vadă într-o lume ciudat-colorată,
zgomotoasă, înghesuită pentru învinși, necunoscuți
și fremătări întunecate

în ultima noastră dispută, altfel fascinantă,
prea multe răspunsuri academice, teologice,
tu ești atoateștiutor, te întreb
până unde să te retragi,
să nu vezi mâna întinsă la colț de stradă
și respinsă,
copiii ignorați și triști,
bătrâni singuratici aliniați pe drumuri sterpe
cu bilet dus - întors
eventual în amintirea legăturii de sânge
și câte ezitări încrustate-n memorie, pe piele,
când un orb sau un invalid în cărucior
te încurcă la mers
cât curaj să intri într-o cameră sinistrală
să vorbești despre temeri, despre boli
să deschizi o breșă în suflet când știi
că lumea din afara zidurilor s-a închis demult

am îmbrăcat veșminte de culoare deschisă
voi schița pe o coală imensă
oase sterile, zăbrele,
resemnarea arcuită pe tâmpla lor dreaptă
și privirile împietrite în gol
cât tuș îmi trebuie?
mă cuprinde spaima

Viviana MILIVOIEVICI

Albastru-Infinit...

Cu fiecare clipă
care trece
ne apropiem
de marele
Albastru-Infinit...
Îmbrățișăm
gândurile
și le prefacem
în dimineți
eterne
renăscute
în spirit...

Praf de stele...

Printre fire de nisip aurii
ca razele de soare
ne țesem visuri
cu praf de stele...

Credem în ele
și alunecăm spre-un apus
în liniștea nopții
ce ne-a adus
un ultim gând sedus
de speranță...

Supraviețuire...

Drumul prin întuneric
pe cărările întortocheate
ale unui tărâm al extazului
se reflectă...
În Oglinda Universului Albastru
supraviețuim
ca ființe fantomatice
într-un tremur dulce
al păcatului ancestral...

Noi...

Purtăm pe tălpi
urmele pașilor
strămoșilor...
Învingem șoaptele
care ne-alungă-n trecut
cu fiecare zi în care
ne-ndreptăm spre
casa din soare,
din străfundul ființei
urmașilor...

Mântuire...

Printre ploi revărsate
peste ochii timizi
regăsim un ecou
cu rezonanțe-argintii
ce umple spațiul gol
din noi,
îmbrăcând cuvintele
cu sunete spre nesfârșit...
spre lumină...

Contemplăm în vremea uitării
ora veșniciei
ce ne-aduce mântuirea...

Trecut...

Mă deșteaptă din stradă
un plâns divin
legănat în cântec de
clopote surde...
Pe fereastră se preling
străluciri tot mai plâpânde -
e un cer senin -
iar în jur se surpă
alte urme ale trecutului...
nu se mai văd locurile
unde m-am jucat
sub lună, cândva,...

Ce priveliște!

E doar o amintire
a unui pământ
dezvelit de veșminte!...

Dorin-Gabriel MUREȘAN

Nu e nevoie de vindecare

Despre problema răului în lume s-a dezbătut în fel și chip de-a lungul istoriei. Concepția general acceptată în creștinism este cea potrivit căreia răul este o pervertire a binelui, o inversare a lui (un fel de bine cu minus), rezultanta separării omului de Dumnezeu. Răul, în această perspectivă, nu poate fi așezat pe talgerul aceleiași balanțe cu binele, întrucât el nu se prezintă ca realitate de sine stătătoare, independentă, cum e binele, ci ca absență a acestuia. De fapt, răul pentru creștini este doar păcatul, căci relativitatea ființei umane (slăbiciunea sau defectele ei) nu-i poate fi imputată acesteia decât pornind de la căderea primară, consecință a păcatului primordial. Cu ce sunt eu de vină că sunt rău? Oricum am aborda problema răului, în ceea ce ne privește, suntem obligați să apelăm la ontologia păcatului, la existența lui ca substanță, ca realitate care ne-a afectat și infectat iremediabil, devenind parte constitutivă din substanța noastră. Este, nu-i așa, o definiție a condiției umane pe care o înfățișează, cu intensitate, apostolul Pavel în primele capitole din epistola lui către Romani. Pe scurt, răul este un bine pervertit de păcat, sau o consecință a păcatului. Îmi este imposibil să spun că răul moral este păcatul, întrucât răul moral există teoretic și fără păcat. Bunăoară, ideea de minciună există și fără a minți, ca o răstălmăcire teoretică a adevărului. Abia când mințim de facto putem vorbi de un păcat, adică de ceva care a prins substanță și care începe să trăiască independent de voința noastră, acuzându-ne. Cert este că păcatul rămâne o realitate a cărei sursă suntem noi în măsura în care îl comitem. Și, oricât de buni ne-am crede, o facem, fără doar și poate. Răul moral nu trăiește decât atunci când devine păcat, deci atunci când, voluntar, îi dăm naștere. Acest păcat se folosește de faptul că e păcat spre a ne acuza. Se folosește de bine pentru a prinde substanță

sau viață și ne condamnă la moarte. Ontologia păcatului este, iată, întemeiată pe ontologia binelui. Un cerc vicios care ne arată că doar binele există cu-adevărat, că doar binele este sursa vieții, moartea nefiind altceva decât negarea ei. Sunt frumos, fraților, nu? Frumusețea mea fizică e folosită de pofta din mine pentru a ațâța păcatul. Venind din altă parte, din perspectiva Celui care ne-a creat, ideea de rău are legătură (sau trebuie să aibă vreo legătură) cu planul lui de răscumpărare. Dacă primul om a activat păcatul, dându-i libertatea de a se manifesta în lume sub forma unui rău văzut ca separare de Dumnezeu, planul de răscumpărare trebuie să țină cont de această ontologie contradictorie a păcatului. Astfel, răul fizic este consecință răului moral în măsura în care este el comis. Dar dacă, bunăoară, un om se naște incapabil în a-l comite, rezultă atunci că acest rău fizic are legătură nu neapărat cu păcatul din condiția umană a celui care i-ar putea da naștere, ci mai degrabă cu planul de neînțeles pe care îl are Dumnezeu cu acesta. Mă gândesc automat aici și la miracole, o problemă ardentă care mi-a dat târcoale din clipa în care m-am convertit. Oricum miracol vine în contra principiilor creației ex nihilo. Bunăoară, întârzierea soarelui pe cer din Iosua contrazice chiar cuvintele lui Dumnezeu exprimate de Ieremia: așa cum legământul meu... Ceea ce iese în evidență aici e faptul că, dincolo de spectacolul oricărui miracol, planul lui Dumnezeu, din pricina caracterului Lui, a credincioșiei sau loialității față de cuvântul Lui, este mai presus de legile pur fizice pe care le-a dat. Miracolul este astfel justificabil în măsura în care nu contravine planului lui Dumnezeu, ci, dimpotrivă, îl slujește. Ar sluji la ceva faptul că eu, diagnosticat cu cancer, sunt vindecat? Dacă sunt vindecat, înseamnă că planul lui Dumnezeu cuprinde această vindecare iar ceea ce urmează, istoric vorbind, ține de vindecarea mea. De ce, se vor întreba unii, boli precum autismul sau retardul mental nu au fost niciodată vindecate? Dați-mi voie să vă spun ce cred în această privință, apelând la raționamentul de mai sus. Pentru că, încă de la nașterea subiectului afectat, Dumnezeu își arată planul Său cu privire la acel subiect. Destinul acelei persoane se subordonează bolii ei. Așa cum soarele a trebuit să rămână pe cer, în cartea Iosua, la fel și autistul rămâne autist fiindcă, încă de la nașterea lui, el este parte din planul lui Dumnezeu numai așa cum a fost conceput și s-a născut, nicidecum altfel. Iar acest lucru este nenegociabil.

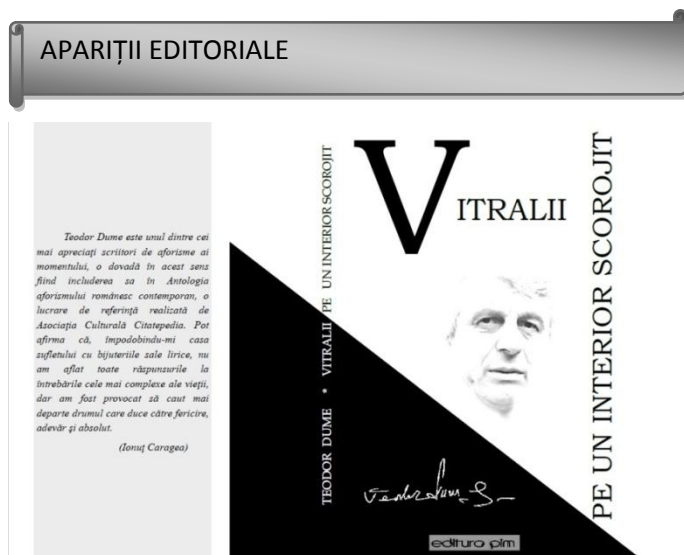
Pentru a limpezi tot ceea ce am spus până acum, fiindcă sunt convins că este destul de complicat, haideți să recapitulăm:

1. Dumnezeu a creat o lume bună... doar bună;

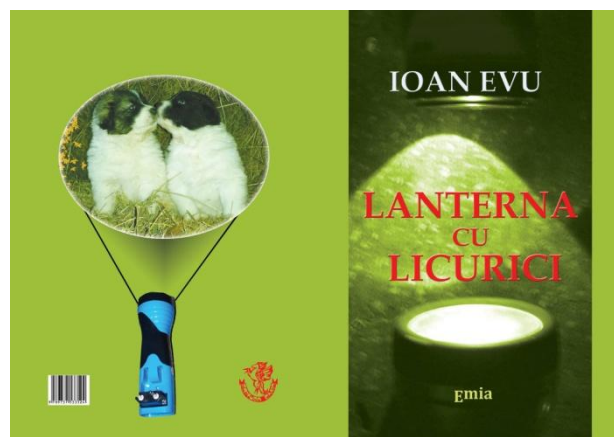
2. O lume bună nu poate exista în afara posibilității de a alege ceva rău;
3. Ideea de a alege rău (fără a alege încă răul) este un rău, dar unul moral, încă necomis. Face parte din ceea ce a numit Dumnezeu ca fiind foarte bun. Atunci când Dumnezeu a creat lumea și a spus că ea e bună, a inclus în ea și posibilitatea alegerii răului (deci răul moral). Dar și această posibilitate de alegere era pentru El ceva foarte bun, câtă vreme ea, posibilitatea, nu devenise realitate. Aici vorbim de un rău moral, care însă nu este un rău real, deci nu are o substanță, nu are o ontologie propriu-zisă. Răul moral este un rău potențial.
4. Omul, prin capacitatea sa de a alege, a identificat răul moral, teoretic contrar binelui, și a ales să-l comită. Abia după ce l-a comis, răul a devenit păcat, iar acest păcat a prins viață, substanță, devenind independent de voința celui care l-a comis prin consecințele lui fizice, consecințe pe care noi le asociem răului fizic. Doar păcatul are o ontologie proprie, una care însă se sprijină sau se întemeiază pe ontologia binelui, fiindcă păcatul se folosește de bine (de Legea divină) așa cum o spune și apostolul Pavel în Romani, capitolul 7, o ontologie vizibilă în sfera fizicului (ca o actualizare perpetuă a păcatului).
5. Răul fizic a fost preluat de Dumnezeu și inserat în planul lui de răscumpărare. Atenție, însă. Planul Lui de răscumpărare este mai important decât starea de rău fizic existentă în lume. Când spunem rău fizic ne referim la toate consecințele păcatului, nu doar la cele ce influențează climatul sau mediul de manifestare a omului, ci și la cele care, ontologic, infectează caracterul creaturii lui Dumnezeu, arătându-se ca rău în ceea ce comite ea. Planul lui Dumnezeu, de a răscumpăra ființa umană, nu mai ține cont de legile fizice pe care El însuși le-a trasat, fiindcă acestea își au o lege proprie, separată complet de ceea ce vrea Dumnezeu să facă. Fiindcă Dumnezeu e Dumnezeu, tot ceea ce a anticipat El rămâne de-realizat, iar planul Lui se pliază pe toate voințele umane care, în calitatea sa de Creator al unei lumi bune, cu oameni ruși din chipul și asemănarea Lui, trebuie să respecte ceea ce El a decis.
6. Și totuși, atunci când e cazul, Dumnezeu se pronunță apăsat (deci fizic) asupra destinului unei persoane pe care trebuie, conform planului Lui, să o integreze într-o

anumită desfășurare de evenimente. Aici văd eu rolul celor care, indiferent cât se vor ruga, nu au cum să se dezlipească (sau să dezlipească pe cineva) de starea fizică pe care au (sau a) primit-o din naștere. Eu vorbeam, de exemplu, despre acei oameni cărora li s-a răpit orice capacitate volitivă, lăsați fiind parcă în voia sorții. Este banal să gândim așa. E ca și cum am considera planul lui Dumnezeu defectuos. E ca și cum am atribui defecte celui care, în fond, este lipsit de defecte. E exact situația aceea în care lutul își acuză olarul.

Astfel ajung la romanul lui Daniel Keyes, Flori pentru Algernon. O carte aparent banală care a incitat creierul meu în așa fel încât am ajuns la o adevărată dialectică bine-rău, cu profunzimi incredibile.

Teodor Dume - Vitralii

Ioan Evu – Lanterna cu licurici

Dumitru HURUBĂ

Agent sub acoperire

Încă nu s-a discutat oficial egalitatea dintre bărbații și femeile Cartierului, însă există unele reguli care sunt respectate cu strictețe în relația dintre sexe, fie pe bază de *vorbă bună*, fie pe bază de *și altele*, unde se încadrează: certuri prelungite, muțenie reciproc avantajoasă, perechi de palme, „*du-te la muică-ta, la neamu tău de culduși – tu-vă rasa-n noroc!*”, sau învinețirea cel puțin a unui ochi cu acompaniament de urlete. Consecința: în ziua următoare, la Bodegă, vine întrebarea:

-Ce-i făcuși, mă, la aia a ta?, că-i auzâi țipetele...

-I-am scăpat vo două dosuri de palmă, că nu vru să mănânce...

-Aha! Așa da, că ș-a mea mai face nazuri din astea...

Din această pricină, doamnele din Cartier, întrunite într-o ședință ultrasecretă, au hotărât în *plen*, după ce chestiunea a fost disecată și dezbătută pe secțiuni la fiecare scară de bloc, să aibă propriul stabiliment-*locație* la Patiseria „Magnolia”, supranumită neoficial „*Vaca Emancipată*”, deoarece în dreapta ei, se află un loc viran, transformat în imaș pentru văcuța unui moldovean adusă tocmai dintr-un sat de lângă Rădăuți.

-Am adus-o, iubiiții mei megieși, a explicat proprietarul, că tari *ghini* să ai un animal pi lângă casă...

Casa fiind un bloc-turn de treisprezece etaje...

-La urma urmei, a filozofat careva, ce mai contează o vacă în plus sau în minus la nivel de Cartier, înțelepciune pentru care a dormit trei nopți în balcon limpezit la minte de către nevastă-sa, o dobrogeancă vânjoasă, în fața căreia, de groază, însuși fostul președinte Traian Băsescu ar fi făcut în pantaloni:

-Vacă-i mă-ta, mă, boule. Trei nopți în balcon – cu pită și sare! Și fără smiorcăieli, că-ți altoiesc vo două sucitoare de te ustură suflețelu și noada... Hai, marș!

Însă, mai trebuie menționat că, în lumea cu porniri și mentalități de mahala, Patiseria „*Vaca emancipată*” este numită și ABC, adică, în traducere liber-libertină: *Academia de Bârfe a Cartierului*.

Ce să-i faci? Peste tot trăiesc oameni și se mai întâmplă incidente și necazuri, cum ar fi și cazul unui „acoperit” pe care amanta l-a expediat în beciul de la subsolul blocului pe motiv că soțul legal și autorizat se afla doar la câțiva stânjeni distanță de intrarea în casa scării:

-Iubițel, stai acolo până-ți spun io, că altfel o mierlim amândoi de la bihoreanu de bărbatu-mi-o... Hai, repejor-repejor!... Uite: încui ușa și iau cheia la mine, ca să stai liniștit... Hai, pa!

-Femeie, i-a zis bărbatu-so intrând pe ușă după câteva minute, terminași mâncarea?

-Păi, nu, fincă mă rupsăi cu treaba...

-Păi, ce făcuși de-azi dimineată?

-Ce! Spălai, măturai, ștersăi prafu...

-O juma dă zi?!

-E! Păi, făcui, omule, și aia, și aia, și aia, și...

Lista s-a terminat când bărbatul impresionat i-a zis:

-Bine, iubito, bine – felicitări! Mâncăm ceva și plecăm la ai mei, la țară, să vorbim pentru porcu de Crăciun. Gata, rapid: îmbrăcarea!...

...Întoarcerea de la țară s-a petrecut după două sau trei zile, astfel că „acoperitul” din subsolul blocului și-a redobândit libertatea de acțiune a treia zi într-un amurg de toamnă târzie, ploios și lapovișat. A tăiat-o peste maidanul de la marginea Cartierului numai în chiloți și cu hainele pe braț, mulțumind lui Dumnezeu că nu se întâmplase mai rău... Când vru să se pituleze după o tufă de boscheți, auzi o voce veselă:

-Oho!, ia uite ce-avem noi acilea: un Adaaaam!... Și Eva? Unde-i doamna Eva?, dacă-mi permiteți o indiscreție.

-Păi, nu-i, n-am, domnu, fincă io tomna apăru dintr-o situație și...

-Da? Cartea de identitate, vă rog...

Era sectoristul...

-Păi, să vă spun...

-Și astea?

-Care?

-Boarfele – de unde le ciordiși?

-Păi...

-Domnu, două chestii: actu de identitate și de unde ai rufăria...

-Sunt hainele mele: pantaloni, tricou, giacă...

-Aha! Și umbli, așa, cu ele pe braț prin Cartier în luna noiembrie... Sau le puseși la uscat?

-Păi... Știți? E o poveste...

-Da, e, cred, da tre să mergem la sediu, s-o depănăm acolo... Și mie-mi plac grozav poveștile... Petre Ispirescu, Frații Grimm, Ion Creangă...

-Andersen, Alecsandri, Dulfu, Caragiale, completă evadatul din subsol, într-un fel de inerție idioată.

-Nenea Iancu? De asta nu știi – mersi! Gata, ne-am verificat cunoștințele și... la drum!

-Păi...

-Domnule, mă omorâși cu *păi-u ăsta!*

Hai!

-Așa, gol?

-Păi, cum? Vrei să rămân fără tine?

Las'că știi io: te-mbraci și-o ștergi, iar io n-am chef să fug după tine, ori să sacrific vreun glonț. Deci, nu, frățâcule! Mergem așa, ca la o plimbare între homosexuali ținându-te de brațul meu – okei? Nu e romantic?

-Păi, e, aprobă *evadatul* simțind nevoia să plângă.

Porniră.

-Domnu polițist, eu nu vreau să vă fac rău...

-Te cred...

-Sunt agent sub acoperire și n-aș vrea să...

-Ce, domnu ciordel? Sub ce? Da cum dracu? Așa, acoperit la pielea goală? Îmi explici și mie cum devine chestia? Că n-oi fi eu înțeleptu-înțelepților, da nici prostu Cartierului. Hai... Vrei să cântăm ceva de-a lu Guță, ori Salam, că mie-mi plac maneluțele de mor, și trece mai repede vremea... Hai: unu..., doi..., trei, și!:

*Ce seară minunată,
Mai spune-mi iubit-o o dată
Mai spune-mi că ești frumoasă,
Și că-mi vei fii mireasă
Și vom avea o fată
Mai spune-mi iubito o dată*

(Versuri de Fuego: „Ce seară minunată”, de la www.versuri.ro, n. d.h.)

-Păi, dom sergent...

-Major!

-Major... Da, ăsta-i d-a lu Fuego...

-Nu contează – maneluță să fie! Cântăm, da?

-Păi, da, da știți cum e cu secretele: secret de stat, secret de serviciu, secret de sentimente...

-Da cântăm, nu divulgăm secrete...

-Nu pot, zău că nu pot – n-am voie...

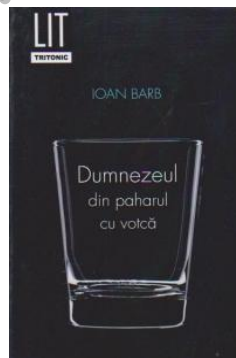
-Am înțeles: nu spui, da scrii! Ok. Te pricepi, adică, te descurci cu scrisu, cu...?

-Sunt jurnalist dă meserie.

-Oho! Să trăiți dom jurnalist! A, așa arată un jurnalist? Bravo! Treceți, vă rog, în față și trap ușurel, că ne prinde miezii nopții. Hai: unu-doi-trei, unu-doi-trei, unu-doi...

(fragment din romanul în pregătire La Bodega „Trei Scheleți”)

APARIȚIE EDITORIALĂ

Ioan BARB:

Dumnezeul din paharul cu votcă

Editura Tritonic

Ioan Barb a avut o evoluție literară mai puțin obișnuită. A debutat editorial cu poezie în 1998, fără a produce vreun ecou semnificativ, pentru a reveni în forță abia peste 12 ani. Între 2010 și 2012 a apărut, la edituri de notorietate, cu cinci cărți de poezie, care l-au consacrat ca poet autentic, introspectiv, cu predilecție pentru evocarea unui trecut resimțit în plan intim ca fabulos, dar fără vreo propensiune de a se integra trendului postmodernist. Ioan Barb face parte dintre scriitorii moderni, dar bine ancorați în tradiție, pe care nu-i interesează trendurile, ci în primul rând propria devenire într-un context sever bulversat de Istoria cu majusculă. Tocmai această imposibilitate de a se detașa de context, de „vremuri”, l-au orientat în cele din urmă în mod firesc și, pentru un observator atent al evoluției sale, previzibil, înspre proză. Debutează astfel în noua ipostază, tot în 2012, cu volumul *Orașul scufundat*, în care proza interferează pe mari porțiuni cu poezia, detaliu definitoriu pentru profilul său artistic de vreme ce îl regăsim și în această nouă culegere de nuclee epice, *Dumnezeul din paharul cu votcă*.

Ioan Barb se pare că are o strategie a desfășurării tematice în continuitatea volumului precedent, perceptibilă în modul cum își urmează bătălia împotriva „uitării ființei” - vorba lui Milan Kundera - în tumultul lumii dezvrăjite de azi, pe frontul salvării de la uitare a ființei unei lumi crepusculare și a unui tărâm împovărat de Istorie și istorii, ființa orașului, a oamenilor săi, a cailor, a copacilor și caselor, ființa sa, la urma urmelor, care din valorile trecutului își trage sevele creatoare.

În mod cert, în prozele scurte ale lui Ioan Barb se poate distinge totodată procesul lent și tainic de configurare a unui nou romancier.

(Radu CIOBANU)

Silviu GUGA

Cabinet de lectură

Poezie: **Fructul din fruct**

În editorialul din numărul trecut al „Algoritmului literar” am menționat printre antologiile de autor bine realizate și necesare și „Fructul din fruct” (apărută la „Princeps multimedia”, Iași) de Constantin Stancu, care cuprinde „vârfurile” din activitatea sa poetică desfășurată între 1988 și 2015. Socotesc că e bine să revin și să ofer câteva detalii despre această antologie, mai ales pentru că autorul ei e insuficient cunoscut în pofida valorii indiscutabile a poeziei sale.

Primul meu contact cu poezia lui Constantin Stancu s-a produs cu mulți ani în urmă, prin 1989, când, întâmplător, în biblioteca unui editor timișorean găsesc mai multe volume liliputane printre care și “Păsările plâng cu aripă”, semnat Constantin Stancu. M-a atras titlul și răsfoind volumul, care, în ciuda dimensiunii sale mici, adăpostea peste o sută de poeme, am descoperit o interesantă definiție a poeziei într-un poem care se numea chiar “Poesia”. Eram preocupat pe atunci de **ars poetica**, de artele poetice ale poezilor români și consideram că mă pot folosi, într-un eventual studiu, de felul în care își închipuie poezia Constantin Stancu. Intre timp, mult mai tenace și mai competent, Nicolae Oprea realizează studiul care pentru mine era doar un vag proiect.

M-a surprins plăcut că pe coperta a patra a antologiei, publicată după aproape trei decenii de la apariția volumului de la editura Helicon din Timișoara, ce reprezenta debutul editorial propriu-zis, am revăzut arta poetică a lui Constantin Stancu, cu ușoare corijări stilistice. Deci reproducând poemul „Poesia”, poetul a vrut să declare că e fidel artei lui poetice în care declara metaforic și fantezist ca „Poesia nu rezistă nămolului din adâncul râului/ precum puietul de pește,/ dansul ei între cuvinte nu se ridică la puterea / peștilor abisali/ care transformă 100% întunericul în lumină./ Poezia, între întuneric echilibru și memorie își caută simetria în mandibulele iluziilor,/ migrând spre o altă viață, din altă zi. Constantin Stancu a rămas credincios

crezului să poetic exprimat acum treizeci de ani și în antologia sa își mărturisește în mod metaforic atașamentul față de poeticile sale închipuiri. Aceste închipuiri îmbracă uneori aspectul parabolei și adeseori înregistrează doza mare a lirismului metafizic pe care îl cultivă dezinvolt poetul.

Titlul, „Fructul din fruct”, foarte inspirat, definește, mai bine zis, explică metaforic opera poetică. Ce poate fi poezia decât un fruct al unui fruct. Procesul de creație e fructul inspirației care face fructul, creația. Altfel spus „fructul din fruct” este procesul creației și rezultatul lui. S-a remarcat de comentarii poeziei lui Constantin Stancu, predilecția pentru poemele tip ars poetica pe care le consider izbânda cea mai importantă a poetului. Aș putea să pun într-o listă foarte multe poeme de acest fel. Fără îndoială pot aminti câteva care evidențiază un poet de calibrul; în afară de poemul citat, mai adaug: „Poetul”, „Poemul cu scribi”, „Taina scribului”, „Alfabet imponderabil”, „Cămașa poetului”, „Poemul se scrie singur”. „Cartea veche din care au fugit oamenii” și „Antimateria pe raftul de sus”, o prefață **suis generis** a acestei antologii. Nu poți să nu admiri un poet care vede cum „cuvintele se țin de mână în mii de cărți” sau care mărturisește că: „Mă prind cu ambele mâini de marginea cuvântului/ și urc spre răsuflarea ta, Doamne...”

Nu trebuie uitat însă că antologia se subintitulează „Adio, ne vedem pe străzile de aur” pentru că Constantin Stancu își completează subtilitățile poetice și ideatice ale poemelor sale prin empatia față de cititor. Acestuia poetul îi dă „întâlnire”, prin poezia, „pe străzile de aur”, pentru a vedea îngerul „chiar în mijlocul orașului,/ printre autovehicule și pietoni transparent”. Aceste „întâlniri” menționează exuberanță, îndoială, bucurie, tristețe și, mai ales, înregistrarea dureroasă a senzațiilor.

Cititorul care citește poemele din antologia „Fructul din fruct” va avea revelația „întâlnirii” cu un poet deosebit care știe să-l exprime și să-l reprezinte ajuns „pe străzile de aur”.

Proză: **Ultimul țăran**

Editura vâlceană „Antim Ivireanu”, coordonată de scriitorul și jurnalistul Ioan Barbu, a promovat, printre alții, și un prozator de mare talent, Constantin Argeșanu, despre care, până la apariția romanului „Ultimul țăran”, nici nu auzisem. În prefața romanului, Ion Soare ne informează despre „antecedentele” prozatorului: volumul de proză scurtă „Blestemul cailor” și romanul în două volume „Spânzurata”, care, ne face prefațatorul să înțelegem, îl așază pe Constantin Argeșanu printre demnii urmași ai lui Marin Preda.

Lectura romanului confirmă aprecierea lui

Ion Soare care-l consideră pe autorul romanului „un cronicar al satului românesc autentic de odinioară”, dar și aprecierea lui George Voicu, care-l numește „un prozator adevărat” care „merită multe laude pentru felul în care a surprins o lume rurală în zbatere continuă”.

Eu apreciez mai mult romanul „Ultimul țăran” nu pentru aspectele sociale ale satului, surprinse veridic de autor, ci pentru revelarea relațiilor sufletești dintre o mamă - rămasă la țară într-un sat plin de amintiri – și fiul ei plecat la oraș, ajuns „domn”, fumător de Kent. Romanul e un frumos, de-a dreptul liric, elogiul adus mamei, o țărăncă simplă, dar înțeleaptă și demnă, care are harul de a povesti întâmplări ale satului de altădată și reușește să-i declanșeze și fiului plăcerea de a depăna amintiri legate de copilăria și tinerețea lui și de a-i menține afectivitatea pentru satul natal.

Prin amintirile mamei și ale fiului mișună oameni de tot felul, buni și răi, personaje interesante demne de un roman. Constantin Argeșanu știe să le „așeze” în structura unui roman și să le implice în așa fel încât realitatea subiectivă să se transforme prin scrisul lui într-o realitate socială fără ca să se piardă emoționalul din evocări. Personajul narator „își redescoperă” cu emoție mama în ultimii ei ani ai vieții. Nostalgia de care e cuprins îl determină indirect să compare lumea satului părăsit cu lumea orașului în care a intrat. Nu trage concluzii pentru că vrea doar să sugereze că, odată cu moartea mamei, satul dispăre pentru el, se stinge și „ultimul țăran” care mai rămăsese în el. O subtilă analiză a psihologiei dezrădăcinatului se realizează în multe pagini ce sunt remarcate de cititor.

Compoziția romanului nu e alambicată, o limpezime a epicului e evidentă și pretenția la o noutate stilistică lipsește. „Ultimul țăran” e un roman „așezat” temeinic și nici nu trebuia să fie altfel când se tratează un asemenea subiect.

Teorie și critică literară: **Geometria discursului narativ**

Despre preocupările lui Adrian Iancu în domeniul naratologiei am mai scris în revista „Familia”, referindu-mă la volumul său precedent, „Personajul interior și arhitectura narativă”. Recent universitarul sibian a publicat o nouă carte, „Geometria discursului narativ”, apărută în 2015, la Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu. Eseurile care compun substanța cărții sunt: „Despre labirintul cunoașterii de sine și mitul fericirii interioare”, „Despre peisajul interior și personajul literar”, „Relieful interior-între construcție și proiecție”, „Ambivalența trăirilor personajului literar” și „Aspecte ale romanului”.

Reperetele teoretice prezentate de autor

converg înspre ideea că „realitatea” și „percepția” lumii interioare sunt rezultate ale eului- conștiință de sine - care însoțesc personajele sau, cu alte cuvinte, rezultatele eului devenit o „implicare”. După chipul și asemănarea persoanei din lumea din afara romanului cel mai adesea este construit și personajul literar din lumea romanului.

În partea teoretică a cărții, autorul pune în evidență ideea că în planul discursului narativ, asistăm la o serie de deplasări, accentuări și inflexiuni productive care își găsesc corespondentul în planul imaginarii, prin cristalizarea interiorității și exteriorității personajului literar „inseparabile și acceptate de către scriitor și cititor”. Relația dintre discurs narativ și coagularea interiorității personajului literar, definită în *Argumentul cărții*, e bine conturată.

Aspectele teoretice ale mecanismului coagulării discursului narativ și al personajului literar sunt creionate în eseul intitulat „Aspecte ale romanului”, dintr-o perspectivă semiotică cu accente pe caracterul sistemic al textului.

Coagularea geometriei discursului narativ formulată prin „teoria polarizării elementelor” (unităților, secvențelor narrative) în jurul unei axe este repetabilă în romanul tradițional. Personajele și discursul narativ constituie elemente polarizate în jurul unui centru tonal care este axa romanului și care determină structura romanică a operei. Registrele sunt multiple, autorul/naratorul pune în valoare toate posibilitățile sale pentru a împlini textul literar, dar aceste multiple posibilități sunt totdeauna convergente către această axă a romanului care servește la împlinirea ideii care stă la baza creației sale. O idee cum este aceea a ascensiunii sociale, la Balzac, de exemplu, polarizează în jurul ei intrigă și personaje și determină compoziția, structura romanului. Polarizării în jurul unui centru „tonal”(tema romanului) i se opune tehnica discursului narativ structurat în serii de secvențe, în care fiecare secvență narativă are propria identitate, propriul statut, „o oarecare autonomie ca unitate în cadrul sistemului”. Argumentarea lui Adrian Iancu ia ca exemplu proza Hortensia Papadat-Bengescu („Ape adânci”). În romanul construit pe ideea de polarizare în jurul unui centru, care este și vectorul discursului narativ, viziunea este auctorială, personajul este dominat de amprente de criză și tipicități.

Concluzia la care autorul ajunge în eseul „Aspecte ale romanului” este că discursul narativ polarizat în jurul unui centru tonal generează mai ales portrete de personaje, iar discursul de tip serial conturează secvențial lumea interioară a personajului prin polifonia planurilor narrative. În primul caz, avem de-a face cu personaje a căror exterioritate este creionată printr-o trăsătură de caracter care reprezintă

vectorul comportamentului lor, în cel de-al doilea, interioritatea, a cărei peisaj/relief constituie resursa discursului narativ prin pluralitatea de proiecții venite din interioritate și direcționate înspre multiplicitatea aspectelor lumii din afara personajului, devine evidentă prin complementaritatea și cromatică liniilor de forță ale conștiinței de sine.

Pentru ilustrarea coordonatelor teoretice ale coagulării peisajului interior ca formă a proiecției interiorității/exteriorității este radiografiat Victor Petrini, personajul din „Cel mai iubit dintre pământeni” de Marin Preda. Pe fundalul imaginii lumii interioare a celui alt, personajul se salvează de căderea în patologic și se concentrează înspre căutarea adevărului despre sine, căutare care poate lua forma sondării eului moral, psihologic, proces în plină dezvoltare, în plin context existențial în/ prin discurs narativ.

Proiecția eului pe fundalul peisajului interior al celui alt, în speranța găsirii fericirii interioare, rămâne act neîmplinit. Astfel, în căutările sale, Petrini ajunge să realizeze proiecția, ca formă a exilului interior, nu în „celălalt” ca subiect/personaj, ci în „celălalt” ca obiect/discurs narativ sub forma manuscrisului pe care îl redactează personajul central al romanului.

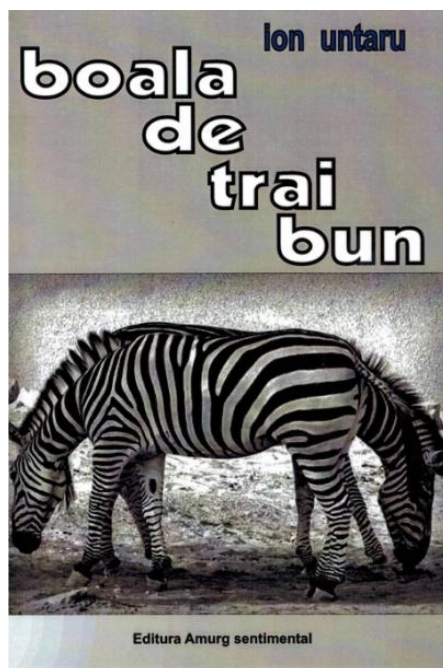
În seria exemplificărilor folosite de autor, mai amintim personajul Puiu Faranga din romanul lui Liviu Rebreanu, „Ciuleadra”, abordat din perspectiva trăirilor ambivalente ale acestuia în raport cu evenimentele și personajele cu care este confruntat. Identitatea subiectului supus „radiografiei”, personajul Puiu Faranga, se conturează din analiza, în prima etapă, a conștiinței proprii sale existențe cât și din definirea și delimitarea în raport cu „ceea- ce-el-nu-este”. Edificator este, în acest sens, finalul scenei uciderii soției sale cu care debutează discursul narativ al romanului. Personajul e constituit din identificările sale în spațiul românesc și determinat prin individualitatea acestuia, este centrat pe identitatea sa, până la depersonalizarea ca trăire în marginea patologicului.

Este pus în relief mecanismul dedublării interioare, manifestată prin ambivalență la nivelul deciziilor, gândurilor și intențiilor. De la începutul romanului Liviu Rebreanu, „descriere” stării de incertitudine a personajului, ipostază care își are originea, apreciază Adrian Iancu, în poziționarea personajului în lumea din roman.

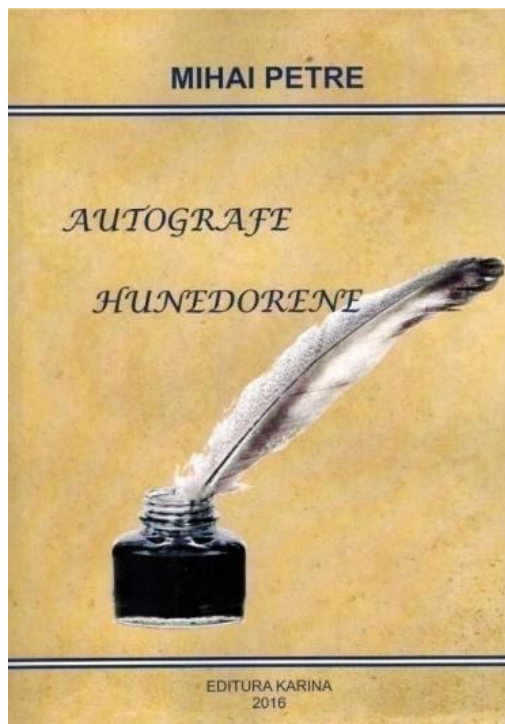
Mai menționăm că la „Addenda” cărții avem o traducere din limba franceză a unui fragment din romanul lui Patrick Modiano, *Pour que tu ne te perdes pas dans le quartier* („Ca să nu te pierzi prin cartier”), Gallimard, 2014 (publicată în revista „Nord Literar”, nr.10, octombrie, 2014, Baia Mare), precedată de o prezentare menită să contureze profilul literar al scriitorului. Adrian Iancu

anticipează acordarea Premiului Nobel pentru Literatură pe anul 2014 acestui scriitor francez, realizând traducerea care urma să fie publicată în revista băimăreană înaintea decernării prestigiosului premiu .

APARIȚII EDITORIALE

Ion Untaru – *Boala de trai bun*

Mihai Petre – *Autografe hunedorene*

În curs de apariție!
Colecția de poezie Qpoem

Editura Paralela 45

